

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK DOKTORA PROGRAMI**

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KAYNAK MALİYETİ VE KREDİ
FİYATLANDIRILMASINA ETKİLERİ**

Doktora Tezi

NALÂN ECE

**Danışman
Prof. Dr. NİYAZİ BERK**

İSTANBUL, 2007

ÖZET

Bankacılığın temel fonksiyonları kaynaklara aracılık etmek, kaynakların kullanımını geliştirme, atıl ve kısa vadeli birikimleri verimli yatırıma dönüştürme, banka parası oluşturmaktır. Ticaret bankaları ayrıca Merkez Bankasının para politikalarının etkinliğini artırma ve globalleşen Türkiye’de ticaretin gelişmesine katkıda bulunurlar.

Ticari şirketler öncelikle özvarlıklarını kullanarak faaliyet gösterirler. Fakat firmalar kaynak yetersizliği durumlarında banka kredilerini kullanarak banka ile işbirliğine giderler. Ancak sermaye şirketleri içerisinde Anonim Şirketi şeklinde kurulan bankalar diğer işletmelerden farklı olarak yabancı kaynakları daha yoğun olarak tercih ederler.

1980’lerden sonra bankacılık sektöründe rekabetin yoğunlaşması temin edilen kaynakların maliyetlerinin önemini artırmıştır. Bankalar pazarlama ağırlıklı fonksiyonlarını geliştirmek zorunda kalmışlardır. Yaklaşık 20 yıldan bu yana Türkiye’de enflasyon oranının ilk kez düşme eğilimi gösterdiği 2000 yılı başlarında bankalar ilk kez düşük faiz oranlarından uzun vadeli plasmanlara yatırım yapmaya başlamışlardır. Bunun yanı sıra profesyonelleşme çalışmalarında kredi yönetimi en büyük payını almıştır.

Piyasada en büyük kar payına sahip olabilmek için yabancı kaynakların en düşük maliyetle temin edilmesi, yüksek getiri sağlayacak şekilde plase edilmesi kredi yönetiminin özünü teşkil eder. Bankalarda kredilendirme teknikleri geliştirilerek gerçeğe en yakın kredi fiyatını bulunması amaçlanmıştır.

Banka özkaynaklarının ve yabancı kaynakların temin edilmesinin yanı sıra maliyeti etkileyen makro ekonomik koşullar ve yasal düzenlemeler her zaman maliyeti artırmaktadır. Giderler içerisinde faiz gideri kısmen banka kontrolünde kalmaktadır, ancak yasal düzenlemelerde giderlerin kısılması mümkün değildir.

Bankalar aktif ürünlerinin fiyatlandırmasını doğru yapabilmesi için fonlama ilkelerinin doğru belirlenmesi ve kaynak maliyetinin iyi hesaplanması gerekmektedir. Bankaların kredi maliyetini etkileyen faktörler; özsermaye likidite maliyetleri, kredi riski maliyetleri, birim maliyetler, genel maliyetler ve sabit değişken maliyetlerden oluşmaktadır. Bunları göz önünde bulundurarak kredi maliyetlerin hesaplama yöntemleri geliştirilmiştir. Bunlar başlıca Ortalama Maliyet Yöntemi ve Marjinal Maliyet Yöntemidir. Ancak gerçekçi kredi maliyetini belirledikten sonra kredi fiyatlandırmasına gidilebilir.

Bu çerçevede kredileri en isabetli şekilde fiyatlandırmak bankanın rekabet gücünü artırır. Gerçekçi olarak yapılmamış bir kredi fiyatlandırması banka kaynaklarının verimliliğini düşürerek piyasada tutunmasını zorlaştırmaktadır.

SUMMARY

The main functions of the banking which is gradually spreading and developing in our country are intermediating for sources, developing the usage of sources, turning the idle and short-term accumulations into productive investments, forming bank funds, increasing the efficiency of the money policies of the Central Bank, and assisting the development of trade in the globalizing Turkey.

Commercial companies are preferring to perform activity by using their own equities. The companies are resorting to cooperation with banks by preferring bank loans in the cases of insufficient equity capitals. However, unsimilar to other businesses, the banks which are incorporated as Joint Stock Company among equity companies prefer foreign resources more frequently.

The concentration of competition environment in the banking sector after the 1980s has increased the importance of the costs of the acquired sources. The banks have had to improve their marketing-focused functions. In the early times of the year 2000, when the inflation rate showed a tendency to decrease for the first time in Turkey since 20 years approximately, the banks began making investments to long-term placements out of low interest rates for the first time. Besides, loan management received the largest share in professionalization works.

The acquisition of foreign sources with the lowest cost in a manner which provides the highest return for possessing the largest profit share in the market forms the essence of loan management. Through the development of loan availability techniques in banks, ascertaining the most realistic loan price is aimed.

In addition to the acquisition of bank equities and foreign sources, macro-economic conditions and legal regulations which affect the costs always increase the costs. Among the expenditures, interest expenditures remain partially within bank

control; however, the cutting down of expenditures from legal regulations is not possible.

For the banks to be able to correctly price their active products, it is required that the funding principles are correctly set, and the source cost is successfully calculated. The factors affecting the loan cost of banks are the equity liquidity costs, loan risk costs, unit costs, general costs, and fixed variable costs. Methods of calculating loan costs with taking these into consideration have been developed. The prominent ones are the Average Cost Method, and the Marginal Cost Method. Loan pricing can only be initiated after the realistic loan cost is determined.

Within this framework, the accomplishment of loan pricing in the most correct way increases the competition power of the bank. An unrealistic loan pricing decreases the efficiency of bank sources and makes it difficult to stay within the market.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLO LİSTESİ	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
GRAFİKLER	v
KISALTMALAR	vi
0. GİRİŞ	1
1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE MALİYETLER VE KREDİ FİYATLANDIRILMASINDA KULLANILAN KAVRAMLAR	4
1.1. Bankacılığın Fonksiyonları	4
1.2. Maliyet Kavram ve Unsurları	7
1.3. Kredi kavramı ve Türleri	9
1.4. Bankacılıkta Gelir-Gider Ayrımı	12
1.5. Bankacılıkta Ölçek ve İş Hacmi	15
2. BANKACILIĞIN FONLAMA YAPISI VE KAYNAKLARI	18
2.1.Özkaynaklar	19
2.1.1.Sermaye	22
2.1.2. Yedekler	25
2.1.2.1. Sermaye Yedekleri	26
2.1.2.2. Kâr Yedekleri	26
2.1.2.3. Kârlar (Zararlar)	26
2.2. Yabancı Kaynaklar	26
2.2.1. Mevduat	26
2.2.1.1. Mevduatın Temel Özellikleri	27
2.2.1.2. Vade Özelliğine Göre Mevduatın Türleri	28
2.2.1.3. Mevduatın Sigortalanması	29
2.2.2. Bankalararası Para Piyasası (İnterbank)	31
2.2.2.1. Bankalar Para Piyasasının Düzenlenmesi	31
2.2.2.2. Bankalar Para Piyasasının Çalışma İlkeleri	32
2.2.3. T.C. Merkez Bankası Reeskont Kredileri	33
2.2.4. Repo	34
2.2.5. Menkul Kıymet İhracı ile Sağlanan Kaynaklar	35
2.2.5.1. Tahvil İhracı ile Sağlanan Kaynaklar	35
2.2.5.2. Finansman Bonoları	35
2.2.5.3. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)	36
2.2.6. Yurtdışından Sağlanan Kaynaklar	37
2.2.7. Diğer Kaynaklar	39

3. BANKACILIĞIN MALİYET YAPISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER 41

3. 1. Makro Ekonomik Koşulların Etkileri	41
3. 2. Yasal Düzenlemeler	43
3.2.1. Disponibilite Yükümlülüğü	44
3.2.2. Munzam Karşılık Yükümlülüğü	46
3.2.3. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu	48
3.2.4. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi	48
3.2.5. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	49
3.2.6. Banka Düzenleme ve Denetleme Kurumu Gid.Katkı Payı	50
3.3. Bankaların Etkinliği ve Verimliliği	50
3.3.1. Faaliyet Giderleri	51
3.3.2. Komisyon Giderleri	52
3.3.3. Günlük Nakit İhtiyacının Karşılanması Amacıyla Kasa	52
3.4. Bankaların Kaynak Sağlama Maliyeti	52
3.4.1. Mevduat	52
3.4.2. Alınan Krediler	53
3.4.3. Diğer Borçlar	55
3.4.4. Sermaye	56
3.4.5. Kanuni Yedekler	57
3.4.6. Kâr	57
3.5. Kaynak Kullanma Maliyeti	58
3.5.1. Diğer Dönen Değerler	58
3.5.2. Krediler	59
3.5.3. Bağlı Değerler ve Diğer Aktifler	60

4. BANKACILIK SİSTEMİNDE KREDİ MALİYETİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ 61

4.1. Kredi Maliyeti	61
4.1.1. Bankaların Maliyet Yapısı	61
4.1.2. Bankaların Kredi Maliyetini Belirleyen Unsurlar	63
4.1.2.1. Özsermaye ve Likidite Maliyetleri	64
4.1.2.2. Kredi Riski Maliyetleri	65
4.1.2.3. Birim Maliyetler	67
4.1.2.3.1. Direkt Üretim Maliyeti	67
4.1.2.3.2. Pazarlama Satış Gideri	67
4.1.2.4. Genel Maliyetler	68
4.1.2.4.1. Doğrudan Yardımcı Giderler	69
4.1.2.4.2. Dolaylı Yardımcı Maliyetler	69
4.1.2.4.3. Genel Yönetim Maliyetleri	69
4.1.2.5. Sabit ve Değişken Giderler	70
4.1.2.5.1. Sabit Gider	70
4.1.2.5.2. Değişken Gider	71
4.1.2.5.3. Yarı Değişken Giderler	71

4.1.2.6. Batık Maliyetler	72
4.1.3. Kredi Maliyetini Hesaplama Yöntemleri	72
4.1.3.1. Ortalama Maliyet Yöntemi	73
4.1.3.2. Marjinal Maliyet Yöntemi	76
4.1.3.2.1. Tek Kaynak Maliyeti	77
4.1.3.2.2. Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyeti	79
4.1.3.3. Çok Fonlama Havuzu Yöntemi	81
4.1.3.4. Fon İçeriklerinin Değiştirilmesi Yöntemi	83
4.2. Kredi Fiyatlandırma	84
4.2.1. Bankacılık Sektöründe Fiyatlandırma	84
4.2.2. Kredi Fiyatlandırma Süreci	85
4.2.2.1. Kredi Fiyatlandırmayı Belirleyen Faktörler	86
4.2.2.1.1. Banka Hedefleri, Alternatif Yatırım Kararları ve Sektördeki Rekabet Düzeyi	87
4.2.2.1.2. Kredi Riskinin Fiyatlamaya Etkisi	90
4.2.2.1.3. Fiyatlama Yönünden Banka Müşteri İlişkileri	96
4.2.2.1.4. Kredi Vadesinin Fiyatlandırma Etkisi	100
4.2.2.1.5. Geri Ödeme Koşullarının Fiyatlandırma Etkisi	102
4.2.2.1.6. Kredi Portföy Çeşitlendirmesinin Fiyatlandırma Etkisi	103
4.2.2.1.7. Fiyatlandırmada Etkili Olan Diğer Faktörler	104
4.2.3. Kredi Fiyatlandırma Yöntemleri	106
4.2.3.1. Maliyet Artı Kâr Marjı Yöntemi	107
4.2.3.2. Marjinal Fiyatlandırma	109
4.2.3.3. Maliyetleri Göz Önüne Almayan Fiyatlandırma	111
4.2.3.3.1. Pazara Girme Yöntemi	112
4.2.3.3.2. Pazar Fiyatı Yöntemi	113
4.2.3.3.3. Fiyat Kullanım Değeri Yöntemi	113
4.2.3.3.4. Müşteri İlişkilerine Dayalı Fiyatlandırma	114
4.2.3.3.5. Finansal “Future” ile Fiyatlandırma	115
4.2.3.4. Gayri Nakdi Kredilerde Fiyatlandırma	116
5. TÜRK BANKACILIĞINDA KREDİ MALİYETLERİNİN ANALİZİ	117
5.1. Genel Açıklama	117
5.2. Analizin Amacı ve Yöntemi	124
5.3. Çalışmanın Varsayımları ve Temel Unsurların Hesaplanması	125
5.3.1. Faiz Kavramı	126
5.3.2. Basit Faiz Kavramı, Valör, Adat, Borç/Alacak Faizler, Ortalamalar	127
5.3.3. Bileşik Faiz Kavramı ve Hesaplanması	128
5.3.4. Komisyon Kavramı	129
5.3.5. Net Bugünkü Değer	130
5.4. Türk Bankacılığında Kredi Fiyatlandırma	130
5.4.1 Pasif Yapısının Ağırlıklı Ortalama Maliyetinin Hesaplanması	130

5.4.2. Kaynakların Ortalama Maliyetinin Hesaplanması	131
5.4.2.1 Özkaynak Maliyeti Yüklemeden Hesaplama	131
5.4.2.2 Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplama	131
5.4.2.3 Donuk Aktiflerin Katılması ile Kredi Fiyatlandırma	131
5.5. Ara Sonuç	132
SONUÇ	134
EKLER	138
KAYNAKÇA	192

TABLolar

	Sayfa No
Tablo 1: Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı	19
Tablo 2: Mevduat Türlerine Göre Dağılımı	30
Tablo 3: Bankaların TL Yükümlülükleri için Ayrılan Zorunlu Karşılık Miktarı	47

ŞEKİLLER

	Sayfa No
Şekil 1: Kredinin Unsurları	10
Şekil 2: Banka İşletmelerinde Ölçek ve İş Hacmi	16
Şekil 3: Rekabet Koşullarında Bankalarda Maliyetler Ve Kredi Faizleri	70
Şekil 4: Fon Havuzu	82
Şekil 5: Kredi Fiyatlandırma Hedefi	92
Şekil 6: İlişki Çevrimine Göre Müşteri Portföy Analizi	93
Şekil 7: Müşteri İlişkileri Açısından Kredi Fiyatlandırma	99

GRAFİKLER

	Sayfa No
Grafik 1: Bankacılık Sektörünün Gelişimi	118
Grafik 2: Bankacılık Sektörünün Derinlik ve Aracılık Fonksiyonu	119
Grafik 3: Bankacılık Sektöründe Aktif Toplamının Hisse Yapısına Göre Dağılımı	119
Grafik 4: Bankacılık Sektöründe Aktif Yapısı	120
Grafik 5: Bankacılık Sektöründe Pasif Yapısı	121
Grafik 6: AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Yabancı Payları	124

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
bk.	Bakınız
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
bl.	Bölüm
bs.	Baskı,basım
c.	Cilt
CAD	Capital Adequacy Directive
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DV	Damga Vergisi
EKP	Eğitime Katkı Payı
GV	Gelir Vergisi
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
k.	Karar
KDV	Katma Değer Vergisi
KKDF	Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
ÖİV	Özel İletişim Vergisi
TBB	Türkiye Banklar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TMSF	Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu

0.GİRİŞ

Güçlü bir ekonominin varlığı, büyüyen ve sağlıklı çalışan bir finansal sektör ile mümkündür. Finansal kaynakların toplanması ve kullanıcılara aktarılmasında çok önemli bir işlevi üstlenmiş olan finansal sektör, piyasa mekanizmasının merkezi durumundadır. Türkiye gibi, kaynak yetersizliği olan bir ülkede, finansal tasarrufların ekonomik açıdan en verimli biçimde kullanılmasında finansal sektörün etkin ve sağlıklı olarak çalışması büyük önem arz eder. Etkin, sağlıklı çalışan ve büyüyen bir finansal sistemin oluşturulması, büyük ölçüde bu sisteme duyulan güvene ve politik istikrarın desteği ile sağlanmış makroekonomik istikrara bağlıdır.

Dünya ekonomisinde ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler ulusal ekonomilerin ve piyasaların güçlü ve sağlıklı olmasının ülke ve dünya ekonomisinin istikrarı açısından ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Güçlü bir finansal sistem güçlü finansal kuruluşların varlığını gerektirmektedir. Bu nedenle bankaların mali bünyelerinin iyileştirilmesi, yeniden yapılandırılması her zamankinden daha büyük bir önem arz etmektedir.

Sermaye piyasası henüz gelişme aşamasında olan ülkemizde, finansal sektörün temelini geleneksel olarak bankacılık sistemi oluşturmaktadır. Mali kaynakların çok büyük bir bölümü bankalar tarafından toplanmakta ve kullanılmaktadır. Küreselleşmenin sonucunda yurtdışı kaynakların da önemli bir bölümü bankalar aracılığıyla sağlanmaktadır.

Para ve sermaye piyasalarında yeni ve değişik kurumların, araçların ve yöntemlerin devreye girmesine rağmen; bankaların fonksiyonları ve önemleri sürekli olarak artmaktadır. Piyasanın sağlıklı işlemesi için vazgeçilmez olmaları kaçınılmaz bir hal almıştır. Bunun sonucunda bankalar Türkiye’de uygulamaya konulan makro ekonomik politikaların belirlenen hedeflere ulaşması yönündeki uygulamalarda da önemli bir görev üstelenmiştir.

Bankalar, kuruluş aşamasında ve faaliyetlerini sürdürebilme aşamasında öz kaynaklara ve yabancı kaynaklara ihtiyacı olan kurumlardır. Ancak bankaların gerek kaynak temininde, gerekse bu kaynakları kullanmada sahip oldukları ve genelde bütün ülkelerde yalnızca bankalara yasalarla tanınmış bir hak olan yöntemler, onları aynı zamanda diğer işletmelerde ayıran en büyük farktır.

Bankaların temel işlevleri fon fazlası olanlardan kaynakları toplayıp fon açığı olanlara belirli bir bedel karşılığında sunmaktır. Bankalar üstelenmiş oldukları bu görev güçlü bir mali yapının oluşması için temel bir fonksiyon; aynı zamanda ülkedeki ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli bir roldür.

Bankalar, kendi öz kaynakları ve yabancı kaynakları gerekli olan alanlarına aktarılmasını görevini sürdürürken; bir maliyete katlanarak elde ettiği fonları buna bir kâr marjı ekleyerek satan kurumlar durumundadırlar. Buna göre kârlılıkları, işlem hacmi yanında, kaynak maliyeti ve fon satış geliri şeklinde iki değişkenin büyüklüğüne bağlıdır. Rekabetin çetin bir şekilde yaşandığı bankacılık kesiminde kullanılan kredilerden sağlanacak geliri artırma olanağı sınırlı olduğundan, önce kaynağın maliyetinin en düşük düzeyde tutulması için gerekli tedbirlerin alınması önemlidir.

Kredilere uygulanacak faiz oranlarında hareket noktası kaynak maliyetidir. Bu nedenle kredi maliyeti ve fiyatlaması için maliyet bilgilerine eksiksiz ve zamanında ulaşılması zorunludur.

Bu çalışmanın amacı, bankacılık sektöründe kaynak maliyetinin ve kredi fiyatlandırmasına etkilerinin hesaplanmasında mümkün olan tüm unsurların dikkate alınarak gerçeğe en yakın maliyetlerin hesaplanması imkânlarını araştırmaktır.

Araştırmanın birince bölümünde konunun daha net anlaşılabilmesi için bankacılık sektöründe maliyet,kredi, gelir-gider ve bankacılıkta iş hacminde kullanılan genel kavramlar ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise banka işletmelerinde fonlama yapısı ve kaynakları ayrıntılı olarak alt grupları ile birlikte, bankaların son yıllarda hangi kaynaklara yöneldiklerinin tespiti yapılmıştır.

Üçüncü bölümde bankacılık sisteminde maliyet yapısını etkileyen makro ekonomik koşullar, kamu kesiminin müdahalesinin etkileri ve bankacılık kesimi etkinliği ve verimliliğe üzerine açıklamalar belirtilmiştir.

Dördüncü bölümde bankacılık sisteminde kredi maliyet hesaplama yöntemleri; bunlar ise maliyet hesaplama yöntemleri ve kredi fiyatlandırma yöntemleri olmak üzere iki şekilde ayrılarak yöntemler izah edilmiştir.

Son bölümde ise Türk Bankacılık Kredi Maliyetlerinin Analizi hesaplamaları yapılarak çeşitli alternatif yöntemler kıyaslanmıştır. Bankanın pasif yapısının ağırlıklı ortalama ve özkaynak maliyeti hesaplanarak, genel kaynak maliyetine ulaşılmıştır.

1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE MALİYETLER VE KREDİ FİYATLAMASI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. BANKACILIĞIN FONKSİYONLARI

Genel olarak banka, müşterilerinden mevduat kabul etme ve koruma, paranın bir hesaptan diğerine aktarılması veya çekilmesi, toplanan mevduatın belirli bir bölümünü nakit olarak gereksinimi olan müşterilere kredi olarak verme yetkisine sahip finansal bir kurumdur. Bu basit tanımlamadan da anlaşılacağı üzere, bankalar kaynak sağlamakta, kaynak kullanmakta ve bu fonksiyonları kolaylaştırıp bazı ek hizmetler sunmakla görevli kuruluşlardır.

Banka işletmelerinin faaliyetleri, diğer işletmelerin faaliyetlerinden farklı olmakla birlikte, dört safhadan oluşur. Bunlar;¹

- Sermaye koyma, teşkilatlandırma, hizmet birimlerinin tamamlanması ve kamuya duyurma (tedarik),
- Mevduat toplama, kaynak oluşturma,
- Kredi verme, kaynak kullandırma,
- Faaliyetlerin denetimidir.

Tasarrufları toplama ve kredi olarak ekonomiye aktarma, kaynakları akışkanlık sağlama, para politikası etkinliğini artırma, etkin kaynak dağılımı sağlama, kısa vadeli fonların uzun vadeli fon haline dönüştürme gibi önemli fonksiyonları bulunan bankacılık sistemi, ekonominin temelini teşkil eder. Bankacılık sistemi merkez bankaları, ticaret bankaları ve bunlara ilişkin yasal çerçeveden oluşur.

Modern bankaların fonksiyonlarını sekiz başlık altında toplamak mümkündür. Bunları;²

¹ ALTAN, Mikail; Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık, Beta Yayınları, İstanbul 2001,s.41.

² AKGÜÇ, Öztin; Yüz Soruda Türkiye'de Bankacılık, Gerçek Yayınevi,Birinci Baskı, Ankara 1987, s.5-7

- Finansal aracılık fonksiyonu,
- Dış ticaret fonlama ve ihracatı ve teşvik fonksiyonu,
- Uluslar arası mali piyasalarda risk yönetimi fonksiyonu,
- Kaynakların etkin kullanımı sağlama fonksiyonu,
- Gelir ve servet dağılımını etkileme fonksiyonu,
- Kaydi para yaratma fonksiyonu,
- Para ve maliye politikalarının yürütülmesine yardımcı olma fonksiyonu,
- Ekonomiyi yönlendirme, enflasyonu kontrol altında tutma ve tam istihdam sağlanmasında yardımcı olma fonksiyonudur.

Ortak Pazar'da banka ve diğer benzeri kurumları düzenleyen yönergelerde banka yerine "kredi kurumu" ve "finans kurum" ayrımı yapılmaktadır. Ortak Pazar'ın 83/350/EWG sayılı Kredi Kurumlarının Konsolide Bazda Gözetim Hakkındaki 13 Haziran 1993 tarihli komisyon Yönergesinde (Md.1);

Kredi Kurumu: Faaliyetleri mevduat veya halktan diğer geri ödenecek paraları alarak, kendi hesaplarına kredi veren kurumlardır.

Finans Kurumu: Kredi kurumu olmayan, ana faaliyeti kredi imkânları (garanti hizmetleri dâhil) sağlayan, iştirakta bulunan ve sermaye yatırımları yapan kurumlardır.

Avrupa Topluluğunda halen geçerli olan ve çeşitli hukuki metinlerde atıfta bulunulan "**kredi kurumu**" kavramının tanımına birinci bankacılık koordinasyonu direktifinde yer verilmektedir.

77/780/AET, 1/1: Kredi kurumu kavramı ile faaliyet konusu tasarruf sahiplerinden mevduat veya geri ödenebilir sair fonları toplamak ve kendi hesabına kredi vermek olan işletmeler kastedilmektedir. Daha basit bir ifade ile kredi kurumları eşzamanlı olarak mevduat ve kredi işlerini icra eden işletmelerdir.

Tanımda yer alan her iki koşulun (*mevduat toplamak ve ödünç vermek*) eşzamanlı olarak gerçekleşmesi ilgili işletmenin kredi kurumu olarak nitelendirilmesi için gereklidir. Dolayısıyla, topladıkları sair fonları ödünç vermeyen veya tasarruf sahiplerinden fon toplamadan kendi özkaynakları ile ödünç veren işletmeler Topluluk banka hukukuna göre kredi kurumu olarak nitelendirilmemektedir.³

Ancak, ilgili finans kurumunun ana sözleşmesinde mevduat toplama ve ödünç kredi verme işlemlerinin kurumun faaliyet konuları arasında yer alması, bu işletmenin kredi kurumu olarak nitelendirilmesi için yeterlidir. Burada, kredi kurumunun (uygulamada) somut olarak mevduat ve kredi işlerini icra edip-etmediği şartı aranmamaktadır.

Kredi kurumu bankaların tanımından da anlaşıldığı üzere, halktan ödünç fonları toplayan ve bunları kredi olarak veren kurumlardır. Bankaların bilânçolarının pasifinde toplanan ve çoğunlukla halktan ve diğer kurumlardan sağlanan fonlar ‘alınan kredi’ olarak nitelenirken, kullanılan fonlarda ‘verilen krediler’ şeklinde gösterilmektedir. Öyleyse bankalar ‘kredi alan’ ve ‘kredi satan’ kurumlardır.⁴ Bankalar gelir oluşturmak için topladıkları fonları kredi olarak satmak, menkul değerlere yatırmak veya diğer karlı alanlarda kullanmak zorundadırlar.⁵

Finans kurumları ise kredi satmakla birlikte dar anlamda halktan kredi toplayamamakta, bu özellikleriyle bankalardan ayrılmaktadırlar. Kredi kurumu ile finans kurumu arasındaki fark halktan ödünç mevduat toplayıp, toplayamamaktan kaynaklanmaktadır.

³ Avrupa Birliğinde Genel Kredi Sınırları ve Üye Devlet Uygulamaları; TBB Yayınları, İstanbul 2002,s.10.

⁴ KAVALL, Hasan; Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 1985.s.3.

⁵ SEVAL, Belkıs; Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, Muhasebe Enstitüsü Yayını No:59,İstanbul 1990, s.13.

1.2. MALİYET KAVRAMI VE UNSURLARI

En geniş anlamı ile maliyet (cost) kavramı, bir amaca ulaşmak bir nesneye sahip olabilmek için katlanılan fedakârlıkların tümüdür. Amaç, bir sınaî işletmesinde belirli bir malı üretmek veya bir bankada bir hizmet sunabilmek olabilir. Her faaliyetin bir maliyeti, hatta hiçbir iş yapmadan geçirilen boş zamanın da yitirme maliyeti olduğu kesindir.⁶ Yukarıda tanımdan hareket edildiğinde maliyet kavramının muhasebenin konusu içerisinde girebilmesi için katlanılan fedakârlıkların para değeri ile ölçülebilir olması gerekmektedir. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunumuzda satın alınan mal ve üretim ve üretilen mamul ya da hizmetin maliyet hedefleri ayrı ayrı tanımlanmıştır. Maliyet bedeli 262. maddede genel olarak şöyle tanımlanmıştır.

Maliyet Bedeli bir iktisadi kıymetin iktisap edilmesi ve yahut değerinin artırılması nedeniyle yapılan ödemelerle bunlara ilişkin tüm giderlerin toplamını ifade eder.

Maliyet hesabı işletmeyi kâra ulaştıran faktörlerin en önemlisidir. Bir hizmet işletmesi olan bankaların faaliyetleri maliyet bakımından; birincisi olarak para alım satımında dayanan kredi işlemleri, ikincisi olarak ise hizmet işlemleri olarak iki kısımda incelenebilir.⁷

Bankacılıkta genel olarak:

- Tevdiat ve kredi işlemlerinde “para maliyeti”
- Hizmet işlemlerinde “hizmet maliyeti”

Olmak üzere iki çeşit maliyet konusu ve birimi vardır.

Bankaların kredi işlemleri para ticaretine dayanması bakımından ticaret işletmeleriyle benzerlik göstermektedir. Bankacılık çalışmaları 1. kaynak sağlamak, 2. bu kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak şeklinde iki şekilde meydana gelir.

⁶ KAVVAL, Hasan; Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemi, a.g.e., s.39.

⁷ ERDEM, Turgut; Bankacılık Temel Bilgileri, Doğuş Yayınları, Ankara 1970, s.113.

Bankacılıkta para maliyeti, kaynakların toplanması ve kaynakların çeşitli kredi işlemlerinde plase edilip kullanılması, dağıtılması için yapılan harcamalardır.

Hizmet maliyeti ise; herhangi bir hizmetin maliyet fiyatı veya bir hizmetin organizasyonunu işletme gideri olarak tanımlanabilir. Bankacılık hizmetleri müşteriler adına yapıldığından bu işlemler için kaynak plase edilmediği gibi kredi işlemlerinde ki şekliyle bankanın alacak- borçlu duruma düşmesi de söz konusu değildir. Hizmet maliyeti; bu hizmetlerin yapılması için harcanan (personel, kırtasiye, haberleşme v.b.) üretim masrafları tutarından hizmet maliyeti birimine isabet eden maliyet tutarıdır. Maliyet masrafları bazı işlemlerde işlem toplamına, bazı işlemlerde de hizmet gelirlerine dayanılarak orantı kurmak suretiyle hesaplanır.⁸

Ayrıca, muhasebe de bir fedakârlığın maliyet olarak belirlenebilmesi için, mutlaka bir harcama veya ödeme yapılması da zorunlu değildir. Bir amaç uğruna bazı gelirlerden vazgeçilmesi söz konusu ise alternatif maliyet şeklinde de hesaplanabilir. Ancak, geleneksel muhasebe, bu tür maliyetleri bazen hesaplamadaki güçlükler, bazen vergi yasalarının tanımaması ve alınacak kararlarda geçerli olmaması nedeniyle kayıtlara alınmayabilir.⁹ Bu muhasebenin alternatif maliyetleri, maliyet olarak kabul etmediği anlamına gelmez.

Maliyet bir sıfat ya da yan cümlecikle tanımlanmadığı sürece, tek başına bir anlam taşımaz. Bu nedenle, Amerika Muhasebe Birliği (AAA) farklı 22 maliyet tanımı yapmış bulunmaktadır.¹⁰ Tarihi maliyet, yerine koyma maliyeti, değişken, sabit, gizli, kontrol edilebilir maliyetler gibi.

Bankalar belirli bir dönemde sunulacak kredilerin faiz marjlarını planlarken maliyet hesaplamalarını ayrıntılı bir şekilde yapmış olmaları gerekmektedir. Kredi talepleri değerlendirilirken, kredinin bankaya sağlayacağı likidite veya kârlılık durumuna bakılır. Bankalar Merkez Bankasının belirlemiş olduğu kriterleri de dikkate aldıktan sonra müşterilere bu hesaplamaları yaptıktan sonra olumlu ya da olumsuz karar

⁸ ERDEM, Turgut; a.g.e., s. 135.

⁹ KAVVAL, Hasan; Banka İşletmelerinde..., a.g.e., s.40

¹⁰ WALKER, R.John; Banka Karar İşletmelerinde Maliyetler-Banka Hizmetlerinin Fiyatlamasında Maliyetleme Yöntemleri; Çevr. Feryal Orhan, Yapı Kredi Bankacılık Araştırma Dizisi, No:1, İstanbul.

vermektedirler. Pasif mevduat faizi, munzam karşılık ve disponibiliteler oranlarının yol açtığı maliyetlerin yanı sıra maliyet unsurları da hesaba katılmalıdır:¹¹

- personel giderleri,
- bina ve kira giderleri,
- büro, tesis- donanım ve bakım giderleri,
- iletişim giderleri,
- pazarlama giderleri,
- verilen komisyonlar,
- temsilcilik giderleri,
- personel eğitim ve geliştirme giderleri ve diğer giderler.

Kredilendirilen işletmenin ödeyeceği faiz, komisyon ve diğer gider unsurlarından oluşmaktadır. Faiz gelirleri dışında bankaların en önemli gelir kaynakları hizmet gelirlerinden oluşmaktadır.

1.3. KREDİ KAVRAMI VE TÜRLERİ

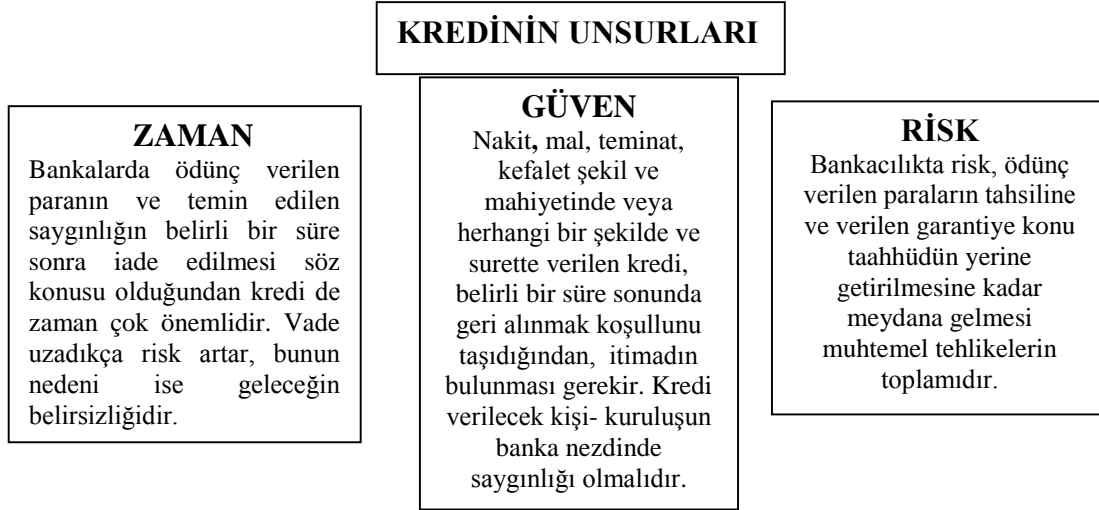
Kredi kelimesinin Latince kökenli olup “credere” güvenmek, inanmak anlamına gelmektedir. Kredi kelimesi bu sözcük anlamı ile ele alınırsa, krediyi talep eden kişi ve bu kişinin aldığı kredi talep eden kişiye ve bu kişinin aldığı kredi tutarını akılcı bir şekilde kullanacağına olan güven ve inanç dile getirilmek istenmektedir. Kredi alma ve verme ekonominin karakteristik özelliklerindedir ve bunlar olmadan iktisadi hayatta problemlerin ortaya çıkacağı kuşkusuzdur.

Kredi, bankanın kaynaklarını bir bedel karşılığında daha sonra geri almak üzere girişimcilere aktarmasıdır.¹² Banka kredileri ekonomik faaliyet seviyelerini iki şekilde etkiledikleri için ekonomik sistem içerisinde önemli bir yer tutar. Birincisi,

¹¹ BERK, Niyazi, Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, Beta yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2001,s.163.

¹² JONES, Terry; “The Role of Banks In Financing Commodity Markets”,The Banker, January 1992,s.47.

banka kredilerinin genişlemesi ile ulusal para arzının değişmesi, ikincisi; banka kredileri ile desteklenen ekonomik faaliyetler, neyin, ne kadar, nerede ve nasıl üretileceğini etkilemesidir.¹³ Banka açısından kredi ise, bir miktar paranın (nakdi krediler) veya banka itibarının banka itibarının (gayri nakdi krediler için) belirli bir süre için ve geri tahsil edilmek koşuluyla bir bedel karşılığında (faiz, komisyon) ödünç olarak verilmesidir.¹⁴ Bir kredide bulunması gereken unsurlar aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

ŞEKİL 1: Kredi Unsurları

KAYNAK: Altan, Mikail; a.g.e., s.139.

Bankacılık ve finans sektöründe yaşanan rekabet ortamında sürekli olarak yeni enstrümanların piyasaya sürülmesi kredilere de yansımakta ve kredi türleri devamlı artmaktadır. Bankaların kullandıkları krediler ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

Kullanma Amacı Açısından Krediler:

- İhracat Kredileri
- İşletme Kredileri
- Bireysel Krediler

¹³ STEİNER, W.H-SAPHİRO, SOLOMON Eli,Ezra; Money and Banking An Introduction to the Financial System, Holt, Rinehart and Winston, Inc. Fourth Edition, s. 134.

¹⁴ EKEN, Hasan, SELİMLER, Hüseyin, Banka Muhasebesi, Der Yayınları, İstanbul 2004, s. 89.

- İthalat Kredileri
- Yatırım Kredileri
- Konut Kredileri
- Denizcilik Kredileri
- Altın Kredisi

Kredi Veren Kurumlar Açısından Krediler:

- Banka Kaynaklı
- Toplu Konut Fonu kaynaklı
- Eximbank Kaynaklı
- T.C. Merkez Bankası Kaynaklı
- Teşvik Fonları Kaynaklı

Verilme Biçimlerine Göre Krediler:

- Nakdi Krediler
- Gayri Nakdi Krediler

Vadeler Açısından Krediler:

- Kısa Vadeli (vadeleri 12 aya kadar olan krediler)
- Orta Vadeli (1 yıl – 5 yıl vadeli krediler)
- Uzun Vadeli (5 yıldan uzun vadeli krediler)

Garantisine Göre Krediler:

- Tam teminatlı Krediler
- Kısmi teminatlı Krediler
- Teminatsız (Açık) Krediler

Bu kredi türlerinin ve ölçütlerin dışında Sendikasyon Kredileri de söz konusu olmaktadır. Sendikasyon kredisi en az iki kredi kuruluşunun bir araya gelerek büyük miktarlarda fon ihtiyacı olan kurumsal müşterilere ortak dokümantasyon ve ortak bir

ajan kullanılarak sağlanan ortak ve uzun vadeli kredilerdir.¹⁵ Sendikasyon kredilerinin temel özelliği ödünce konu olan tutarın büyük montanlı olmasıdır. ¹⁶ Genelde büyük miktarların söz konusu olduğu bu kredilerin diğer bir özelliği de minimum 3 ile 10 yıl olmak üzere orta ve uzun vadeli olarak verilmesi. Vadeyi belirleyen temel faktörler; kredi kullanan tarafın riski ve verilen kredinin amacıdır.

Krediler için yapılan ayırım hangi kriterlere göre yapılırsa yapılsın temelde bütün krediler aynı fonksiyonları icra ederler. Bu fonksiyonlar;¹⁷

*Kısa ve orta vadeli ticari fonksiyon,

*Tüketim fonksiyonu,

*Ekonomik fonksiyonudur.

Bankaların verebileceği kredi sınırlarında ise 5411 Sayılı Bankalar Kanunumuzun 54. maddesinde belirtilmiştir. Kanunda nakdi ve gayri nakdi kredi tutarının azami sınırlarını belirtmektedir. Bir bankanın verebileceği nakdi ve gayri nakdi krediler toplamı, bankanın özkaynaklarının 25 katını aşamaz.

1.4. BANKACILIKTA GELİR - GİDER AYRIMI

Giderlerin sınıflama şekillerinden en çok rastlanılan sabit-değişken şeklinde olanıdır. Bu ayırımın yapılabilmesi için öncelikle;

- Belirli bir zaman dilimi,

- Bu zaman diliminde faaliyet ölçü biriminin ve faaliyet hacminin (kapasitenin) belirlenmesi gerekmektedir.¹⁸

¹⁵ ALTAN, Mikail; a.g.e., s.145.

¹⁶ UZUNOĞLU, Sadi; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlama, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara 2002 s. 18.

¹⁷ KLİSE, Eugene S., Money and Banking, Fifth Edition, South-Western Publishing.Co., s.109.

¹⁸ USLU, Selçuk; Maliyet Muhasebesi, A.İ.T.İ.A. Yayını, No:27, Kalite Matbaası, Ankara 1990, s.25.

Zaman dilimi için genelde kısa, orta ve uzun dönem ayrımı yapılmakta olup, kısa dönemde sabit olan giderlerin dönem uzadıkça değişkenlik kazanacağı, yeterli uzun bir dönemde sabit giderlerin kalmayacağı ekonomi biliminin kabullerinden biridir.¹⁹

Bankalarda özellikle giderler ağırlıklı olarak konuşulurken, para-finans sektörü maliyetlerin faiz maliyetleri (veya giderleri), gelirlerine ise faiz gelirleri kavramları kullanılmaktadır. Servis sektör maliyetlerine işletme giderleri, gelirlerine ise bankacılık hizmetleri gelirleri olarak adlandırılmaktadır. Ancak burada belirtelim ki fon transfer sektörünün gelir ve giderleri sadece faiz gelir ve giderlerinden oluşmamaktadır. Kambiyo kârları, iştirak kârlarlar, menkul kıymet alım satım kârları da bankanın fonlarının kullanması sonucudur. Bankaların Tek Düzen Hesap Planından ayrıntılı bir şekilde belirleyecek olursak;

Gelirler:

Para ve Finans sektöründeki gelirler:

1. Faiz gelirleri
2. Nakdi Olmayan kredilerden alınan ücret ve komisyonlar
3. Sermaye piyasası işlemleri kârları
4. Kambiyo kârları
5. İştiraklerimizden ve kuruluşlarımızdan alınan kâr payları

Servis (Hizmet, Operasyonel) Gelir:

6. Kredilerden alınan ücret ve komisyon gelirleri
7. Özel takipteki kredilerden alınan komisyonlar
8. Bankacılık Hizmet gelirleri
9. Diğer faiz dışı faaliyet gelirleri

Giderler:

Para ve Finans sektöründeki giderler:

¹⁹ KAVAL, Hasan; Banka İşletmelerinde..., a.g.e., s.70.

1. Faiz giderleri
2. Provizyonlar (Karşılık giderleri)
3. Kambiyo Zararları
4. Sermaye Piyasası İşlemleri Zararları
5. Verilen Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
6. Mevduat Sigortası fon giderleri, verilen kredi komisyon ve giderler

Servis sektör giderleri:

7. Personel Giderleri
8. Kıdem Tazminatı Provizyonu
9. Banka Sosyal Yardım Sandığı açıkları provizyonu
10. Tahsili Şüpheli ücret, komisyon ve alacaklar provizyonu
11. Vergi ve Harçlar
12. İşlemlere verilen komisyon ve ücretler
13. Amortisman giderler
14. Diğer işletme giderleri

Giderlerin değişken ve sabit ayırımına benzer bir sınıflama türü de, kontrol edilebilme açısından yapılan sınıflamadır. Esas alınan maliyet dönemi uzadıkça, giderlerin değişkenlik kazanmasına benzer başka bir husus da gider kalemleri ile birlikte gelir kalemlerinin karar verici (ya da sorumlu yönetici)'nin kontrolü altına girip etkilenebilir nitelik kazanmalarıdır.²⁰ Yeterli uzunluktaki bir maliyet döneminde, banka üst yönetimi daha elverişli olan ürün çeşitlerini teşvik edip, kârını kontrol altında tutabilir. Böylece değişken-sabit ve gelirler ayırımının dışında başka bir ayırım şekline, kontrol edilebilen ve edilemeyen gelirler ve giderler ayırımına ulaşılmaktadır. Kâr

²⁰ MÜLHAUPT, Ludwig; Die Marginalanalyse als Instrument der Geschaeftpolitik, Controlling in Banken und Sparkasse, hergestellt v. L. Mülhaupt, Frite Knapp Verlag, Frankfurt a. Main, 1981,s.113-124.

planlaması ve yönetimiyle “giderlerin kontrolü ve gider kontrolünü sağlarken de giderlerin oluşmasında önemli katkıları bulunan bireyleri ortaya koymaya” yönelik

I. Kontrol edilebilen

II. Başkaları tarafından kontrol edilebilen gider

kavramları ²¹, banka işletmelerin için gelirleri de kapsayacak şekilde özellikle şube analizlerinde karşımıza çıkmaktadır. Burada ele alınan tüm gelir ve giderler bankanın ana faaliyetleri sonucu oluşmaktadır. Ancak bazı gelir ve gider türleri bankacılık faaliyetleri dışında veya arızı olarak meydana gelirler. Bunlar süreklilik arz etmemektedir. Bu nedenden dolayı ise mali analizlerde hesaplamalarda göz önüne alınmamaktadır.

1.5. BANKACILIKTA ÖLÇEK VE İŞ HACMİ

Bankacılık sisteminde ölçek kavramı, bir ekonomik gücün sonucu veya piyasadaki gücün kaynağını oluşturmak anlamlarını taşımaktadır. Bununlar beraber, ölçek kavramı nispi bir ifade taşıyabileceğinden, iş hacim, sermaye oranları, istihdam edilen personel sayısı gibi faktörler daha açıklayıcı rol oynarlar.

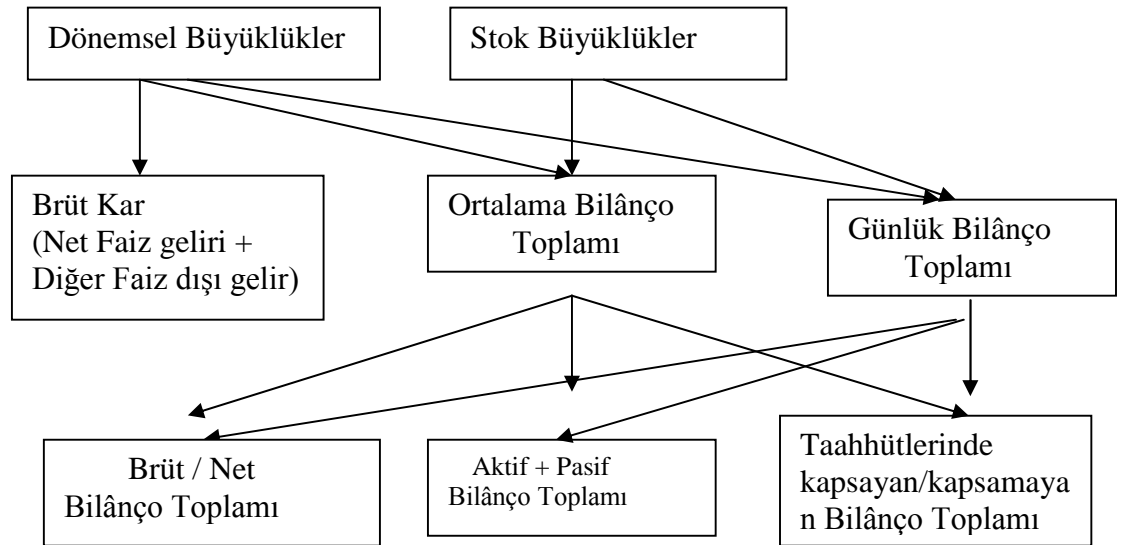
Genel olarak batı ekonomilerinde, bankaların ölçeklerinin belirlenmesinde sermayelerinin ve hukuksal statülerinin farklı olması etkili olmaktadır.²² Türkiye’de bankacılık faaliyetleri yapma yetkisi sadece Anonim Şirketleri şeklinde kurulmuş sermaye şirketlerine verilmektedir. Anonim şirketlerinin kuruluşunda ise belirlenen bir en az sermaye sınırı vardır. Ancak bankalarda fiziki varlıkların alım satımın yapılmaması büyüklük ve iş hacmi belirlemeden karşımıza zorluk olarak çıkmaktadır. Bankalar reklâmlarda ve ilanlarda aşağıdaki büyüklük ölçülerinden birini veya birkaçını kullanırlar. Bunlar:

²¹ USLU, Selçuk; a.g.e., s.89.

²² ULUDAĞ, İlhan, ARICAN, Erişah, Finansal Hizmetler Ekonomisi, Beta Yayınları 2. Baskı, s.197.

- Ödenmiş Sermaye ve Özsermaye Tutarı
- Mevduat Tutarı
- Mevduat ve Özsermaye Tutarı
- Kullandırılan Kredi tutarı ve Çeşitleri
- Çalışan Personel, Mevcut Şube Sayısı ve kalitesi
- Bilânço Toplamı

Bu ölçülerin her birinin üstün veya yetersiz tarafları vardır. Ancak bunlardan birisi (bilanço toplamı) dışında bankaların birbirleri ile karşılaştırma yeteneği sağlamamaktadır.²³ Örneğin mevduat toplamı esas alınsa, mevduata ağırlık vermeyip para ve sermaye piyasasından fon kullanan ve özkaynaklarda kendini finanse eden bankalar küçük banka görülecektir. Oysa bu bankalar daha fazla kredi verip plasman yapabilirler. Banka işletmelerinin birbirleriyle büyüklük karşılaştırmaları, mali analiz tekniklerine uygun ve olanaklı ölçüler aşağıdaki şekilde gösterilebilir.

ŞEKİL 2: Banka İşletmelerinde Ölçek ve İş Hacmi

Kaynak: KAVAL, Hasan, Banka İşletmelerinde Maliyet, Kârlılık Analizleri ve Risk Yönetimi, Gazi Üniversitesi İİBF, Ankara 1995, s. 10.

²³ KAVAL, Hasan, Banka İşletmelerinde Maliyet, Kârlılık Analizleri ve Risk Yönetimi, Gazi Üniversitesi İİBF, Ankara 1995, s. 9.

Yapılan tespitlere göre büyük ölçekli bankaların diğer ölçekteki bankalara göre daha etkin çalıştığını ve ölçek büyüklüğü arttıkça etkinliğin de arttığını söylemek mümkündür.

Yapılan bir çalışmada bankalarda ölçek ve iş hacmi piyasa gücünü desteklediği görülmektedir. Piyasa gücü; piyasa değeri ve marjinal fiyattan (mc) farklı bir yüzde ile ifade edilir. Diğer işletmelerde de olduğu gibi bankacılık sektöründe kâr payını en üste seviyeye çıkarmak için ilk koşul aşağıdaki denklemde ifade edilebilir:²⁴

$$\frac{[r_L - r - mc_L]}{r_L} = \frac{1}{N \varepsilon_L (r_L)} \dots\dots$$

$$\frac{[r - r_D - mc_D]}{r_D} = \frac{n}{N \varepsilon_D (r_D)} \dots\dots$$

r_D, r_L, r = mevduat, kredi faiz oranları ve İnterbank piyasası (interest rates of loans, deposits and İnterbank market)

mc_L ve mc_D = marjinal maliyetler (marginal cost)

ε_L ve ε_D = krediler ve mevduat talebinin esnekliği (elasticities of demand for loans and deposits)

²⁴ JOUQUİN, Maudos, GUEVARA, Juan Fernandez; The Cost of Market Power in Banking Social Welfare Loss v.s Cost İnefficiency, Journal & Finance, 2007, 2103-2125.

2. BANKACILIĞIN FONLAMA YAPISI VE KAYNAKLARI

Tüm dünyada ve ülkemizde bankacılığın temel işlevleri arasında, kaynakların akıcılık sağlama, kaynak kullanımını iyileştirme, kısa süreli fonları uzun süreli fonlar haline dönüştürme, kaydi para ya da banka parası yatırma, para politikasının etkinliğini artırma ve uluslar arası ticareti geliştirme yer almaktadır.²⁵

Bankalar öz ve yabancı kaynaklardan sağladıkları fonları, fon ihtiyacı olan kişi yada kurumlara aktarır. Bu faaliyetler sonucunda ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi sağlanırken, bankalar varlığını devam ettirmek için ihtiyaç duydukları kârı sağlamış olurlar. Bankalar faaliyetlerini kendi özkaynaklarından çok, atıl durumdaki fonlara aracılık etme fonksiyonları nedeniyle, çeşitli kesimlerden temin ettiği yabancı kaynaklar aracılığıyla sürdürmektedir. Bu nedenle bankaların kaynak yapısı değer ticari işletmelere göre önemli farklılıklar gösterir.

Banka kaynaklarının oluşturulması, plasmanlarını etkilemekte. Özkaynaklar genellikle duran varlıklara bağlandıklarından plasman hacmi yabancı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılıdır.²⁶ Özkaynaklar kısacası sermaye ve yedek akçelerden, yabancı kaynaklar ise esas olarak;

- Mevduat kabulü,
- Merkez Bankası reeskont kredisi,
- Repo,
- Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK),
- Yurt içine tahvil veya banka bonoları ihracı,
- Yabancı ülkelere kredi, fon ve tahvil ihracı suretiyle fon sağlama,²⁷
- Bankalararası Para Piyasası işlemleri yoluyla elde edilir.

²⁵ “Türk Bankacılık Sisteminde Denetim Sistemleri, sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu”, Uzman Gözüyle bankacılık Dergisi, Yıl:3, Sayı:10, 1995, s.25

²⁶ BABUŞÇU, Şenol, Bankacılık Kaynak Maliyeti Hesaplama, TBB, İzmir 2002,s.4.

²⁷ EYÜPGİLLER, Servet,Banka İşletmeciliği, Bankacılar Serisi No:18, Ankara 1978, s.67

Tablo 1

Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı Eylül 2006 tarihinde aşağıdaki şekildedir:

<u>Milyon TL</u>	<u>Yıllık</u>	<u>% pay</u>	<u>% değişme</u>	<u>Eylül 2005</u>	<u>Eylül 2006</u>
Mevduat		231.003	22	64	63
YTL		140.272	38	35	39
YP		90.731	3	30	25
Mevduat dışı Kaynaklar		61.026	27	16	17
Özkaynaklar		47.421	19	14	13
Ödenmiş Sermaye		17.250	14	5	5
Sermaye Yedekleri		20.279	-9	8	6
Kâr Yedekleri		24.710	-7	9	7
Kâr/zarar		-14.818	-39	-8	-4
Geçmiş yıllar K/Z		-18.888	-34	-10	-5
Dönem K/Z		4.070	-12	2	1
<u>Diğer Pasifler</u>		<u>24.779</u>	<u>47</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
<u>Toplam</u>		<u>364.252</u>	<u>24</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Kaynak: Bankacılar Dergisi, Sayı 55, 2006.

2.1. ÖZKAYNAKLAR

Avrupa Birliği banka hukukunda, ihtiyati denetim mekanizmasının referans kavramı kredi kurumlarının özkaynaklarıdır²⁸. Bu alandaki temel düzenleme ise, Kredi Kurumlarının Özkaynakları hakkında 17 Nisan 1989 tarih ve 89/299/AET sayılı Konsey

²⁸ 4389 sayılı Bankalar Kanununun 2 nci maddesinde özkaynaklar; bankaların ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış sermayeleri ve yedek akçeleri ile Kurulca belirlenecek diğer sermaye benzeri kaynaklar toplamı olarak tanımlanmaktadır.

Direktifi'dir²⁹. Topluluk banka hukukunda kredi kurumlarının özkaynakları kesin ve ayrıntılı şekilde tanımlanmıştır. Kredi kurumlarının özkaynaklarına ilişkin en önemli ayırım, temel (ana) özkaynaklar ile tamamlayıcı (katkı) özkaynaklar arasındadır.

Kredi kurumlarının özkaynakları ana özkaynaklar ile katkı özkaynaklardan meydana gelir.

Kredi kurumlarının ana özkaynakları,

- (i) ödenmiş sermaye,
- (ii) kanuni (zorunlu) ve ihtiyati yedek akçeler ve
- (iii) genel banka riskleri fonudur.

Katkı özkaynak unsurları ise,

- (i) yeniden değerlendirme yedekleri,
- (ii) değer düzeltmeleri (gizli yedek akçeler),
- (iii) diğer harici unsular,
- (iv) diğer dahili unsular,
- (v) kredi kooperatiflerinde taahhüt miktarı,
- (vi) kümülatif rüçhanlı hisse senetleri ve
- (vii) ikincil ödünçlerdir.

Bankalarda özsermaye, aktifte yer alan varlıkların ne kadarının işletmenin kendi imkânları ile sağlamış olduğunu, dolayısıyla işletme sahip ve ortaklarının aktifler üzerindeki haklarını göstermektedir. Türk Ticaret Kanun'un 74 maddesinde özsermayeyi, aktifler toplamından yabancı kaynaklar düşüldükten sonra kalan kısım olarak tanımlanmaktadır.

²⁹ ATRG, L124, 5 Mayıs 1989, s. 16. Bu direktif 91/633/AET (ATRG, L339, 11 Aralık 1991), 92/16/AET (ATRG, L75, 21 Mart 1992) ve 92/30/AET (ATRG, L110, 28 Nisan 1992) sayılı direktiflerle değiştirilmiştir.

Bankalar Kanunu'nun 2. maddesine göre özkaynak, bankaların ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış sermayeleri ve yedek akçeleri ile Kurulca belirlenecek diğer sermaye kaynaklar toplamını ifade eder.

Bankalar kanununda ise;

Madde 44 - Ödenmiş sermaye, bankaların fiilen ve her türlü muvazaadan arı olarak ödenmiş veya Türkiye'ye ayrılmış ve ödenmiş sermayelerinden, bilançoda görülen zararın yedek akçelerle karşılanamayan kısmı düşüldükten sonra kalan tutardır.

Özkaynak, ana sermaye ve katkı sermaye toplamı ile bu toplamdan sermayeden indirilecek değerlerin düşülmesi sonucu bulunacak tutarı ifade eder.

Henüz kurulmakta olan bankalarda ise, yedek akçe ve bilânço zararı söz konusu olduğundan özkaynak, esasında taahhüt edilen sermayenin fiilen ödenmiş kısmından oluşmaktadır. Bankalar kaynakları içinde önemli bir fonksiyona sahip olan özkaynaklar. Bankalar Kanunu'nda;

Madde 45 - Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli özkaynak bulundurulması sermaye yeterliliğini ifade eder. Bankalar, Kurum tarafından düzenlenecek yönetmelikte öngörülen usul ve esaslara göre yüzde sekiz oranından az olmamak üzere belirlenecek sermaye yeterliliği oranını hesaplamak, tutturmak, idame ettirmek ve raporlamak zorundadır.

Kredi kurumlarının özkaynakları hesaplanırken, ana özkaynak unsurları ile katkı özkaynak unsurlarının toplamının alınması yeterli değildir. Bu alanda bazı hesaplama kurallarına uyulması şarttır. Buna göre, ilk kural katkı özkaynakların toplam değerinin ana özkaynaklardan fazla olamayacağıdır. Şu kadar ki, katkı özkaynakların ana özkaynakların %100'ünden fazla olan kısmı, sermayenin hesabında dikkate alınmaz. Özkaynak tutarı hesaplanırken, temel özkaynak unsurlarının bütünü toplama dâhil edilir. Katkı özkaynakların hesaplanmasında ise iki sınıra uyulur: ³⁰

³⁰ Avrupa Birliğinde Genel Kredi Sınırları ve Üye Devlet Uygulamaları; TBB Yayınları, İstanbul 2002,s.12.

(i) Yukarıda da belirtildiği üzere, kredi kurumunun kendi hisseleri, gayri maddi varlıklar ve devam eden işletme yılının olumsuz sonuçları düşüldükten sonra, katkı özkaynakların ana özkaynakların %100'ünden fazla olan kısmı dikkate alınmaz;

(ii) kredi kooperatiflerindeki taahhüt miktarı ile kümülatif rüçhanlı hisse senetlerinin toplamı özkaynakların yarısından fazla olamaz.

Düşülmesi gereken değerler katkı özkaynaklar toplamından çıkarıldıktan sonra, ana ve katkı özkaynakların toplamı alınır ve bu toplamdan (a) diğer kredi kurumlarının sermayelerindeki bu kredi kurumlarının özkaynaklarının %10'unu aşan nitelikli iştirakler ile (b) diğer kredi kurumlarının özkaynaklarının %10'unu aşmayan tüm iştiraklerin katılımcı kredi kurumunun özkaynaklarının %10'unu aşan bölümü düşülür. Özkaynakların doğru şekilde hesaplanmasının önemi, bu bilanço büyüklüğünün kredi kurumlarının riskleri değerlendirilirken kullanılan birçok rasyoda "pay" olarak yer almasından kaynaklanmaktadır³¹. Özsermaye unsurlarını Tek Düzen Muhasebe Sistemi düzenine göre aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür.

2.1.1. Sermaye

Muhasebe açısından sermaye, işletme sahibi yâda ortakların işletme kuruluşunda koymayı taahhüt ettikleri (üstlendikleri) sermaye paylarının toplamını ifade eder. Şirket ana sözleşmesinde belirlenen ve Ticaret Siciline tescil edilmiş olan ortakların ödemeyi taahhüt ettikleri sermaye “nominal sermaye” olarak

³¹ 89/299/AET sayılı direktifte kredi kurumlarının özkaynaklarının hesaplanma esas ve usulleri ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Ancak, konunun teknik özelliği nedeniyle, bu bölümde yalnızca temel kuralların açıklanması ile yetinilmekte, geri kalan konularda doğrudan direktife atıf yapılmaktadır. Ülkemizde de, Topluluk banka hukuku ile paralel düzenlemeler getiren Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğde (30 Haziran 1998 tarih ve 23388 Mük. sayılı Resmi Gazete), ana sermaye ve katkı sermayeden oluşan sermaye kavramı kapsamlı şekilde tanımlanmaktadır. Tebliğin amacı, bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesinde, buna bağlı olarak sermaye artırımlarında ve özkaynakların mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşacak zarara karşı korunmasında uyulacak "Sermaye Tabanı / Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayri nakdi Krediler ve Yükümlülükler" standart rasyosunun tanımlanması, uygulama ve raporlama esaslarının belirlenmesidir. Tebliğde sermaye (ana ve katkı sermaye) kavramı kullanılırken, direktifte uluslararası uygulamalar da göz önünde tutularak özkaynak kavramına yer verilmiştir.

tanımlanmaktadır. Taahhüt edilen ancak henüz fiilen yerine getirilmemiş olan kısım ise “ödenmemiş sermaye” olarak adlandırılır. Apeli yapılmış olan sermaye, ödenmemiş sermaye içinde özel bir durum gösterir. Bu miktarın ortaklarından alacak olan değerlendirilmesi de önerilmektedir.³²

Bir bankada ya da bir işletmede, sermayenin sorumlu olduğu işlevleri yerine getirebilmesi “sermaye yeterliliği” kavramının doğmasına neden olmuştur. Sermaye yeterliliği aynı zamanda bankacılığın temeli olan güven unsurunun oluşmasında rol oynayan faktörlerden biridir.

Şirket kuruluşundan sonra bankalar başlangıç sermayelerini ortaklar tarafından temin etmiş olmaktadır. Bu sermaye mudiler ve diğer alacaklara karşı bir teminat vazifesi görür. Bankalar Kanununda bankaların kuruluşunda sahip olmaları gereken en az sermaye miktarı belirlenmiştir.

Sermayeye verilen önem üstlendiği işlevlerden ileri gelmektedir. Bu işlevler şöyle sıralanabilir:³³

I. Bankaların kuruluş ve ilk örgütlenme aşamasında yapacağı giderler, ortaklardan sağlanan paralarla karşılanmaktadır.

Bunun içinde asgari bir sermayenin oluşturulması pratik bir zorunluluktur.

II. Sermayenin en büyük işlevi duran varlıkları finanse etmektir. Bankaların başka uzun vadeli kaynakların olmadığı varsayılırsa, sermayenin ve özkaynakların duran varlıkların finansmanında kullanılması, işletmelerin kaynaklarının vadesi ile bunların yatırıldıkları varlıkların nakde dönüşmesi ve fon tutulması yolu ile fon oluşturma süreleri arasında gerekli olan uyumu da sağlamaktadır.

III. Sermayenin bir diğer işlevi, bankalarda kaynak sağlayanlara yani alacaklılara güven sağlamaktır. Diğer işletmelerde olduğu gibi bankalarda da özkaynak /

³² AKDOĞAN Nalan, TENKER Nejat, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi, Gazi Yayınları, Ankara 1994, s.114.

³³ HAZAR Adalet, Bankacılık Sektöründe Kaynak Maliyeti, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tez, Ankara 1996, s.7-8.

yabancı kaynak ilişkisi, mali yapının sağlamlığını belirleyen kriterlerin başında gelmektedir.

IV. Sermayenin bankanın, önceden görülemeyen ve tahmin edilmeyen kayıplarını karşılayıp, yaşamını sürdürmesine yardımcı olmaktadır.

V. Sermayenin kullanılabilir (plase edilebilir) kaynak olma özelliği de bulunmaktadır. Bankaların en önemli fonksiyonu, vade transformasyonu oluşturarak gerçekte kısa vadeli kaynaklarla orta ve uzun vadeli kullanılabilir kaynak oluşturmaktır. Ayrıca, sıkı para politikaları uygulanmasında, banka için pahalılaştan kaynak baskısından kurtulmanın bir yolu da sermaye artırımıyla kaynak sağlamaktır.

VI. Sermayenin diğer bir işlevi, potansiyel mevduat sahipleri ve kredi kullanıcılarını cezp etmesidir. Nitekim sermaye büyüklüğü banka reklâmlarında sıkça kullanılmaktadır.

VII. Bankaların Merkez Bankası ve İnterbank gibi diğer kaynaklardan kullanma limitini belirleyen temel unsur özsermaye hacmidir. Özsermayesi güçlü bankaların genelde mevduatların ve finansal aktiflerin hacmi de büyük olduğundan pasif pazarlamaya yönelik kaynaklardan da (Merkez Bankası, İnterbank v.b.) yararlanma düzeyi büyük olmaktadır. Böylece bu bankaların, ölçek ekonomilerinden yararlanarak rekabet üstünlüğü sağlanmaktadır.

VIII. Bankaların özkaynakları genel risk sınırlarının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bankalar Kanunu'nun bu konu ile ilgili düzenlemesinde, bankaların nakdi risklerinin tamamı ile gayri nakdi risklerinin belirli bir kısmından oluşan risklerin, banka özkaynaklarının 20 katı aşamayacağı şeklinde bir sınırlama yapılmıştır. Banka özkaynaklarının en önemli kalemini oluşturan sermayenin önemi bir kez daha kendini göstermektedir.

Sermaye yeterliliği ticari işletmelerde olduğu gibi bankacılık sisteminde de önemini korumaktadır. Bankacılığın piyasa içerisinde güven oluşturabilmesi için sermaye yeterliliği önemli bir etkidir.

2.1.2. Yedekler

Yedek akçeler, bankaların bünyesini sağlamlaştırmak, gelişimini, devamlılığını ve banka ortakları ile alacaklarının haklarının korunmasını sağlamak, ayrıca muhtemel zararlar nedeniyle doğabilecek özsermaye azalmalarını engellemek amacıyla, elde edilen karın yasal zorunluluk ve isteğe bağlı olarak dağıtılmayıp banka bünyesinde alıkonulan kısmıdır. Bankalar tarafından emniyet fonu olarak ayrılan ve bankanın diğer bir kaynağını oluşturan yedek akçeler, ancak zararların mahsubunda kullanılır.

Özsermayenin bir unsuru olarak yedek (Yedek Akçe) oluşturulması sermaye şirketleri için söz konusudur. Yedekler; Türk Ticaret Kanunu, şirket sözleşmeleri ve genel kurul kararlarında göre kârdan ayrılır.

Yasal bir zorunluluk sonucu olup olmadıklarına göre yedekler;

—Yasal Yedekler,

—İsteğe bağlı (İhtiyari) yedekler,

olmak üzere iki grupta toplanabilir.

“Yasal Yedekler”, TTK göre oluşturulur. TTK’nun 466. maddesinde “ her yıl safi kârın yirmide birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayrılması mecburidir...” diyerek sermaye şirketlerinde ayrılması zorunlu. Bunların birinci gruba girenler “sermaye yedekleri” ikinci gruba girenler ise “kâr yedekleri” denilmektedir. Yedek akçeler esas itibariyle herhangi bir yılda meydana gelen zararların kapatılmasında kullanılmak için ayrılırlar.³⁴

Yedek akçeler yoluyla net kârdan bir bölümünün işletmede tutulması, fon çıkışını önleyeceğinden aynı zamanda ödeme gücünü artırıcı bir faaliyettir.³⁵

³⁴ GÜR, Mehmet, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi, 1985, s. 18

³⁵ SEVİLENGÜL, Orhan, Genel Muhasebe, Gazi Yayınları, Ankara, 1995,s. 501

2.1.2.1.Sermaye Yedekleri

Sermaye yedekleri, hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları ve yeniden değerlendirme artışı gibi sermaye hareketleri sonucu ortaya çıkan ve bankada bırakılan tutarlardır.

2.1.2.2.Kâr Yedekleri

Kâr yedekleri net kârın; özsermaye yapısını sağlam tutmak, işletmenin devamlılığını ve gelişimini ve ortaklar ile alacaklıların haklarının korunmasını sağlamak ve özsermayede faaliyet sonucunda doğabilecek azalışlar (zararlar) karşılamak amacıyla dağıtılmayarak işletmede alıkonulan kısımdır.³⁶ Yasal yedekler Türk Ticaret Kanunu, Bankalar Kanunu ve Özel Kanunlar gereği ayrılan yedekler oluşturmaktadır.

2.1.2.3.Kârlar (Zararlar)

Bankaların geçmiş yıl kâr veya zararları ile dönemin net kârı veya zararı Özkaynakların diğer bir kalemini oluşturmaktadır.

2.2. YABANCI KAYNAKLAR

2.2.1. Mevduat

Para ekonomisinin hakim olduğu toplumlarda paranın en önemli işlevlerinden birisi tasarruf aracı olarak kullanılmasıdır.³⁷ Tasarruf işlemleri toplumun her kesimi tarafından gerçekleştirilebilir. Bireyler, aileler, işletmeler ve hükümetler tasarrufları finansal sistemin bir parçası olan bankalar tarafından, hem muhafaza edilmekte hem de sahiplerine gelir (faiz) sağlamaktadır. Bankaların tasarruf sahiplerinden, topladığı bu paralar mevduat olarak isimlendirilmektedir.³⁸

³⁶ CEMALCILER, Özgül, Genel Muhasebe, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2002, s.246.

³⁷ ALTAN, Mikail;a.g.e., s.106.

³⁸ ALTAN, Mikail; a.g.e.,s.125.

Mevduat, duyuru yapılmak suretiyle halktan sağlamak ve/veya kullanmak üzere, belli bir vadede veya talep edildiğinde geri verilmek kaydıyla para toplanması işlemi olup,³⁹ aynı zamanda sahibine bankanın bir takım hizmetlerinden yararlanabilme olanağını da sağlamaktadır. Türkiye’de son yıllarda mevduat hacmi en yüksek artan banka grubu, kamu bankaları ve yabancı bankalar.

2.2.1.1. Mevduatın Temel Özellikleri

Bankaların tasarruf ve sermaye sahiplerinden ilk isteklerinde veya belirli bir vade sonunda geri vermek üzere aldıkları paralara mevduat veya tevdiat denir. Bankaların en önemli ve büyük para kaynakları mevduat toplamaktır.

Bankalar Kanunu’na göre;

“Mevduat: Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen parayı ifade eder.

Temel özelliklerine gelince ise;

*Mevduat toplama bankalarca yapılır, B.K. md. 11

*Mevduat para olarak toplanır, B.K. md.13

*Mevduat sahibi mevduatını dilediği anda geri çekebilir, B.K. md.35

*Mevduat sahibine bir kısım hizmetlerden yararlanma olanağı sağlar

*Mevduat bankaların en önemli yabancı kaynağıdır.

Bankalar mevduat konusunda çok dikkatli davranmaktadırlar. Bankanın piyasada yüksek seviyelerde olması, daha geniş kitlelere hitap ediyor olmasındandır. Mevduatlar bunun için en önemli araçlardan biridir. Geniş bir müşteri potansiyeline

³⁹ KUNTALP, Erden, “Mevduat Kavramı” Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, No.8.

sahip olması daha yüksek kredi limitleri verebilme ve mevduat sahibi müşterilerine bankacılık hizmetlerinden komisyon fırsatı doğmaktadır.

Bankalar Kanununun 34. maddesinin 1. fıkrasına göre bankalar mevduatlarını vade ve türlerine göre sınıflandırmak zorundadır. Bankaların bilançolarında yer alan mevduat türleri; tasarruf mevduatı, ticari mevduat, resmi kuruluş mevduatı, mevduat sertifikası, döviz tevdiat ve diğer mevduat olarak altı başlık altında incelenmektedir. Ayrıca türlere göre yapılan bu ayırım vade itibarıyla vadeli, vadesi ve ihbarlı olmak üzere her biri kendi içerisinde sınıflandırılabilir.

Mevduat çeşitlerinde ise Bankalar Kanununda; Tasarruf mevduatı: Mevduat bankaları nezdinde açtırılan, gerçek kişilere ait ve münhasıran çek keşide edilmesi dışında ticari işlemlere konu olmayan mevduat hesaplarını, Özel cari hesap: Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesapları, gibi çeşitli adlar verilmektedir. Bu hesapların ortak yönü, devamlı alacak bakiye vermesi olup, bu hesaplarda müşteri yatırdığından fazla para çekemez.⁴⁰

2.2.1.2. Vade Özelliğine Göre Mevduatın Türleri

Mevduatlarda en yaygın sınıflandırma vade ve mevduat sahibine göre yapılmakla birlikte, mevduatın doğuş şekline göre de gruplandırma yapılmaktadır. Mevduatlara ödenen faiz oranlarının farklı olmasından dolayı vadeye göre sınıflandırma kaynak maliyeti açısından önem taşımaktadır.

Vadeleri esas alınarak mevduatlar önce vadeli- vadesiz olarak bölünmekte, vadeli mevduat da vade süresine göre alt bölümlerle ayrılmaktadır.

⁴⁰ PALA, Fikri, Banka Muhasebesi ve Maliyet Sistemi, Uludağ Üni.İİBF,İşletme İktisadi ve Muhasebe Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No.5. Bursa 1988, s.83.

Vadesi mevduatların en temel özelliği mudi tarafından istendiği zaman geri alınmak üzere bankaya yatırılmış olmasıdır. Bu fonları uzun plasmanlar yerine kısa vadeli kredilerde kullanılmak ve kısa vadeli yatırımlarda kullanılır.

Vadeli mevduatlar ise önceden belirlenen bir vade sonunda mudiinin parayı çekilmesi söz konusudur. Vadeli mevduat, vadesiz mevduata göre genellikle daha az hareketli hesaplardır. Dolayısıyla vadeli mevduatın vadesiz oranla göreceli olarak artması, mevduat çekiliş olasılıklarını ve banka likidite gereksinimlerini de düşürmektedir.⁴¹ Bu mevduat türlerinde vade önceden belirlendiği için bankalar kaynak kullanımı programlarını yaparken bu süreleri dikkate alırlar.

T.C. Merkez Bankası'nın 24.4.1994 tarih ve 21914 sayılı Resmi Gazetesinde yayımlanan "Mevduat Türleri ve Vade Dilimleri" hakkındaki Tebliğinin 1. maddesinin b bendine göre mevduat vade dilimleri belirlenmiştir.

Vadeli mevduatlar 1 ay, 3 ay, 6 ay ve 12 ay ve 1 yıldan daha uzun vadeli ve 7 gün ihbarlı olmak üzere sınıflandırılmıştır. Türkiye'de Türk Lirası cinsinden mevduatın vadenin ortalaması 3 ay olarak gerçekleşirken, yabancı para cinsinden mevduatların vadesi 2,6 ay olarak gerçekleşmiştir.⁴²

2.2.1.3. Mevduatın Sigortalanması

Mali sistemde güven unsuru, sistemin sağlıklı bir şekilde çalışması ile bağlantılıdır. Mali sistem içinde ayrı bir öneme sahip olan bankacılık sektöründeki güven unsuru ise sonuçta tüm piyasalardaki istikrar ve güven anlayışını etkilemektedir.⁴³

⁴¹ MERİÇ, İlhan, Türk Ticaret Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Kârlılık, ODTÜ Yayını, No:36, Ankara 1980, s.113.

⁴² T.C.M.B. Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler Raporu, IV. Mali Piyasalar, 2006.

⁴³ İNANÇ, Candan, Mevduat Sigorta Fonu ve Türkiye için bir Model Önerisi, T.C. Ziraat Bankası Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Yayınlanmamış Araştırma Notu, 1995, s.8-9.

TABLO 2

	Milyon TL	Yıllık %değişme	Eyl.05	Eyl.06
Tasarruf mevduatı	78.396	32	31	34
Resmi kuruluşlar	8.509	48	3	4
Ticari kuruluşlar	29.420	21.919	11	3
Bankalar mevduatı	9.720	7.241	4	4
Diğer kuruluşlar	18.586	13.847	7	8
DTH	86.195	64.219	44	37
Kıymetli madenler depo	77	132	0	0
TOPLAM	<u>231.003</u>	<u>172.108</u>	100	100

Mevduat Türlerine Göre Dağılımı, Eylül 2006;

Kaynak : Bankacılar Dergisi, Sayı: 55, 2006.

Mevduat sigortası, mevduatın korunması konusunda oluşturulan kurumların en gelişmişidir ve mevduatın riskinin belli oranda garanti edilmesinden doğan mali yükün, bankacılık sistemi tarafından karşılanması ilkesine dayanır. Banka sistemi açısından bakıldığında ise tasarruf sahiplerinin tasarruflarını bankadan topluca ve ani olarak çekmeleri haline oraya çıkacak sıkıntılardan da korumaktadır.

2.2.2. Bankalararası Para Piyasası (İnterbank)

T.C. Merkez Bankası para piyasasını doğrudan, sermaye piyasasının da dolaylı olarak düzenlemek veya yönlendirmekte kullanabileceği araçlara sahiptir. Merkez Bankası bünyesinde kurulmuş bulunan Bankalararası Para Piyasası, Bankalararası rezerv hareketini teşvik etmek ve bankacılık sistemimizde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak amacıyla kısa dönem nakit fazlası olup bunu plase edemeyen bankalar ile kısa dönemli nakit ihtiyacı bulunup bu ihtiyacını uzun dönemli varlıklarını elden çıkarmadan karşılamak isteyen bankaların birbirleriyle karşılaştırıldığı bir piyasadır.

Para politikalarının uygulanmasında Merkez Bankası bünyesinde oluşturulan Para Piyasaları ve Fon Yönetimi Genel Müdürlüğü; döviz piyasası, açık piyasa ve bankalar arası para piyasası işlemlerini yürütmektedir.⁴⁴Merkez bankası para piyasası üzerindeki etkinliği artırmak yönünde Bankalar Para Piyasası, Açık Piyasa İşlemleri ve Döviz Piyasası gibi alt piyasalar düzenlenmiştir.

2.2.2.1. Bankalar Para Piyasasının Düzenlenmesi

Türk Bankacılık Sistemi'ne 1986 yılında uygulamaya konulan Bankalararası Para Piyasası, bankalar arası rezerv hareketlerini teşvik etmek ve bankacılık sisteminde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamak amacını taşımaktadır. Kısa dönemli nakit fazlası olan bankaların ve kısa dönemde nakit ihtiyacı olan bankaların birbirleriyle karşılaştıkları bir piyasadır. Aynı zamanda atıl fonların güvenilir bir ortamda ve yüksek verimle değerlendirilmesini de sağlamaktadır.

Bankalar arası Türk Lirası, döviz ve efektif alış verişinin yapıldığı piyasalar oluşturulmasının yanı sıra, döviz ve efektif yönetiminin uluslar arası bankacılık

⁴⁴ ÇUFADAR, A., TCMB Para Politikası-Açık Piyasa İşlemleri, İMKB Eğitim ve Yayın Müdürlüğü, Tahvil ve Bono Piyasası Üye Temsilcisi Eğitimi, 1-12 Haziran 1998

yöntemlerine uygun bir rasyonellik içinde yürütülmesine kavramlarının bankacılık sistemine yerleşmesine neden olmuştur.⁴⁵

Alıcı banka ile satıcı bankayı aynı piyasada buluşturma işlemleri Merkez Bankası tarafından yürütülmektedir. Bankalar birbirleri ile değil Merkez Bankası'nın ilgili birimi ile muhatap olmaktadır. Merkez Bankasının önceden belirlemiş olduğu kurallar bankalara duyurulmuştur.

İnterbank'ta işlem yapmak isteyen bankaların bu isteklerinin Merkez Bankası'nın ilgili birimini bildirilip, gerekli işlemlerden sonra, Merkez Bankası'nın Ankara, İstanbul ve İzmir şubelerinden birinde "Devlet İç Borçlanma Senetleri Deposu" açtırması gerekmektedir.

Böylece sisteme katılmış olan bankalar Merkez Bankası'nın ilgili birimince "borç alabilme limiti" belirlenmektedir. Belirlenen bu limite uygun olarak bankasının Merkez Bankası nezdinde yeterli teminat göstermesi zorunludur. Devlet İç Borçlanma Senetleri, döviz deposu, efektif deposu ve yabancı devlet bono ile tahvilleri teminat olabilmektedir. Merkez Bankası mevcut para likiditesine göre faiz oranlarının artırılması veya düşürülmesi işlemlerini yürütmektedir.

2.2.2.2. Bankalar Para Piyasasının Çalışma İlkeleri

Bu piyasada bankalar birbirlerini tanımadan Merkez Bankası aracılığı ile işlem yapmaktadırlar.

Merkez Bankası aşağıda belirtilen genel esaslarla belirlemiştir.

I) Bankaların, Bankalararası Para Piyasası'nda işlem yapma yetkisi verdikleri veya verecekleri elemanlar, işlem yapma yetkilerinin kaldırıldığı tarafımıza yazılı olarak bildirilmedikçe, Bankalararası Para Piyasası'nda gerçekleştirilen her türlü işlemi talimatımızca belirlenen limitler çerçevesinde yapabileceklerdir.

⁴⁵ BABUŞÇU, Şenol, Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, s.9.

II) Bankalararası Para Piyasası'nda işlem yapmak isteyen her banka için Bankamızca Borç Alabilme Limiti (BAL) ve Vadeli İşlem Limiti (VİL) belirlenecektir. Piyasa'da işlem yapacak bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezi'nde Para Piyasaları Müdürlüğü'nü telefonla arayarak borç almak veya vermek istediği tutarı, razı olabileceği faiz oranını, vadeyi, başlangıç ve bitiş valörlerini bildirecektir. Bu teklif veya talepler ilgili banka tarafından iptal edilmedikçe geçerliliğini koruyacaktır. Bir gecelik (Overnight) işlemler dolayısıyla alınan teklif ve talepler gün sonunda otomatik olarak iptal edilecek, diğer teklif ve talepler iptal edilmedikçe geçerliliğini koruyacaktır. Bankaların teklif veya talepleri her an gerçekleşmiş olabileceğinden, vazgeçme kararları bildirildiğinde, daha önce yaptıkları teklif veya taleplerin gerçekleşmiş olması halinde bu vazgeçme işlemi geçersiz sayılacaktır. Bankalararası Para Piyasası işlemleri bilgisayar ortamında otomatik olarak karşılaştırılmaktadır. Sistemin daha hızlı ve etkin işlemlerini sağlamak amacıyla bankaların telefonla bildirecekleri talep ve tekliflerini aşağıda belirtilen sıra ile bırakmaları ve iptal ettirilmediği sürece değişmeyecek olan emir numaraları ile takip etmeleri gerekmektedir. Bankalararası Para piyasasında yapılan işlemlerden Merkez Bankası'nın alacağı komisyon miktarı, her iki taraftan ayrı ayrı alınmaktadır.⁴⁶

2.2.3. T.C. Merkez Bankası Reeskont Kredileri

Merkez Bankası ekonomide likidite darlığı çekildiği zaman bankalara kredi kolaylığı gösterirler. Likidite fazlalığı varsa krediyi sınırlayıcı tedbirler alır.⁴⁷

Bankalar genellikle halkın tevdiatı ile iş gördükleri halde, merkez bankaları açtıkları kredileri para ihraç ederek karışılar. Merkez Bankası kredi verdiği zaman,

⁴⁶ TOKGÖZ, Erdinç, Bankalararası Para Piyasası (İnterbank), Finans Dergisi, Temmuz 1992, S.62-64.

⁴⁷ HAZAR, Adalet, Bankacılık Sektöründe Kaynak Maliyeti, Gazi Üniversitesi, Ankara 1996, s.27.

piyasaya kredi miktarında para çıkarılmış olur, açılan kredi geri ödendiği zaman ödenen kredi kadar para tedavülden çekilir.⁴⁸

Merkez Bankası reeskont hadlerini, Merkez Bankası Gubernörü ve Banka Meclisi'nden seçilecek iki üyeden oluşan Merkez İskonto Komitesi karara bağlar.⁴⁹

2.2.4. Repo

Bir yatırımcının, genelde bir finans kurumunun, diğer bir yatırımcıya ait hazine bonusu, devlet tahvili gibi bir para piyasası aracı satması ve bu menkul kıymeti önceden belirlenmiş bir fiyattan ileri bir tarihte geri satın almak üzere anlaşma yapması işlemine repo denir.

Türkiye'de repo işlemleri Sermaye Piyasası Kurulunca çıkarılan Seri V-No:7 Tebliği ile düzenlenmiştir. Bankaların repo ve ters repo işlem sınırı T.C. Merkez Bankası saptamakta ve izlemektedir.

Repo işleminde borç para alınarak karşılığında menkul kıymet satılmakta, işlemin vadesi dolduğunda üzerinde anlaşılmaya varılan faiz ve anapara ödenerek, menkul kıymet geri alınmaktadır. Repo işlemi bu özelliği nedeniyle teminatlı borçlanma niteliği taşımaktadır.⁵⁰

Bir günlük, haftalık ve aylık vadelerle yapılabilen repo, başlangıçta banka mevduatına rakip bir yatırım fırsatı olarak ortaya çıkmıştır. Repo, kısa dönemde nakit fazlası olan birimlerin bu fonlarını değerlendirmelerine imkân sağlar. Repo, işlemi nakit fazlası olan birimin repo finansal kuruma başvurmasıyla başlamaktadır. Taraflar vade ve faiz üzerinden anlaşmaya vardıldıktan sonra, yatırımcı finansal kurumdan repo yapıldığına dair bir makbuz almaktadır. Repo yaptırmak isteyen yatırımcı bu durumda geri satma taahhüdü ile işleme konu olan menkul kıymetleri bir süre satın almış

⁴⁸ ZARAKOĞLU, Avni, Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi, Bankacılar Serisi No:5, Ankara 1980, s.53.

⁴⁹ GİRAY, Adil, Para Miktarı, Faiz ve Mali Kurumlar, Ankara 1989, s.197-198.

⁵⁰ ULUDAĞ, İlhan ve ARICAN, Erişah, a.g.e.,s.137.

olmaktadır. Repo işlemini yapan finansal kurum ise elinde bulunan menkul kıymetleri belli bir süre için başkasına satarak fon sağlamış olmaktadır.

2.2.5. Menkul Kıymet İhracı ile Sağlanan Kaynaklar

2.2.5.1. Tahvil İhracı ile Sağlanan Kaynaklar

Menkul kıymet olan tahvil genel anlamda alacak haklarını temsil etmek üzere kamu kuruluşları ve özel sektöre bağlı anonim şirketlerce ihraç edilen kıymetli kağıtlardır. Sabit getirilidirler. Devlet tahvillerinde risk yoktur. Özel sektör tahvillerinde ise kredi riski söz konusudur.

Türk Ticaret Kanunu'nun 420 ve bunu izleyen maddelerinde tahvil çıkarma yolu ile borçlanma esasları hükme bağlanmıştır. Buna göre tahvil "Anonim şirketi borç para bulmak üzere çıkardıkları borçlanma senetleri" olarak tanılanmıştır. TTK'nun 422 maddesi gereğince çıkarılacak tahvillere bir üst sınır getirmektedir. Buna göre çıkarılacak tahvillerini miktarı, ödenmiş sermayeden fazla olamamaktadır.

Tahviller istenildiğinde en az bir kayıpla paraya çevrilebilmektedir. Tahviller tam anlamıyla bir sermaye piyasası aracıdır, ancak repo piyasasında kısa vadeli olarak alınıp satılarak bir para piyasası aracı gibi kullanılabilir.⁵¹

2.2.5.2. Finansman Bonoları

Bonolar, kısa vadeli fon sağlamak amacı ile genellikle iyi tanınan ve kredibilitesi yüksek ticari ve finansal kuruluşlar tarafından çıkarılan emre veya hamile yazılı kıymetli evraklardır.⁵²

⁵¹ ULUDAĞ, İlhan ve ARICAN, Erişah, a.g.e.,s.143.

⁵² KIRDAROĞLU, Serdar ve SAKLAR, F. Ekonomide Tasarruflar ve Fon Hareketleri, Bankacılar Dergisi, TBB Yayını, 1992,Sayı:8, s.52.

Vadesi uluslar arası piyasalarda 1 yıldan az olup ortalama vadesi 90 gündür ve hamilinedir. Çok kısa vadeli olmaları nedeniyle ikincil piyasalarda çok aktif değildir. Ülkemizde finansman bonoları ile ilgili yasal düzenleme 1986'da yapılmıştır. Finansman bonoları firmaların kısa vadeli fon ihtiyacını karşılamak bireysel ve kurumsal yatırımcıya satılmak üzere ihraç edilen para piyasası aracıdır.

Finansman bono çeşitleri ise;

- A tipi: Garanti kaydı taşımayan finansman bonoları
- B tipi: İhraççıya karşı taahhüt edilmiş banka kredisi ile desteklenmiş finansman bonoları
- C tipi: Banka garantisi taşıyan finansman bonoları
- E tipi: Hazine garantisi taşıyan finansman bonoları
- F tipi: bir anonim ortaklığın müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla ödeme vaadini ihtiva eden finansman bonoları.

2.2.5.3. Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK)

Türkiye'de 1992 yılında düzenlenerek uygulama konan varlığa dayalı menkul kıymetler aslen bir sermaye piyasası aracıdır. Ancak ülkemizde çok kısa vadeli olarak ihraç edilmekte ve bu nedenle bir para piyasası aracı gibi kullanılmaktadır.

İhraç edilen menkul kıymet dayanağı bilanço aktifindeki varlıklar olduğu için bu tür kıymetlere "Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler" denilmektedir. Yapılan işlem, işletme bilançosunun likit hale getirilmesidir.

VDMK ihracına konu olabilecek alacak türleri, tüketici kredileri, konut kredileri, finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar, ihracat işlemlerinden doğan alacaklar, tarımsal kredi kooperatifleri aracılığı ile verilen bireysel kredilere ilişkin olarak T.C. Ziraat Bankasının senede bağlı alacaklar ve diğer alacaklar kapsamında bulunan bankalar dışındaki mal ve hizmetler üretimi faaliyetlerinde

bulunan anonim ortaklıklar ile KİT'lerin müşterilerine yaptıkları taksitli satışlardan doğan, senede bağlanmış alacaklardır.

2.2.6. Yurtdışından Sağlanan Kaynaklar

Bankaların bankacılık teamülleri çerçevesinde borçlu sıfatıyla yurtdışından kredi temin etmeleri serbest bulunmaktadır.⁵³ Faiz ve diğer masraflar taraflar arasında serbestçe saptanır. Geri ödemeler bankacılık kuralları çerçevesinde yapılır.

Bankalar, uluslar arası piyasalardan sağladıkları kredileri ile nezdlerinde döviz tevdiat hesaplarının karşılıkları düşüldükten sonra kalan kısmını,

* Kendi döviz pozisyonlarının takviyesinde veya Türk Lirası ihtiyaçlarının karşılanmasında; döviz pozisyonuna ilişkin Merkez Bankası Genelge ve Talimatları çerçevesinde kullanabilecekleri gibi,

* Yasal sınırlamalar içerisinde, Türkiye'de veya dışarıda yerleşik kişilere döviz kredisi açmak suretiyle kullanılabileceklerdir,

* Sağladıkları kurye ve rambursman kredileri ise Bankacılık Teamüllerine göre kendileri kullanırlar.⁵⁴

Yurtdışından kredi sağlamadaki en büyük nedenlerden biri yurtiçinde büyük bir mevduat şubeciliği gerektirmeden daha maliyetsiz fon bulmaktadır.⁵⁵ Az şubeli bankaların kur riskine katlanarak ve faiz oranlarındaki avantajlı durumdan yararlanarak sıkça kullandıkları bir yoldur.

Bankalar yabancı bankalardan direkt olarak kredi talebinde bulunarak 1 yıla kadar vadeli kredileri serbestçe alabilmektedirler. Ancak 1 yıldan uzun vadeli krediler de Hazine Müsteşarlığı'nca dış borçların izlenmesi amacıyla oluşturulan kayıtlara esas

⁵³ YÜKSEL, Ali Sait, Bankacılık Hukuku ve İşletme, Marmara Üni. Nihat Sayar Eğitim Vakfı, 7.B., Merter Matbaacılık, İstanbul 1992, s.321.

⁵⁴ T.C. Merkez Bankası, Sermaye Hareketleri Talimatı, Ankara, 25.01.1993, s.3.

⁵⁵ BAYDAR, Şaziye ve BAYOĞLU, Ahmet, a.g.e.s.26.

olmak üzere T.C. Merkez Bankası'na bildirmek zorundadırlar. Yabancı bankalardan kredi talebi, ister tek bir bankayla istenirse çeşitli bankaların oluşturdukları konsorsiyumlardan da alınabilmektedir. Bu durumda kredi veren yurt dışındaki banka devlet teminatı isteyebilmektedir.

Bankaların yurt dışından sağladığı kaynaklar arasında uluslar arası kuruluşlar ve fonlarda bulunmaktadır. Genellikle az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkelere belirli projeler esas alınarak ve uygun şartlarla orta ve uzun vadeli kredi vermek amacıyla oluşturulmuş çeşitli ülkelerin katılımı ile oluşturulan fonlardan (Örneğin İMF, IFC ,IDA) kredi temin edilebilmektedir.⁵⁶ Bu krediler çoğunlukla ilgili kurumlar ve fonlarla hükümetin yaptığı bir anlaşma sonucu alınmakta ve yurt içindeki kamu bankaları aracılığı ile ihtisas alanlarına plase edilerek kullanılmaktadır.⁵⁷

Bankalar dışa açılma süresince iki temel aşama olan dolaylı ve doğrudan dışa açılma aşamalarından geçmektedirler. Dolaylı dışa açılmada bankalar, “kambiyo işlemleri” de denilen efektif alım satım, ihracat ve ithalat bedellerinin tahsili yada transferi, döviz üzerinden düzenlenen teminat mektupları ve uluslar arası mali piyasalardan kaynak sağlama faaliyetlerinde bulunmaktadır.⁵⁸

Yabancı kaynaklar içerisinde “Sendikasyon kredileri” de yer almaktadır. 1989 yılından itibaren 32 Sayılı Karar'ın bir sonucu olarak özel kesimin nam ve hesabına borçlanabilmesi sendikasyon kredilerini gündeme getirdi. Türkiye'nin borçlanarak kurumların da uluslar arası bağımsız derecelendirme kurumları tarafından derecelenmesi bu faaliyetle gündeme gelmiştir. Türkiye için genelde bir yıl vadeli olarak kullanırılıyor.

Yabancı kaynaklar içerisinde “Sendikasyon kredileri” de yer almaktadır. Sendikasyon kredisi; lider banka (Syndicate Manager) önderliğinde birden fazla banka veya benzeri ödünç verenler tarafından sağlanan kredi olarak tanımlanmaktadır. Genelde büyük miktarların söz konusu olduğu bir kredilerin diğer bir özelliği de 3 ile 10

⁵⁶ ÜNAY, Vecdi, Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri, Es Yayınları, İstanbul 1989,s.56.

⁵⁷ BERK, Niyazi, Bankacılığın Dışa Açılması ve Kredi İlişkileri, YKB A.Ş., İktisadi Araştırmalar Müd., Bankacılık Araştırmalar Dizisi, No:4, İstanbul 1985, s.19-20.

⁵⁸ TÖRE, Nihat, Türk Ticaret Bankacılığının Dışa Açılması, TBB Yayın, No:122, Ankara 1982,s.4.

yıl olmak üzere orta ve uzun vadeli olarak verilmesi. Hiç kuşkusuz vadeyi belirleyen temel faktörler; kredi kullanan tarafın riski ve verilen kredinin amacıdır.⁵⁹

2.2.7. Diğer Kaynaklar

Bankanın pasif kaynakları içerisinde vade yapısı olmayan bir takım kalemlerde görünmektedir. Kaynaklar kalemi içerisinde yer almasına karşılık, diğer pasiflerin vade yapısı içermemesi nedeniyle gerçek anlamda kaynak olup olmadığı tartışmalı bir konudur.⁶⁰

Bunlardan, bankaların iç ve dış ticaret işlemlerine aracı olmalarından dolayı müşterilerin teminat ve transferlerin gerçekleştirilmesi amacıyla yatırdığı paralardan oluşan “ithalat teminatları ve transfer emirleri” hesapları oluşmaktadır. Bankaların diğer kaynakları içerisinde yer alan diğer bir kalem ise, bankanın yurtiçi ve yurtdışı şube ve muhabirler tarafından keşide edilen çeklerle ilgili bankaların ödemelere aracı olması nedeniyle kendisine yatırılan ve havale edilen bir takım paraların, bankalarda belli bir müddet kalması veya lehtarları tarafından hemen çekilmemesi sonucu oluşan tutarlardır.

Bunların dışında, ayrıca müşterilerden çeşitli şekillerdeki işlemler sonucu alınan bloke paralar, yatırılan ve havale edilen paralar, bankalarda bir müddet kalmadı gereken paralar, kredi teminatları v.b. şekilde oluşturulan fonlar. Bloke paraların ve diğer pasiflerin en büyük özelliği belirli bir dönem için dahi olsa maliyetsiz olması. 5 Nisan 1994 disponibilitate tebliği gereği, bu fonlarda maliyet pasif duruma gelmiştir.

Bankaların her dönemin gelir ve giderlerini aynı dönemin bilanço ve kar zarar hesaplarına yansıtılabilmek amacıyla yaptıkları reeskont işlemleri sonucu bankaların pasif kalemleri arasında yer alan “faiz ve gider reeskontları” hesabı da diğer pasifler içinde yer almaktadır. Bu hesapta yer alan tutarlar esas itibarıyla bankaların gelecek dönemde ödeyebilecekleri faiz ve giderlerin, cari döneme isabet eden kısımlarının kısa

⁵⁹ UZUNOĞLU, Sadi, Bankalarda Kaynak Maliyeti ve Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlama, TBB Yayınları, Ankara 2002, s.18.

⁶⁰ HAZAR, Adalet, a.g.e., s.39.

vadede ödenecek bir borç olarak alınması nedeniyle oluşmaktadır. Yani, banka reeskonta tabi tuttuğu gider ve faizlerin hemen ödemeyip, belli bir süre sonra ödemektedir ki, cari dönem içinde bu tutarlar banka için kısa vadeli bir kaynak olarak sayılabilir.

Bunların haricinde, bankalarda alacaklı veya borçlu cari hesabı bulunmayan müşteri veya üçüncü şahısların bankalardan olan alacakları ile bankalarca yapılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin teminatı olarak alınan paraların oluşturduğu muhtelif borçlar, diğer kaynaklar içinde gösterilir. Aynı zamanda, mahsup yeri ve şekli önceden kesin olarak belli olmayan veya kısa sürede ödenecek veya ilgili hesaplara aktarılacak tutarlardan, banka için gerçek bir borç özelliği taşımayan ve genellikle bankanın iç işlemleri ile ilgili geçici durumda olan tutarların bulunduğu hesaplar alacaklı geçici hesaplar olduğundan, banka bilançolarının diğer pasifler bölümünde yer almaktadır.

3. BANKACILIĞIN MALİYET YAPISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bankaların yatırım kararlarında makroekonomik istikrar, vergi düzenlemeleri ve hukuki altyapı gibi kurumsal faktörler belirleyici olmaktadır. Aynı kriterler bankaların firmalara kredi kullandırmalarında da söz konusudur.⁶¹

Bankacılık sisteminde maliyet yapısını etkileyen faktörler üç başlık altında incelenmiştir. Enflasyon etkisi, faiz ve Türk Lirasındaki değişimlerden kaynaklanan kur farkları giderleri makro ekonomik ortamı oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra devletin bankacılık üzerindeki etkisinde ise, disponibilite ve munzam karşılık yükümlülüğü, Tasarruf Mevduatı Sigorta Primi, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kesintisi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme kurumu giderlerine katkı payı ele alınmaktadır. Faaliyet giderleri, komisyon giderleri ve günlük nakit ihtiyacını karşılamak için tutulan ve “ihtiyat amaçlı kasa” olarak tanımlanan kalemlerde, bankacılık kesiminin etkinliği ve verimliliğini değerlendirmek için kullanılan maliyet unsurlarıdır.⁶²

Bankacılık sisteminin içinde bulunduğu finansal koşullar banka kredilerinin maliyetini ve uygunluğunu belirleyen en önemli unsurlardır.⁶³

3. 1.MAKRO EKONOMİK KOŞULLARIN ETKİSİ

Tasarrufların yatırıma dönüşmesinde bankalar önemli bir aracılık hizmeti gerçekleştirmektedirler. Bu süreçte yaşanacak her hangi bir tıkanıklık veya aksaklık, sadece mali sistemi değil, tüm ekonomiyi etkilemektedir.⁶⁴ Kredilerin ekonomik açıdan özel önemi sahip olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

⁶¹ Finansal İstikrarın Ekonomik Unsurları; TCMB, Finansal İstikrar Raporu 2005, Bölüm I.

⁶² EROĞLU, Zeynep Ada, Türk Bankacılık Sisteminde Kaynak Maliyeti, BDDK Mali Sektör Politikası Dairesi Temmuz 2001/5, s.2.

⁶³ GÜR, Ekin Toksöz; Kredi Kanalının Etkin Çalışması ve Türkiye Uygulaması, TCMB Bankacılık ve Finans Kuruluşları Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Aralık 2003.

⁶⁴ AKDENİZ, Kasım; Krediler Üzerindeki Aracılık Maliyetlerinin Banka ve Müşteri Davranışlarındaki etkisi ve Yarattığı Olumsuz Sonuçlar, Active Finans Kasım Aralık 2003.

Bir ülkede uygulanan makro ekonomik politikaların banka bilânçoları üzerinde oluşturmuş oldukları etkiyi ortaya koyarak kredi kanalları analiz edilebilir.⁶⁵ Makro ekonomik ortamdaki olumlu gelişmelere bağlı olarak ekonomik beklendişlerin iyileşmesi, faiz oranlarında yaşanan hızlı gerilemeye bağlı olarak bankaların aracılık işlevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirmelerinin ve sektörde artan rekabetin etkinlik derecelerinin yükselmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.⁶⁶

Ülkemizde yüksek enflasyon ortamının bankacılık sektörüne etkileri değerlendirildiğinde; menkul kıymetlerin toplam aktifler içindeki payının artması ve kredilerin payının gerilemesi sonucu bankaların aracılık faaliyetlerinin görece öneminin azaldığı, özkaynakların kalitesinin bozulduğu ve kâr marjlarının yükseldiği görülmektedir.

Enflasyonun neden olduğu uzun süreli belirsizlik ve kısa vadeli öngörü imkânları, bankaların uzun vadeli kaynak bulmalarını güçleştirmektedir. Yüksek enflasyon ve makro ekonomik istikrarsızlıklar bankaların uzun vadeli yatırım alanlarından kaçınmalarına ve risk yönetimi araçlarını etkili kullanamamasına yol açmıştır. 2002-2004 dönemi ekonomik istikrarın yerleşmeye başladığı, dolayısıyla ekonomik birimlerin mevcut ekonomik çerçeveden hareketle, belirsizliklerin azalması ve risk algılayışlarının değişmesi sonucu davranış kalıplarında değişim yaşadıkları bir dönem olarak görülmektedir.⁶⁷ Ekonomi literatüründe bu süreç “dezenflasyon süreci” olarak tanımlanmaktadır. Yüksek enflasyondan düşük enflasyona geçişte tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de değişim yaşanmasına yol açmıştır. Dezenflasyon süreci ve bunu takiben düşük enflasyon ortamı bankacılık sektörü için yeni bir yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır.⁶⁸

Son yıllarda düşük enflasyon ortamının makroekonomik çerçevede belirsizlikleri azaltması ve ekonomik beklendişlerdeki kısa vadeli bakışı ortadan

⁶⁵ GÜR, Ekin Toksöz; a.g.e.,

⁶⁶ TÜRKER KAYA, Yasemin, DOĞAN, Ela; “Desenflasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sektöründe Etkinliğin Gelişimi”, BDDK, ARD Çalışma Raporları 2005/10, İstanbul 2005.

⁶⁷ İNAN, E. A.; “Dezenflasyon Süreci ve Düşük Enflasyon Ortamı: Türkiye’de Makroekonomi ve Bankacılık Üzerine Etkileri”, Bankacılar Dergisi, 2004, Sayı:50

⁶⁸ TÜRKER Kaya, DOĞAN Yasemin; a.g.e.

kaldırmasıyla, bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkili yerine getirmelerini sağlamıştır.

Ayrıca makro ekonomik istikrarın sağlanması ve AB üyelik perspektifinin belirginleşmesinin sektöre olan yabancı ülkelerin ilgisini artırmıştır. Bankacılık sisteminde, 2006 yılında en önemli gelişme, yabancı yatırımların bankacılık sistemine doğrudan veya ortaklık yoluyla yaptıkları yatırımlar olmuştur. Enflasyonun düşmesi, bütçe disiplininin sürdürülmesi, ekonomik faaliyetin büyümesi ve beklentilerdeki iyimserliğe bağlı olarak TL'ye olan talep bilanço yapısı ve büyüklüğü üzerinde olumlu bir etki yapmıştır.⁶⁹ Makroekonomik ortamdaki gelişmeler bankacılık sektöründeki performansı olumlu yönde etkilemiştir.

Makro ekonomik koşulların etkisi ile oluşan faiz ve kur farkı giderlerinin maliyetlerin içindeki payı; 1996-1999 döneminde faiz %86,7, ila %89 arasında gerçekleşirken, 2000 yılında faiz oranlarındaki düşüş ve Türk Lirasının yabancı paralar karşısında değer kazanması ile hem de faiz ve kur farkı giderlerinin ortalama kaynak maliyeti içindeki payı %70.5 seviyesinde gerilemiştir.⁷⁰

Bankacılık sisteminde yeniden yapılanma, makro ekonomik istikrar konusunda kaydedilen ilerlemeler ve faiz oranlarındaki düşüş bankacılık sistemini olumlu yönde gelişmelere neden olmuştur.⁷¹

3.2. YASAL DÜZENLEMELER

Bankaların fon kullanma ile fon toplama maliyetleri arasındaki fark olarak tanımlanabilecek olan aracılık maliyetlerinin temel bileşenleri; işletme giderleri, vergi ve vergi benzeri yükümlülükler, kar marjları ve ekonomik bekleyişlerin şekillendirdiği

⁶⁹ Bankacılar Dergisi, Sayı 55, 2005.

⁷⁰ EROĞLU, Zeynep Ada, a.g.e., s. 4

⁷¹ "Bankaların En Zor Görevlerinden Biri Enflasyonda Başarılı Olabilmek";Active AR-ME,18 Ekim 2003,s.1

risk primidir. Aracılık maliyetlerinde kamusal yükümlülükler (vergi ve vergi benzeri yükümlülükler) önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır.⁷²

Genel olarak aracılık maliyetleri olarak adlandırılan kamusal yükümlülükler, diğer faktörlerle birlikte kredi sürecini makro düzeyde etkilemektedir. Bunlar;

- Disponibilite Yükümlülüğü
- Munzam Karşılık Yükümlülüğü
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
- Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi
- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
- Banka Düzenleme ve Denetleme Kurumu Giderlerine Katkı Payı

3.2.1. Disponibilite Yükümlülüğü

Bankalar zorunlu oldukları işlemlerden biri disponibilite yükümlülüğü. Merkez Bankası tarafından zorunlu hale getirilmesindeki temel amaç, bankaların toplamış oldukları mevduatların anında ya da vadeleri geldiğinde mudi ye iade edebilecek durumda olmaları ve ödeme güçlükleri ile karşılaşmamaları için Merkez Bankası hesaplarındaki serbest hesaplarında nakit ve portföylerinde her an nakde dönüşebilir kamu menkul kıymetleri bulundurmalarını sağlamaktır.

Merkez Bankası böylece bankaların bu yükümlülüğü çerçevesinde Devlet İç Borçlanma Senetleri'ne plasman yapmaları gerekmektedir. Net diponibilite yükümlülüğü hesaplanırken, DİBS'lerden elde edilen faiz gelirleri dikkate alınmaktadır.

T.C. Merkez Bankasında ise Umumi Disponibilite Hakkında Tebliğ yayınlanmaktadır. (29 Mart 2002 tarih ve 24710 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır)

^{72c} "Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetlerinin Azaltılması", BDDK , MSPD Çalışma Raporları, 2003 Özel Sayısı, Kasım 2003.

Madde 3- Umumi Disponibilite oranları aşağıdaki gibidir.

- Türk Lirası Yüklümlüklerde %4

- Yabancı Para Yüklümlüklerde %1

Umumi Disponibilite Yüklümlüklerinin Hesaplanması, Tesis Şekli ve Süresi

Madde 4- Umumi disponibiliteye tabi yüklümlükler iki haftada bir Cuma günleri itibariyle hesaplanır. Cuma gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde bir önceki iş günü esas alınır.

Bankalar, Türk Lirası ve yabancı para yüklümlükleri için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde adlarına açılan hesaplarda, yüklümlüklerin hesaplandığı tarihten iki hafta sonraki Cuma gününden başlayıp, ikinci haftanın Perşembe günü akşamına kadar 14 günlük sürelerde ortalama olarak, 3 üncü maddede öngörülen oranlarda disponibil değer bulundurlar.

Bankaların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde adlarına açılan hesaplarda buldukları mülkiyeti kendilerine ait Devlet İç Borçlanma Senetleri disponibil değer olarak kabul edilir.

Bankalarca, yabancı para cinsinden yüklümlükler, yüklümlüklerin hesaplandığı tarihteki Resmi Gazete’de ilan edilen gösterge niteliğindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz alış kurları ve İstanbul Altın Borsası’nda oluşan ortalama altın fiyatı esas alınarak Türk Lirası olarak hesaplanır.

Disponibilite değer olarak kabul edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası senet tipleri ve vadeleri itibariyle açıklanan fiyatlardan günlük olarak değerlendirilir. Umumi disponibilite yüklümlüklerinin hesaplanma dönemi ile tesis süresi önceden duyurulmak koşuluyla gerektiğinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası değiştirilebilir. Bildirim;

Madde 5- Bankalar umumi disponibiliteye tabi yüklümlüklerini, esasları Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tespit edilecek cetvellerle, yüklümlüklerin

hesaplandığı tarihi takip eden iki hafta sonraki Cuma günü mesai saati bitimine kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na bildirirler.

Bunun yanı sıra bankalar günlük nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kasalarında belirli bir miktar para bulundurmaları zorundadırlar. Bu düzenlemeler DİBS getirilmesinden vazgeçildiği için ortalama kaynak maliyetinin yükselmesi yönünde etki göstermiş olsa da, bankaların kendi ihtiyaçları için tuttıkları nakitlerin kullanılabilir değeri sayılması kaynak maliyeti üzerinde olumlu yönde etki bulunmuş, ancak net etki maliyet kompozisyonunun değişmesi yönünde ortaya çıkmıştır.⁷³

3.2.2. Munzam Karşılık Yükümlülüğü

T.C. Merkez Bankası Kanunu'na göre bankalar taahhütlerine karşılık Merkez Bankasında tayin edilecek asgari oranda bir kullanılabilirliğe sahip olmak zorunda oldukları gibi kabul ettikleri mevduatın, Merkez Bankası'na tayin edilecek orana göre bulunacak kısmını, Merkez Bankası'na "Munzam Karşılık" olarak yatırmaları zorundadırlar.(TCMBK m. 40)

Munzam Karşılıklar mevduatın güvencesi olduğu kadar Merkez Bankası'nın bankaların kredi hacimlerini değiştirmede yararlandığı etkili araçlardan biridir.⁷⁴

Mevduat hesaplarının güvencesi ve iadesinde kolaylık sağlanması için getirilen munzam karşılık yükümlülüğü zamanla ekonominin likiditesini ayarlama amacı ile kullanılan bir para politikası aracı dönüşmüştür.⁷⁵

Türkiye Bankalar Birliği, zorunlu karşılık uygulamasının bankaların kaynak maliyetini ve fon aktarma maliyetini artırdığı ve kullanılabilir kaynak miktarını sınırlandırdığı görüşündedir.

⁷³ EROĞLU, Zeynep Ada, a.g.e., s. 7.

⁷⁴ SEVİLENGÜL, Orhan;Banka Muhasebesi, Ankara 1989, s. 18.

⁷⁵ KAYA, Yasemin Türker, Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi, MSPD Çalışma Raporları, 2001/4, s.7-8.

Açık piyasa işlemlerinin modern yaklaşımda önemli bir politika aracı olarak kullanılmasından sonra zorunlu karşılık uygulaması etkisini kaybetmiştir. Yakın dönemde de görüldüğü gibi, açık piyasa işlemleri yoluyla piyasalardan toplanan veya piyasalara sağlanan kaynaklar zorunlu karşılıkların çok üzerine çıkabilmektedir.⁷⁶ Bu nedenle birçok ülkede zorunlu karşılık uygulaması yoktur. Bazı ülkelerde düşüktür ve bu karşılıklara faiz ödenmektedir. Türk banka sisteminde, özellikle TL kaynaklar üzerinden tutulan zorunlu karşılıkların değeri, yüksek ve kronik enflasyon nedeniyle hızla erimiştir.

Tablo 3

Bankaların TL Yükümlülükleri İçin Ayrılan Zorunlu Karşılık Miktarı

	Milyon ABD doları	Milyar Türk lirası
1995	2.285	19.064
1996	2.162	30.341
1997	1.487	57.510
1998	1.791	106.549
1999	1.633	175.537
2000	1.641	336.537
2001	2.213	694.261
2003	1.891	1.022.571
2004	2.090	1.404.157
2005	1.125	1.627.508
2006	1.012	1.671.841

Kaynak: TCMB.

⁷⁶ Bankacılar Dergisi Sayı:44, 2003, s.95.

Munzam karşılık oranları Türk Lirası mevduatlar için %4, Döviz Tevdiat Hesapları için %11 ve Altın-Döviz Hesapları için %0 dır.

3.2.3.Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun Kaynakları ile Kaynakların Kullanıma Dair Yönetmeliğin 4. maddesinde açıklandığı şekilde fonun kaynakları; Kanunun 63 üncü maddesine göre kredi kuruluşlarının nezdlerindeki tasarruf mevduatı ve gerçek kişilere ait katılım fonlarının sigortaya tabi kısmı üzerinden ödemek zorunda olduğu primlerden, alacaklardan, Bankaların tasarruf mevduatı üzerinden alınmakta olup, sermaye yeterlilik rasyosu % 8'in üzerinde olan bankalar için onbinde 25, diğerleri için ise onbinde 26 olarak belirlenmiş ve 1996-2006 döneminde bu oranlar değiştirilmemiştir.

3.2.4.Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi

Bakanlar Kurulu'nun 88/12944 sayılı kararı ile "Kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak yatırımların yönlendirilebilmesi ve ihtisas kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu kurulmuştur (07.06.1988 gün ve 19835 sayılı Resmi Gazete). Söz konusu fonun yasal dayanağı 3182 sayılı Bankalar Yasası'nın 37 ve 40'inci maddeleridir.

Daha sonrasında 3182 sayılı Bankalar Yasası'nın yerini 4389 sayılı Bankalar Yasası almış ve bu yeni yasanın 20/1-b maddesiyle Bakanlar Kurulu'na tanınmış yetki aynen sürdürülmüştür. Ancak, 03.07.2001 tarih ve 24451 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair" 4684 sayılı yasanın 16'ncı maddesinin (e) bendi ile 4389 sayılı Bankalar Yasası'nın anılan 20/1-b maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat 4684 sayılı yasanın geçici 3/a maddesi ile "Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintilerinin bu konuda yeni bir düzenleme yapılincaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmesi" öngörülmüştür. 01.01.2002 tarihi itibariyle yasal düzenleme ile yürürlükten

kaldırılan bir düzenleme kapsamında olan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, 4684 sayılı yasanın geçici 3/a maddesi dayanak gösterilerek hâlihazırda tahsil edilmektedir Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, 15.08.2004 tarihinden beri tüketici kredilerinde yüzde 15, 08.08.2001 tarihinden beri kredi faizlerinde yüzde 3, aynı tarihten beri de kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerine göre yapılan ithalatta yüzde 3 olarak uygulanmaktadır.

Yatırımların yönlendirilmesi ve ihtisas kredilerinin maliyetlerinin düşürülmesi için kurulan ve kaynakları kredilerden yapılan kesintilerden oluşan KKDF, zamanla kısa vadeli sermaye hareketlerinin kontrolünde bir araç olarak kullanılmış ve bankaların yurtdışından sağladıkları krediler üzerinden Fon kesintisi yapılmıştır.⁷⁷

KKDF bankalar ve finansman şirketlerinin yurt dışından sağladıkları krediler 1996 -1998 yılları arasında %4, 1999-2006 yıllarında ise %0 olarak belirlenmiştir.⁷⁸

3.2.5.Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Gider Vergileri Kanunu No:6802, de BSMV aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Madde 28 - (3297 sayılı Kanunun 16'ncı maddesiyle değişen şekli) Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.⁷⁹

Banka ve Sigorta muameleleri vergisinin nispeti % 15'tir. (88/13608 sayılı B.K.K. ile % 5 Bankalararası mevduat muamelelerinde % 1) Kambiyo muamelelerinde nispet matrahın binde biridir. (%01) (4369 sayılı Kanunun 64'üncü maddesi ile değişen fıkra) Bakanlar Kurulu, bu maddede belirtilen vergi oranını bankalar arası mevduat

⁷⁷ EROĞLU, Zeynep Ada, a.g.e., s. 8.

⁷⁸ 16.08.1989 gün ve: 20264 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷⁹ 23/07/1956 gün ve 9362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır

muameleleri, bankalar ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri ve diğer banka ve sigorta muameleleri için ayrı ayrı veya birlikte % 1'e kadar indirmeye ve yukarıdaki oranı aşmayacak şekilde yeniden tespit etmeye yetkilidir.

3.2.6.Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Giderlerine Katılma Payı

4389 Sayılı Bankalar Kanunu (4491 sayılı Kanun ile değişik) uyarınca 31 Ağustos 2000 tarihine faaliyete geçen BDDK kendi bütçesine ait gelirleri, bankaların bir önceki yıl sonu bilanço toplamaları üzerinden %03 oranında yapacakları ödemelerde karşılanmaktadır. Giderlere katılma payı olarak tahsil olunacak tutar bankaların bilanço toplamalarının on binde üçünü geçemez. Belirtilen süre içerisinde ödenmeyen gider payları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir. Kurulun bütçe uygulama sonuçlarına ilişkin Yıllık Mali Raporu ve Bütçe Kesin Hesabı Bakanlar Kurulu kararıyla ibra edilir.⁸⁰

3.3.BANKALARIN ETKİNLİĞİ VE VERİMLİLİĞİ

Türk bankacılık sektörü, 1980 yılında Türkiye ekonomisinde uygulamaya konulan istikrar politikaları sonrasında, yeni bir döneme girmiş ve günümüze kadar çok önemli gelişmeler göstermiştir.⁸¹

2000-2006 yılları itibariyle enflasyon ve ekonomik dalgalanmaların azalması döviz ve faiz fiyatlarındaki düşme, kur farkı giderlerinin kaynak maliyeti içerisindeki payını büyük bir oranda düşürmüştür. Faaliyet giderleri önemli bir oranda belirginleşmiştir. Bankalar üzerinde doğrudan bir yük oluşturmayan, ancak vergi

⁸⁰ 23 Haziran 1999 tarih ve 23734 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır

⁸¹YILDIRIM, Oğuz, Türk Bankacılık Sektörünün Temel Mali Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler, Anadolu Üni. Yayınları.

şeklinde tahsil edilen Fon ve Harçlar, BSMV (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi), ÖİV (Özel İşlem Vergisi), EKP (Eğitime Katkı Payı) ve Damga Vergisi gibi mali yüklerin azaltılması, bankaların işlem hacimlerini artırarak karlılıklarını olumlu yönde etkileyecektir.⁸²

3.3.1. Faaliyet Giderleri

İşletme maliyetleri yüksek kaynak maliyetleri içerisinde yer almaktadır. İşletme giderleri içerisinde en önemli payı ise, personel giderleri, kıdem tazminatı karşılığı, vergi ve amortisman giderleri toplamından oluşturmaktadır. Türk bankacılık sektöründe, 1980 öncesi koşullarında mevduat toplayabilmek için şube ağını genişletmek ve yeni personel istihdam etmek rasyonel kabul edilirken, 1980’li yıllardan itibaren reel pozitif faiz politikası ve otomasyondaki gelişmeler, birçok şubeyi kârlı olmaktan çıkarmıştır.⁸³

Yüksek kaynak maliyetine neden olan bir diğer unsurda, bankacılık sektöründe yaşanan otomasyon alanındaki gelişmelerdir. İnternet bankacılığı ile birlikte banka şubelerinin bilgisayar ağı ile donatılması ve ATM sayısındaki hızlı artışlarda, sektördeki maliyetlerin artmasına neden olmuştur.

Bu doğrultuda, tüm bankaların vizyonunda elektronik bankacılık kavramı ilk sıralarda yer almaktadır. Bankalar müşterilerine daha iyi hizmetler sunabilmek ve 24 saat hizmet verebilmek amacıyla “Çağrı Merkezleri”, “İnternet Bankacılığı”, “Müşteri İlişkileri Yönetimi” gibi yeni uygulamaları devreye koymaktadırlar.⁸⁴

⁸² ÖZEN, E.; “Türk Bankacılık Sektöründe Maliyet Etkinliğini Geliştirilmesine Yönelik Önlemler”, Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılanması Semineri, İstanbul 2002.

⁸³ YILDIRIM, Oğuz, Türkiye’de Bankacılık Sektörü (Tarihsel Gelişimi, Temel Sorunlar, Mali Riskler ve Yeniden Yapılandırma), s.8-9.

⁸⁴ KESKİN, Ekrem., 1999 Yılında Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler, Bankacılar Dergisi, Sayı:33, Haziran 2000, s.13.

3.3.2. Komisyon Giderleri

İnterbank ve yurt içi ve yurt dış piyasalarından sağlanan fonlar ve krediler üzerinden belirli bir oranda komisyon alınmaktadır. Bu komisyon giderlerinin kaynak maliyeti içerisindeki payı giderek arttığı gözlemlenmektedir.⁸⁵

3.3.3. Günlük Nakit İhtiyacının Karşılanması Amacıyla Kasa Tutumu

Günlük nakit ihtiyacını karşılamak için tutulan kaynaklar (ihtiyari kasa) kullanılabilir kaynak miktarını düşürmek suretiyle maliyetlerin artmasına yol açarken, faaliyet ve komisyon giderleri doğrudan gider kalemi olarak kabul edilmektedir.⁸⁶

3.4.BANKLARIN KAYNAK SAĞLAMA MALİYETİ

Bankaların bilânço kalemleri bakımından kaynak sağlama ve ekonomiye kullandırma işlevleri sırasında karşılaştıkları yüklerle genel bir bakış açısıyla baktığımızda aşağıdaki neticelere ulaşmak mümkündür. Aşağıdaki veriler Türkiye Bankalar Birliğinden ve Maliye Bakanlığından elde edilmiştir.

3.4.1. Mevduat

Kurumlar vergisi

Bankaların müşterilerinden topladıkları mevduata ödedikleri faizler, kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınır. Dönem sonu itibariyle vadesi gelmemiş olan mevduat faizlerinin reeskont yoluyla gider yazılması VUK'un borçların değerlemesine ilişkin hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Yabancı para cinsinden mevduatlara ilişkin kur farkları da gider olarak indirilir.

GV,Stopaj

Bankaların kazançları GV veya KV'den müstesna tutulmuş olanlar hariç (kamuya yararlı dernek ve vakıflar gibi) müşterilerine

⁸⁵ EROĞLU, Zeynep Ada, a.g.e., s. 10.

⁸⁶ EROĞLU, Zeynep Ada, a.g.e., s. 9.

- Sorumluluğu** ödedikleri mevduat faizleri üzerinden kaynakta kesinti suretiyle gelir vergisi hesaplayarak kestikleri GV'yi aylık muhtasar beyannameyle beyan edip ödeme yükümlülükleri bulunmaktadır.
- Fon Payı** Bankaların müşterilerinin mevduat faiz gelirleri üzerinden SSDF hesaplamak ve ödemek yükümlülükleri bulunmaktadır.
- ÖİV** Bankalar müşterilerinin vadeli mevduat ve vadeli döviz tevdiat hesapları nedeniyle her vade sonunda oluşan hesap bakiyeleri üzerinden ÖİV tahsil etmek ve ödemekle yükümlüdürler.
- Eğitime** Bankalar müşterilerine mevduat gelirleri üzerinden kesinti
Katkı Payı yoluyla tahsil ettikleri GV'yi muhtasar beyanname ile aylık olarak beyan ederken EKP öderler.
- TMS Primi** Bankalar tasarruf mevduatı sahibi müşterilerinin TMS'ye tabi mevduatları nedeniyle TMS Primi öderler.
- Umumi** Bankalar TL ve döviz cinsinden mevduat taahhütleri nedeniyle
Disponibilite disponibl değeri bulundurmamakla yükümlüdürler.
- Zorunlu** Bankalar kabul ettikleri mevduat tutarları üzerinden TCMB nezdinde
Karşılıklar açılacak hususi bloke bir hesapta nakden zorunlu karşılık tesis etmekle yükümlüdürler.

3.4.2. Alınan Krediler

- Kurumlar** Bankaların, diğer banka ve kurumlardan kullandıkları nakdi
vergisi kredilere ilişkin gerçekleştirdikleri faiz ödemeleri ile kullandıkları gayri nakdi kredilere ilişkin gerçekleştirdikleri komisyon ödemeleri KV kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınır. Dönem sonu itibarıyla vadesi gelmemiş olan kredi faizi borçlarının reeskont yoluyla gider

yazılması VUK'un borçların değerlemesine ilişkin hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır. Yabancı para cinsinden nakdi kredilere ilişkin kur farkı giderleri de kurum kazancından indirilir.

DV ve Harçlar Bankaların kullandıkları nakdi ve gayri nakdi kredilere ilişkin düzenlenen kredi sözleşmeleri, taahhütnameler ve verdikleri teminat mektupları nedeniyle düzenledikleri sözleşmeler DV istisnası getirilmiştir.

EKP Bankaların kredi işlemlerinden doğan DV yükümlülükleri nedeniyle verdikleri DV beyannameleri üzerinden EKP ödemeleri gerekmektedir.

Umumi Disponibilite Bankalar kullandıkları krediler nedeniyle (Tebliğ'de indirim tabi tutulmuş olan kalemler haricinde) disponibl değer bulundurmakla yükümlüdürler.

Zorunlu Karşılık Bankalar kullandıkları kredi tutarları üzerinden (Tebliğ'de indirim tabi tutulmuş olan kalemler haricinde) TCMB nezdinde açılacak hususi bloke bir hesapta nakden zorunlu karşılık tesis etmekle yükümlüdürler.

KKDF Bankalarca gerek yurtiçinden gerekse yurtdışından sağlanan kredilerde %0 oranında KKDF kesintisi uygulanmaktadır.

Stopaj Sorumluluğu Yurt içi kredilerde stopaj sorumluluğu bulunmamakla beraber, yurt dışından yabancı devletler, uluslararası kurumlar veya yabancı banka ve kurumlardan alınan her türlü krediler için ödenecek faizden %0 oranında kaynakta kesinti yapılır.

3.4.3.Diğer Borçlar

Kurum Kazancı Açısından Gider Bankaların, muhtelif borçları nedeniyle gerçekleştirdikleri ödemeler KV'ne tabi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınır. Dönem sonu itibariyle vadesi gelmemiş olan borçların reeskont yoluyla gider yazılması VUK'un borçların değerlemesine ilişkin hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

KDV Yüğü Bankaların gerçekleştirdikleri mal ve hizmet alımları nedeniyle yüklendikleri KDV, bankaların KDV yükümlülüğünün bulunmaması nedeniyle (finansal kiralama işlemleri yapan yatırım bankaları hariç) kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınmaktadır.

İşveren Olarak Bankaların Mali Yükümlülükleri İşveren olarak bankaların çeşitli mali yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu kapsamda; Bankalar çalışanlarının ücret gelirleri üzerinden kesinti yoluyla GV ve DV tahsil etmek ve ödemek zorundadırlar. Bankaların, çalıştırdıkları elemanların kıdem yılları ile yürürlükteki kıdem tazminatı miktarının çarpımı kadar olan toplam kıdem tazminatı için dönemsel olarak kıdem tazminatı karşılığı ayırmaları gerekmektedir. Bankaların istihdam ettiği personelin kanuni sosyal güvenlik sisteminden faydalanabilmesi için işveren payı oranında SSK Primi ödemesi gerekmektedir. İş Kanununun 'da öngörülen ihbar önellerine uymaksızın süresi belli olmayan hizmet akdi ile çalıştırdıkları personelin hizmet akitlerini fesheden bankalar ihbar tazminatı ödemek yükümlülüğü altında kalabilmektedirler. Bankalar çalışanları için işsizlik sigortası ödemelerini gerçekleştirmekle yükümlüdür.

Genel Kredi Karşılıkları Bank'nın 11/12. m. uyarınca, bankalar kredileri ile diğer alacaklarından doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık

ayırarak zorundadırlar. Bu karşılıklardan genel karşılıklar kurumlar vergisi matrahının tespitinde kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alınır.

BDDK Katkı Payı Bankalardan giderlere katılma payı olarak tahsil olunan ve bankaların bilanço toplamalarının on binde 2.75 oranındaki BDDK Katılma Payı tahsil edilir.

TBB Masraf İştirak Payı Bankalar kanun gereği TBB'ye üye olmak ve Birlik Statüsü gereğince tespit olunan oy sayısına göre tespit edilecek oranda, TBB'nin giderlerini karşılamak yükümlülüğü altındadırlar. Yapılan bu ödemeler safi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınır.

Umumi Disponibilite Bankalar diğer borçları nedeniyle (Tebliğ'de indirim tabi tutulmuş olan kalemler haricinde) disponibl değer bulundurmakla yükümlüdürler.

Zorunlu Karşılık Bankalar yükümlülükleri üzerinden (Tebliğ'de indirim tabi tutulmuş olan kalemler haricinde) TCMB nezdinde açılacak hususi bloke bir hesapta nakden zorunlu karşılık tesis etmekle yükümlüdürler.

3.4.4.Sermaye

Faaliyet,İzin Harçları Bankalar kuruluş aşamasında gerekli olan izin belgelerine ilişkin harçları ödemekle yükümlüdürler.

DV Bankaların kuruluş işlemlerine ilişkin düzenleyecekleri ana sözleşmelerinden doğan DV'yi ödemekle yükümlüdürler.

Tüketiciyi Koruma Fonu	Bankalar yeni kurulması halinde sermayelerinin ve sermaye artırımını halinde artan kısmın binde ikisi nispetinde TCMB nezdinde açılacak bir hesaba Tüketiciyi Koruma Fonu ödemekle yükümlüdürler.
Sisteme Giriş Payı	BanK uyarınca, kuruluş izni verilen bankaların kurucuları sisteme giriş payı ödemekle yükümlüdürler.

3.4.5.Kanuni Yedekler

1. Tertip Yedek Akçeler	Bankalar (yabancı bankaların Türkiye’de bulunan şubeleri hariç), TTK uyarınca her yıl safi karlarının yirmide birini, ödenmiş esas sermayelerinin beşte birini buluncaya kadar 1. Tertip Yedek Akçe olarak ayırırlar.
2. Tertip Yedek Akçeler	Kâr dağıtımını yapan bankalar (yabancı bankaların Türkiye’de bulunan şubeleri hariç) TTK uyarınca safi karlarından zorunlu temettü payını ayırdıktan sonra ortaklarına dağıtılması kararlaştırılmış olan kısmın onda biri nispetinde 2. Tertip Yedek Akçe ayırmak zorundadırlar.

3.4.6.Kâr

Kurumlar vergisi	Bankalarca elde edilen tüm kazançlar (istisnalar hariç) kurumlar vergisinin konusunu oluşturur.
Peşin ödenen vergiler ve temettü stopajı	Bankaların elde etmiş oldukları bazı gelir unsurları üzerinden (ters repo faiz gelirleri, mevduat faiz gelirleri gibi) yıl içinde kesinti yoluyla tahsil edilen vergiler KV’den mahsup edilir. Ayrıca, Türkiye’de kurulu bankalar kar dağıtımını yapmaları halinde ortaklarının elde ettiği temettü kazançları üzerinden vergi keserek öderler. Yurt dışında kurulu bankaların Türkiye’deki şubeleri ise kar dağıtımına

bağlı olmaksızın vergi keser öderler. (Vergi anlaşmalarına bağlı olarak stopaj oranları değişebilmektedir.)

Fon Payı Bankalar yukarıda açıklanan esaslar dâhilinde beyan ettikleri KV ve GV üzerinden Fon Payı öderler.

SSF Bankalar net bilânço karları üzerinden binde 5 nispetinde SSF öderler. SSF kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınır.

3.5. KAYNAK KULLANMA MALİYETİ

3.5.1. Diğer Dönen Değerler

Kurumlar Vergisi Bankalar yabancı para cinsinden varlıklarını VUK uyarınca düzenlenen değerlendirme prensiplerine göre değerlemeye tabi tutarlar ve değerlendirme nedeniyle oluşan kâr veya zararı kurum kazancının tespitinde dikkate alınır.

Peşin ödenen vergiler Bankalar bir başka banka nezdinde bulundurdukları mevduat nedeniyle elde ettikleri faiz gelirleri üzerinden kesinti yoluyla tahsil olunan vergiyi KV'den mahsup ederler.

Bankalar sahip oldukları menkul kıymetleri VUK'ta yer alan değerlendirme prensiplerine göre değerlemeye tabi tutarlar. Bankalarca DİBS'lerden elde edilen faiz gelirleri %0 oranında GV tevkifatına tabidir. Ayrıca bu menkul kıymetlerin itfasından önce elden çıkarılması nedeniyle elde edilen gelirler üzerinden BSMV hesaplanır.

MKTF /Tahvil tescil ücreti/ Tahvil Bankalar İMKB dışında gerçekleştirdikleri menkul kıymet alım satım işlemleri nedeniyle MKTF ödemek zorundadırlar. Ancak Tahvil Tescil borsa payı ödemek suretiyle İMKB'ye tescil ettirilen DT/HB satışları için ayrıca MKTF ödenmez. Öte yandan İMKB Tahvil

Piyasası ve Bono Piyasasında yapılan işlemler nedeniyle Borsa Payı ödenir.
Borsa Payı

3.5.2.Krediler

Kurumlar Bankaların müşterilerine kullandırdıkları nakdi krediler sebebiyle elde etmiş oldukları faiz gelirleri ile gayri nakdi krediler nedeniyle elde ettikleri komisyonlar kurum kazancına ilave edilir. **vergisi** Dönem sonu itibariyle vadesi gelmemiş olan kredi alacakları VUK uyarınca reeskonta tabi tutulması nedeniyle hesaplanacak olan gelir KV matrahına dahil edilir. Yabancı para cinsinden kredilere ilişkin kur farklarından kaynaklanan gelir de KV matrahına dâhil edilir.

BSMV Bankalar tahakkuk eden nakdi kredi faiz alacakları ve gayri nakdi kredi komisyonları nedeniyle BSMV öderler.

KKDF Bankalar tarafından müşterilerine sağlanan nakdi kredilerle ilgili KKDF hesaplar ve öderler.

DV ve Harçlar Bankalar tarafından kullanılacak kredilerin (tüketici kredileri dâhil) temini ve geri ödenmesinde düzenlenecek kağıtlar ile bu kağıtlar üzerine konulacak şerhler ve kambiyo senetleri üzerindeki aval ve kefalet şerhleri için damga vergisi istisnası ve söz konusu işlemlere ilişkin harçlardan istisna sağlanmıştır (02.01.2004 tarih ve 5035 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun).

Karşılıklar Banka'nın 11/12. m. uyarınca, bankalar kredileri ile diğer alacaklarından doğmuş veya doğması beklenen, ancak miktarı kesin olarak belli olmayan zararlarını karşılamak amacıyla karşılık ayırmak zorundadırlar. Bu karşılıklardan özel karşılıklar kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınır. Genel karşılıklar ise KKEG mahiyetindedir.

Kredi Bankalarca müşterilerine verilen krediler Banka uyarınca
Sınırlamaları genel kredi sınırlamalarına tabidir. Bunun yanısıra bankaların Bank ile tanımlanmış bazı tüzel ve gerçek kişilere kredi vermeleri yasaklanmıştır.

3.5.3.Bağlı Değerler ve Diğer Aktifler

Gayrimenkuller Bankalar sahip oldukları gayrimenkullere istinaden doğan EV, ÇTV ve tapu harçlarını ödemekle yükümlüdür. Ayrıca, kredilere ilişkin olarak tesis edilen ipotekler nedeniyle tapu harcı ödemek zorundadırlar.Bankalar alacakları dolayısıyla edinmek zorunda kaldıkları gayrimenkulleri edinme gününden başlayarak 3 yıl içinde elden çıkarmaları nedeniyle tapu harcı ödemek zorundadırlar.Bankalar yukarıda sayılanlar dışındaki taşınmaz alımlarında da tapu harcı ödemekle yükümlüdürler.

Menkuller Bankalar satın aldıkları veya sahip oldukları mal ve hizmetler kapsamında KDV, TAV, MTV, İlan ve Reklam Vergisi ödemekle yükümlüdürler. Ayrıca, yatırım bankalarının finansal kiralama sözleşmesi kapsamında kiraladıkları eşyalarda da KDV yükümlülükleri mevcuttur.

4. BANKACILIK SİSTEMİNDE KREDİ MALİYETİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

4.1. KREDİ MALİYETİ

4.1.1. Bankaların Maliyet Yapısı

Maliyet, genel olarak, belli bir amaca ulaşabilmek için katlanılan fedakârlıkların parasal ölçüsü olarak tanımlanmaktadır. Muhasebede bir fedakârlığın maliyet olarak belirlenebilmesi için, mutlaka bir harcama veya ödeme yapılması da zorunlu değildir. Bir amaç uğruna bazı gelirlerden vazgeçilmesi söz konusu ise alternatif bir maliyet şeklinde de maliyet de hesaplanabilir.⁸⁷

İşletmelerde maliyet faktörlerinin önemli bir bölümü işletmenin kendi yetki sınırları içerisinde kontrol edilebilir iken, Bankacılık Sektöründe bu durum daha farklıdır. Bunun nedenleri ise çeşitli şekillerde söz konusudur. Örneğin işletmelerde para ile malın değişimi yapılırken, banka işletmelerinde para ile para değiştirilmektedir, bankanın para alım satım faaliyetlerinin miktarı için gerekli işgücü ve malzeme arasındaki oranın net olarak belirlenmesi mümkün değildir.

Bankalar üzerinde birçok mali yük mevcuttur. Doğrudan veya dolaylı maliyetler yüksek olduğu bir sistemde doğal olarak kredi maliyeti de yüksek olmaktadır.

Bankanın üretiminde stoklanabilir bir mal söz konusu değildir. Ürünlerin fiziki olmaması beraberinde birçok zorluklarda getirmektedir. Üretim konusu olan kredi veya bankacılık hizmetinin talebin ortaya çıktığı anda, banka tarafından arz edilebilir olarak hazır olması gerekmektedir. Kredi maliyetinin belirlenmiş ve kredi fiyatının hesaplanmış olarak sunulması zorunludur.

Banka hizmetleri birbirini tamamlayan hizmet bileşenleri olarak sunulmaktadır. Banka işletmelerinin özelliği olarak hizmetler tek tek değil de bir bütün olarak arz

⁸⁷ KAVAT, Hasan; Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 1985, s.39.

edilmektedir. Örneğin kredi hesabı olan müşterilerden hizmet işlemlerinden de yararlanılmaktadır. Bazı hizmetlerin ücret karşılığında yapılmaması nedeniyle, banka maliyetinin altında hizmet vermek zorunda kalabilir. Kârlı olmayan hizmetlerin arzından vazgeçilmesi haline, bankanın müşteri kaybedeceği göz önünde tutulurda, banka hizmetlerinin bir hizmet birleşimi şeklinde sunulması gerektiği açıkça görülmektedir.⁸⁸

Asıl işlevi mali aracılık olan bankaların söz konusu işlevlerini yerine getirebilmeleri için kaynak maliyetin artırıcı doğrudan veya dolaylı mali yüklerin en aza indirgenmesi gereklidir. Maliyetlerin en aza indirgenmesi Türk Bankacılık sisteminin uluslararası rekabet koşullarına dayanabilmesi ve uzun dönemde sürdürülebilir bir kâlığa erişmesi bakımından çok önemlidir.⁸⁹

Bankalar faaliyetlerini sürdürmek için ihtiyaç duydukları kaynakları temin ederken maliyet unsurlarına katlanmak zorundadırlar. Plase edilebilir kaynakları çoğaltmak, yatırım kararlarını kolaylaştırmak ve tüketimi artırmak yoluyla ekonomiye katkıda bulunan bankaların, verimli çalışabilmeleri, en uygun fiyatla topladıkları kaynakları en uygun şekilde plase ederek kâr marjını koruyabilmelerine bağlıdır.⁹⁰

Kaynak maliyeti bankaların, kaynak yapısının en uygun olup olmadığı konusunda da bir ölçüçüdür. Bankaların kuruluşlarından itibaren çok farklı sermaye yapılarına sahip olurlar. Bankalar alternatif kaynak yapılarının üstünlüklerini değerlendirirken, kaynak maliyeti de bir kriter olarak kullanılmaktadır. Kredi fiyatlamasında ise dikkate alınması gereken en önemli faktör maliyettir. Fon maliyeti aynı zamanda kredi ilişkisindeki en önemli gideri oluşturmaktadır.⁹¹

⁸⁸ DURER, Salih; Türk Ticaret Bankalarının Sermaye Yapısı ve Yeterliliği, YKP A.Ş. İktisadi Araştırmalar Md., Bankacılık Araştırmalar Dizisi, No:8, İstanbul 1988, s.22.

⁸⁹ YAYLA, Münir, YAMAN, Serap; Bankacılık Sektöründe Mali Yükler, BDDK, MSPD Çalışma Raporları 2002/3.

⁹⁰ HAZAR Adalet; Bankacılık Sektöründe Kaynak Maliyeti, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tez, Ankara 1996, s.66.

⁹¹ FRASER, Rose; Financial Institutions, Second Edition, Business Publication, Inc., 1985, s. 292.

4.1.2. Bankaların Kredi Maliyetini Belirleyen Unsurlar

Kredinin bankaya maliyetini hesaplayabilmek için maliyeti oluşturan unsurların isabetli tespit edilmesi gereklidir. Gerçek fon maliyetinin hesaplanması fiyatlama işlemlerinde zorunludur. Merkez Bankasının öngördüğü ilkelere uymak koşuluyla marjlar müşterinin lehine düşük tutulabilmektedir.⁹²

Normal koşullarda, maliyet yâda bazı maliyet unsurları, fiyat belirlenmesinde tabanı oluşturmaktadır. Öte yandan, banka her zaman maliyetlerinin üzerinde fiyat belirlemeyebilir.⁹³

Banka tarafından talep eden kişi yâda kuruma kullanılacak kredi maliyeti, fonlama maliyeti ve firmaya verilen hizmet maliyeti olmak üzere iki ana bölüme ayrılabilir.

Kredi olarak verilen fonların maliyetini, dolayısıyla kredilerin karşılığı olan en az marjları belirleyen maliyet unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir.⁹⁴

- Özsermaye ve Likidite maliyetleri,
- Kredi Riski maliyetleri,
- Birim maliyetler,
- Genel maliyetler.

Diğer yandan hacimdeki değişikliklere göre yapılan sınıflamaya göre ise maliyetler;⁹⁵Değişken maliyetler, sabit maliyetler ve yarı değişken maliyetler olarak üç kısma ayrılabilir.

Bunların yanı sıra maliyet analizinde batık maliyetlerde söz konusu olabilir.⁹⁶

⁹² BERK, Niyazi; Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi,Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2001,s.163.

⁹³ WALKER, John; Bankaların Karar İşlemlerinde Maliyetler,(Çev.:Feryal ORHON), Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Bankacılık Araştırmalar Dizisi, No:1, İstanbul, 1995,s. 126.

⁹⁴ BERK, Niyazi; Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, Esbank Yayınları,Kros Matbaası, İstanbul 1987,s.46.

⁹⁵ ZIMMERMAN, John,White,Diane; Profitabililty Analysis, Cost System and Pricing Policies, Edited By. The Banker's Handbook, Third Edition, Dow Jones-Irwin, Illinois, 1998,,s. 368-369.

4.1.2.1. Özsermaye ve Likidite Maliyetleri

Bankaların müşterilerine sunmuş oldukları kredilerin bir bölümünü özkaynaklarından karşılamaktadırlar. Özsermaye maliyeti, bankaların kredileri özsermayelerinden karşıladıkları zaman ortaya çıkan bir kavramdır. Bu tür maliyet, verilen kredilerdeki (ve diğer varlıklardaki) zararların karşılanması yoluyla mevduat sahiplerinin korunmasını esas teşkil eden sermayenin maliyetidir.⁹⁷ Maliyet hesabı yapılırken, özsermayenin maliyeti bankanın hedeflemiş olduğu kazanç/sermaye oranı dikkate alınmalıdır. Kredinin özsermaye dışında kalan kısmında ise banka diğer fonlama kaynaklarına müracaat eder.

Özsermayenin krediye bağlanması elbette belirli bir riski oluşturmaktadır. Ancak özsermayenin tümünü maliyetlerinin kredilere yüklenmesi çeşitli tartışmalara yol açmaktadır. Banka işletmelerinde kredi riskine eşdeğer diğer risklerde söz konusudur.⁹⁸ Örnek vermek gerekirse, ticari işlemler, vade dönüşümü, iştirakler ve çeşitli yönetim hatalarından risk oluşabilir. Buradan yola çıkılarak, uzun vadeli düşünülürse, kredi dışındaki kaynaklarında risk üstlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilmektedir.⁹⁹

Bir yandan da sermayenin başka alternatif kullanım alanları da vardır. Örneğin kısa vadede kredi kararının verilmesi karşılığında özsermaye artışında gidilmesi banka için ek fonlama maliyetlerine sebep olmaktadır. Yapılması gerekli olan ek fonlama maliyeti ise kredi maliyetine ilave edilmesi gerekmektedir. Özsermaye maliyetlerinin hesaplanmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. En yaygın olarak kabul edilen görüş, yatırımların çekici görünmesi için paydaşın elde ettiği vergiden sonraki gelir en azından sabit faizi (hazine bonosu) menkul kıymetlerin getirisine eşit olmalıdır.¹⁰⁰

⁹⁶ ÇOLAK, Ömer Faruk; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara 1999.

⁹⁷ WALKER, John; a.g.e., s.35.

⁹⁸ BERK, Niyazi;Kredi Yönetimi,Beta Yayınları,a.g.e.,s.168

⁹⁹P.F.SCHELEZKA; Ansätze zur Mindestmargen Kalkulation bei der Steuerunde des Kreditaeschafts, Innovation im Kreditgeschaef, Frankfurt a. Main, 1985,s.42.BERK; Kredi Yönetimi...,a.g.e.,s.47'den.

¹⁰⁰ YÜKSEL, A.S.; Para Bulma ve Yatırım, İstanbul 1982,s.72.

Banka tarafından tahsis edilen kredilerin karşılığında belirli oranda bloke edilmesi bankanın likidite gücünü azaltmaktadır. Bu durum dolayısıyla, likiditenin artırılması sözgelimi yeni mevduat derlemesini gerektirebilir.¹⁰¹

4.1.2.2.Kredi Riski Maliyetleri

Bilindiği üzere, kredi kurumlarının karşılaşılabilecekleri potansiyel temel risklerden ikisi kredi riski ve piyasa riskidir. Kredi kurumları, mevduat kabul etme ve ödünç verme işlemleri nedeniyle çeşitli risklerin altına girerler ve bu kurumların vermiş oldukları kredilerin geri ödenmemesi olasılığı kredi riskini oluşturur.

Kamu kurumları hariç olmak üzere, bir kredi kurumuyla akdî ilişkiye giren hemen hemen tüm şirketlerin ihtiyari veya zorunlu olarak tasfiye edilmesi riski bulunmaktadır.¹⁰² Kaldı ki, çoğu şirket bu bakımdan diğerlerine kıyasla daha fazla risk unsuru taşımaktadır. Kamu kuruluşları tarafından sıkı denetim altında tutulan kredi kurumları daha az risk taşımakla birlikte; bazı deneyimler bu kredi kurumlarının dahi ciddi ödemezlik riskleri taşıyabildiklerini göstermektedir. BASEL II olarak bilinen banka sermaye reformunun (IRB) kredi fiyatlandırma üzerindeki etkileri analiz edilmiştir.¹⁰³

Piyasa riskleri, Sermaye Yeterliliği Hakkındaki Direktif'te (*Capital Adequacy Directive-CAD*) ve Basel Komitesi'ndeki görüşmelerde detaylı olarak ele alınmıştır. CAD, kredi kurumlarının menkul kıymet ticaretinde karşılaştıkları piyasa risklerinin denetlenmesi ve bu alandaki kuralların uyumlaştırılması bakımından özel önem taşıyan bir direktiftir. Kredi riski açısından da önem taşıyan CAD, kredi riskine "*Settlement and Counterparty Risk*" (*Tasfiye ve Karşı Taraf Riski*) başlığı taşıyan Ek-2'de yer vermiş; kredi riski ve özel risk ayırımına farklı bir bakış açısı getirmiştir.

¹⁰¹ BERK, Niyazi; Kredi Yönetimi, Beta Yayınları, a.g.e., s.168.

¹⁰² Avrupa Birliğinde.....a.g.e., s.22.

¹⁰³ RUPOLLO, Rafael, SUARES, Juavael; Loan Pricing and Basel Capital Requirements, Journal of Financial Intermediation, 2004, 13.

Söz konusu direktifte kredi riski, "Karşı taraf Riski" olarak, yani işlemin karşı tarafındaki gerçek veya tüzel kişinin ödemezlik riski olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan, özel risk ise, çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan fiyat değişimi riskidir.

CAD'ın yürürlüğe girmesinden önce, bir kredi kurumunda menkul kıymet ihraç eden kişi üzerindeki risk, kredi riski olarak tanımlanmaktaydı. Oysa yukarıdaki tanıma bakıldığında, CAD'da bu riskin "kredi riski" olarak değil, "özel risk" olarak ele alındığı görülmektedir. Teorik açıdan, iki risk tanımlaması arasında net bir fark olmasa da, CAD'da tanımlanan özel riskin daha çok piyasa yaklaşımını benimsediği gözlenmektedir. Zira, özel risk, piyasa paylaşanlarının ihraççının durumu hakkındaki genel fikirlerini değiştirmelerinden dolayı ortaya çıkmaktadır. Kredi riskinin doğması ise, daha çok ihraç edenin durumuyla yakından ilişkilidir.¹⁰⁴

Kredi riski, bankanın kullandığı kredinin faiz ve anaparasının hiç veya vaktinde ödenmemesi riskidir. Bu risk, aktif kalitesi ile ters orantılıdır. Kaliteli aktif, bankanın bulunduğu fonlarla sağlıklı yatırım yaptığının, paranın geri döneceğinin ve kârlılığın göstergesidir.

Kredi riski, problemlı krediler, problemlı krediler karşılığı ve net problemlı kredilerin kredilere, toplam aktife ve yabancı kaynaklara bölünmesiyle elde edilecek rasyolarla tetkik edilebilir.¹⁰⁵ Kredi riskinin ölçülmesi fon maliyetini artırıcı bir olguya sebep vermektedir.

Bankacılık sektöründe yasal yükümlülükler nedeniyle yüksek fon maliyeti kredi fiyatlarını yükseltmektedir. Yüksek bir faizle satılan kredilerin kredi riski de ona göre fazla olmaktadır. Ekonomik dalgalanmalar ve işletmelerin krediyi geri ödemedeki zorlukları bankacıları daha dikkatli olmaya zorlamaktadır. Kredi fiyatlamasını yaparken kredi maliyetine ilave olarak kredi risk marjı dâhil edilir. Batık kredilerin varlığı banka için ek bir maliyet oluşturur. Ancak bunu dikkatli bir kredi riski marjı ile en asgari

¹⁰⁴ Avrupa Birliğinde ... a.g.e.,s.22.

¹⁰⁵ KANDIRALI, Meltem Yaşar; Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları, No:9,Ocak 1998,s.108.

düzeve indirmek mümkündür. Böylece, sağlıksız kredilerin yükü, sağlıklı kredilere yüklenmiş olmaktadır.¹⁰⁶

4.1.2.3. Birim Maliyetler

Kredinin maliyetleri arasında yer alan bu maliyetler direkt üretim maliyeti ve satış-pazarlama maliyetleri olarak iki ayrılmaktadır.¹⁰⁷

4.1.2.3.1. Direkt Üretim Maliyeti

Kredi maliyeti hesaplamalarında istisnasız olarak yüklenebilen maliyetlerdir. Banka faaliyetleri içerisinde kredi talebinin alınması, hesaplanması ve kredinin verilmesine kadar olan bütün etkenler bu kavram içerisinde dâhildir. Örneğin personel maliyetleri, bina ve yerleşim maliyetleri v.b. sayılabilir. Bu tür maliyetler kapasite sınırlamalarına bağlı olarak hem sabit hem de değişken olabilmektedir.¹⁰⁸

4.1.2.3.2. Pazarlama – Satış Gideri

Pazarlama bir işletmenin en hayati fonksiyonudur, zira ürün/hizmet ne kadar iyi, kaliteli, rakiplerine göre üstün olursa olsun pazarlama fonksiyonunda aksama olduğu takdirde bankanın bu olumsuzlukları kara dönüştürmesi mümkün olmayacağı açıktır.¹⁰⁹

Kredinin piyasada tanıtımı ve pazarlanmasıyla ilgili olarak yapılan bütün giderler bu kapsama girmektedir. Reklâm giderleri, en geniş kredi tüketici kitlesine ulaşabilmek için, sözlü ya da yazılı olarak basın ve yayın aracılığıyla yapılan giderlerdir. Reklâm giderleri genelde bankanın toplumdaki iyi imajını sağlamak için yapılmaktadır. Reklam belli hizmetlerin tanıtılması için yapılırsa bile; diğer hizmetlerde bankanın hatırlatılmasına yaraması ve sağladığı ek faaliyetler düzeyinin ölçülememesi nedenleri ile, iş hacimlerine etkileri dolaylıdır.¹¹⁰

¹⁰⁶ KANDIRALI, M.Y.,a.g.e., s.109

¹⁰⁷ ZIMMERMAN, John,White,a.g.e., s.368.

¹⁰⁸ ZIMMERMAN, John,White,a.g.e., s.368.

¹⁰⁹ ÜMÜLER, Gülsüm; Müşteri İlişkileri ve Bilgi Yönetimi, Active Finans Dergisi, Nisan Mayıs 1999.

¹¹⁰ KAVVAL, Hasan; a.g.e., s.75.

Pazarlama giderleri ise banka personelinin müşterilere ulaşmak için yapılan diğer masraflar (yolculuk, konaklama) sayılabilir. Satış ve pazarlama maliyetlerinin büyük bir bölümü genellikle müşteri hizmetlerinin hesaplarında izlenmesi nedeniyle, kredi maliyetlerinin analizi sırasında çoğunlukla gözden kaçırılmaktadır.¹¹¹

4.1.2.4. Genel Maliyetler

Genel Maliyetler bankanın bütün faaliyetleri sırasında oluşan maliyetlerdir. Kredileri doğrudan doğruya yüklenemeyen ve ayrımı yapılamayan maliyetlerden oluşmaktadır. Bu tür maliyetler, toplam maliyetler içerisinde ortalama %20–30 oranında yer kaplamaktadır.¹¹² Bunlara, kira, sigorta, ısıtma, aydınlatma, temizlik, haberleşme giderleri personel eğitimi ve geliştirme giderleri örnek verilebilir.

Banka işletmelerinde de maliyet belirlenecek birimler her bir banka Pazar hizmeti, bir örgüt birimi, bir müşteri veya müşteri grubu, bir ana faaliyet alanı, bilançonun her hangi bir kalemi olabilir. Herhangi bir gider esas alınan bu maliyet birimlerinden birine dolaysız (direkt, ayrık) iken, aynı gider diğer bir maliyet birimine dolaylı (endirekt, ortak) gider niteliğinde olabilir.¹¹³

Bankalarda giderlerin yanında gelirlerinde hesap birimlerine göre dolaylı dolaysız gelir ayrımı yapılabilir ve bunun yapılması banka işletmeleri için zorunludur da. Çünkü bankalarda, hizmet türlerinin müşterilere göre farklılaştırıldığı örgüt birimleri olan şubeler, işletme politikası gereği birbirlerinden tamamen bağımsız hareket etmekte, birbirlerinden hizmet satın almakta, ancak bu hizmetlerin bedeli kendi inisiyatifleri ile değil, genel müdürlüğün takdiri ile belirlenmektedir. Bunun en belirgin örneği şubeler arası faiz gelirlerinde görülmektedir. Şubelerin müşterilere sundukları kredi hizmetleri dolayısıyla tahsil ettikleri faiz gelirleri, onların dolaysız gelirlerini oluştururken, diğer

¹¹¹ ZİMMERMAN, John, White, a.g.e., s.368.

¹¹² BERK, Niyazi, a.g.e., s.169.

¹¹³ KAVVAL, Hasan; a.g.e., s.69.

şube ve genel müdürlüğe sundukları paranın bedeli olan istismar faiz geliri dolaylı gelir örneğini oluşturmaktadır.¹¹⁴

4.1.2.4.1. Doğrudan Yardımcı Giderler

Bankanın bütün üretim birimlerini içermekte ve hizmet desteği departmanlarında katılan maliyetleri ve kredi departmanını desteklemekte doğrudan doğruya bağlantı kurulan maliyetleri içermektedir. Örneğin; kredi departmanında çalışan idareci ve onların yardımcıları.

4.1.2.4.2. Dolaylı Yardımcı Maliyetler

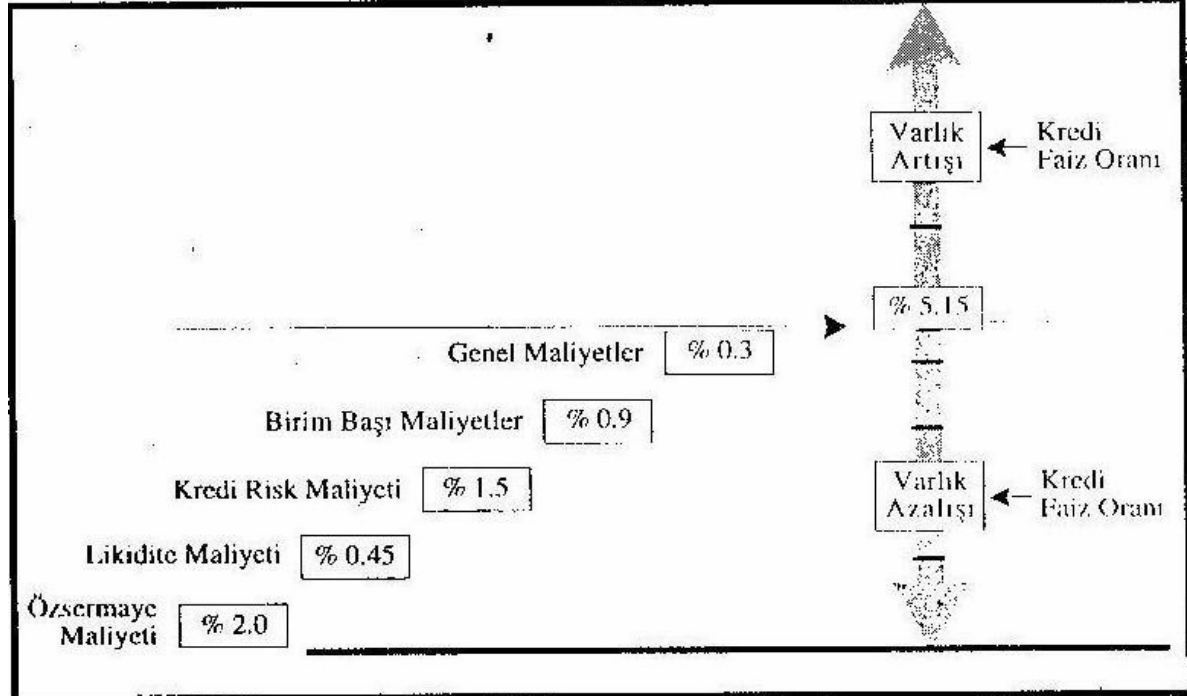
Bir bankanın kendi içerisinde kredi departmanına destek veren diğer birimler tarafından yapılan maliyetler. Örneğin; personel giderleri, büro giderleri, güvenlik giderleri gibi.

4.1.2.4.3. Genel Yönetim Maliyetleri

Direkt dağıtımı belirlenemeyen ve bankanın bir bütün olarak işlemlerini sağlayan maliyetlerdir. Örneğin; personele yapılan sosyal yardımlar, posta ve telefon ücretleri, üst düzey yöneticilerine ödenen ücretler, kurumsal ilan ve reklâm giderler. v.b.

En az marjların yapısal sayısal örnekli bir diyagramda gösterilebilir. Burada yer alan örnekte özsermaye maliyeti %2, likidite maliyetlerini %0,45 kredi riski maliyetlerinin %1,5, büyük krediler için birim açılış maliyetlerinin %0,9 olarak kabul edilmiştir. Genel maliyetler için ilave edilecek oran ise birim başına maliyetlerin %0,3'ü olarak düşünülmüştür. Buna göre hesaplanacak en az marj aşağıdaki şekilde gösterilebilir:

¹¹⁴ KAVVAL, Hasan; a.g.e., s.75.

ŞEKİL 3: Rekabet koşullarında Bankalarda Maliyetler ve Kredi Faizleri

KAYNAK: Niyazi BERK; Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, Beta Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul 2001, s. 170.

4.1.2.5. Sabit de Değişken Giderler

Maliyetler, kredi hacmindeki değişikliklere duyarlılığına göre, sabit, değişken ve ayrı değişken maliyetler olarak sınıflandırılabilir;¹¹⁵

4.1.2.5.1. Sabit Gider

Kredi hacmine bağlı olmaksızın sabit kalan maliyetler. Kredinin hacminin artması ya da azalması bu maliyetlerde herhangi bir değişikliğe neden olmamaktadır. Bunlara örnek olarak kredi servisinde çalışan personel hizmet içi ve dışı eğitim giderleri kredi hacmindeki değişikliklerden direkt olarak etkilenmez.

¹¹⁵ HANDSCAMBE, Richard; Bankers Management Handbook, McGraw Hill Book Company, England 1976, s.248.

4.1.2.5.2. Değişken Gider

Değişken maliyetler faaliyet hacmi ile doğrudan bağlantılıdır. Faaliyet hacmindeki dalgalanmalara paralel olarak değişme göstermeleri nedeniyle, bu maliyetlere “değişken maliyetler” adı verilmektedir.¹¹⁶

Kredi hacmindeki herhangi bir yükselme olması durumunda doğrudan toplam olarak değişiklik gösteren maliyetlerdir. Faaliyet hacmi iki misli artığında bu maliyetlerde iki misli bir artış gösterir. Örneğin, kredi hacmindeki artışla birlikte kredi işlemlerine ilişkin telefon ve kırtasiye giderlerinde artış olabilmektedir. Maliyetler bizzat üretimin (kredinin) kendisiyle ilgiliyken, sabit maliyetler üretimde bulunabilme yeteneği (kredi verebilme yeteneği) ile ilgilidir.¹¹⁷

4.1.2.5.3. Yarı Değişken Giderler

Faaliyet hacmi ile ilişkileri bakımından üçüncü maliyet grubu yarı değişken maliyetlerdir. Ne tam anlamıyla sabit ne de tam anlamıyla değişken maliyetler niteliği gösterir. Başka bir deyişle, bu maliyetler sabit ve değişken maliyetlerinin her ikisinin de özelliklerini belirli oranlarda sahip bulunan maliyetlerdir.

Yarı değişken maliyetler değişken maliyetler gibi, faaliyet kredi hacmi sıfır olduğu zaman tümüyle ortadan kalkmayan; ancak kredi hacmindeki değişmelere paralel olarak artıp eksilen maliyetlerdir. Bu nedenle bu maliyetler, esas itibarıyla iki kısımdan oluşmaktadır:¹¹⁸

* Kredi hacminin belirli bir seviyesine kadar ya da kredi hacmin sıfırlandığında, oluşmaya devam eden “sabit” kısmı,

* Faaliyet hacmi ile orantılı olarak değişme gösteren “değişken” kısmı.

¹¹⁶ ÜSTÜN, Rıfat; Yönetim Muhasebesi, Bilim Teknik Yayınları, 3. baskı, Eskişehir 1999, s. 36.

¹¹⁷ KELLY, Charles; Valuing your Money Inventory, New York, Citicorp, 1995, s.92.

¹¹⁸ ÜSTÜN, Rıfat; a.g.e., s.37.

4.1.2.6. Batık Maliyetler

Batık Maliyetler (sunk costs) üretim yani kredi faaliyetleri tamamen durdurulduğunda dahi elimine edilemeyen maliyetlerdir.¹¹⁹ Diğer bir deyişle batık maliyetler hiçbir zaman kurtarılamayan maliyetlerdir. Örnek olarak bankanın faaliyete geçmeden önce Pazar araştırması için yapmış olduğu giderler verilebilir.

Bir başka açıdan ise batık maliyetleri yüksek ilk yatırım maliyetleri olarak değerlendirilmektedir.¹²⁰ Elektronik bankacılığın geliştiği günümüzde, batık maliyetler ayrı bir öneme sahiptir.¹²¹

4.1.3. Kredi Maliyetini Hesaplama Yöntemleri

Bankalarda fon maliyetini hesaplanması ve buna bağlı olarak kredi fiyatlandırma yapılması da önemli bir sorun oluşturmaktadır. Belirli tanımların yapılması fiyatlandırmanın iyi anlaşılmasında ilk adım oluşturmaktadır.

Müşterilere kullanılan krediler bankanın sağladığı kaynaklarla fonlanır. Bu kaynaklar;¹²²

- * Mevduat faizleri,
- * Döviz tevdiat hesapları ve mevduat sertifikaları,
- * Repo yoluyla sağlanan fonların maliyeti,
- * Bankalar arası piyasadan borçlanma ve
- * Özkaynak maliyeti olarak belirlenir.

¹¹⁹ ÜNALP, Burak, Özel, Hüseyin; Rekabet Politikalarının Esasları, ESİAD Yayınları, Siyasa, Yıl:1,Sayı:1, Bahar 2005,s.5.

¹²⁰ BEKMEZ, Selahattin, AYAS, Nejla; Rekabet Sektörü, Rekabet Kurulu Yayınları, İstanbul 2003.

¹²¹ ÇOLAK, Ömer Faruk, a.g.e..

¹²² BERK, Niyazi; a.g.e.,s. 181.

Çalışmanın bu kısmından kredi maliyetinin hesaplanabilmesi için, kredi maliyetini oluşturan unsurlar ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bundan sonraki kısımlarda ise kredi maliyetinin hesaplanmasında kullanılan çeşitli yöntemlerden bahsedilecektir.

4.1.3.1. Ortalama (Paçal) Maliyet Yöntemi

Fonların ortalama maliyeti, mevcut fonlar için birim başına düşen borçlanma maliyeti olarak tanımlanıyor. Bazı kaynaklarda ortalama maliyet yöntemine “tarihsel maliyet yöntemi” adı da veriliyor.

Tüm fonlar için veya havuza giren tüm fonlar için ortalama faiz maliyeti; toplam faiz giderlerinin, toplam pasiflere oranlamasıyla bulunur.¹²³ Hesaplamanın tek bir fon türü için yapılması gerektiğinde ise, o kaynaktan elde edilen fonların faiz maliyeti, o kaynaktan sağlanan fonların toplam miktarına bölünür.

En basit şekliyle fonların maliyeti, mevduatların ve diğer yabancı kaynakların maliyetlerinin toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır.

Bankalar ortalama maliyet yöntemine göre hesaplamaları yaparken faiz oranlarındaki değişiklikleri de dikkate almalıdırlar. Faiz oranının sabit olması durumunda bu yöntem doğru sonuç verir. Buna karşı faiz oranlarının değişken olduğu durumlarda yanlış sonuç verir. Yani faiz oranlarındaki dalgalanmalar yanıltıcı sonuçlara sebep olabilir.

Bir başka sakıncası ise enflasyonist dönemlerde fon kaynaklarının gerçek değerini yansıtamamasıdır. Bu nedenle fonun gerçek maliyeti müşterilerden elde edilen toplam kârlılıkta gizlenmektedir.¹²⁴ Örneğin, faiz oranlarının artması durumunda, ortalama maliyet hesabıyla hesaplanmış olan oran, gerçek oranların altında kalıyor.

¹²³ UZUNOĞLU, Sadi; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlama, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara 2002, s.14.

¹²⁴ ÇOLAK, Ömer Faruk, a.g.e..

Oysa faiz oranlarının yükselmesi ile birlikte bankaya yeni giren fonlar, piyasadaki yüksek oranlardan sağlanırken, plasmanlar ortalama maliyetle hesaplanmış faiz geliri, faiz giderlerini karşılamıyor.

Faiz oranlarının düşmesi halinde ise, ortalama maliyetle hesaplanmış olan oranlar, yeni giren banka fonlarının maliyetinin üzerinde hesaplanmış olur. İlk bakışta bu olumlu bir netice gibi dururken, bankanın plasman oranı, piyasada rekabetçi olmaktan uzaklaşıyor.

Aşağıdaki örnekte karşılaştırmalar verilmiştir. X BANKASI BİLANÇOSU (+000.000.-)

<u>AKTİF</u>		<u>PASİF</u>	
Hazır Değerler	180.000	Vadesiz Hesaplar	360.000
Menkul Kıymetler	250.000	Vadeli Hesaplar	2.500.000
Krediler	6.550.000	Mevduat Sertifikası	2.000.000
Sabit Varlıklar	20000	Borç Senetleri	1.000.000
		Hisse Senetleri	1.140.000
Toplam Aktifler	7.000.000	Toplam Pasifler	7.000.000

Hisse senedinin beklenen getirisi, vergiden sonra %20. Vergi oranı %30 olarak alırsak; ortalama fon maliyeti, her bir birimin nominal maliyetlerinin toplam borçlara ve öz kaynağa bölünmesi sonucunda elde edilen değer olmaktadır.

Fon Kaynakları	Tutar	Net maliyet(%)	Nominal Giderler (+000.000.)
Vadesiz Hesaplar	360.000	8	28.800
Vadeli Hesaplar	2.500.000	60	1.500.000
Mevduat Sertifikası	2.000.000	40	800.000
Borç Senetleri	1.000.000	65	650.000
Hisse Senetleri	1.140.000	55	627.000
Toplam	7.000.000		3.605.800

Fonların X Bankasına ortalama maliyeti %51,51 olarak hesaplanmıştır. ($360.580.000/7.000.0000 = \% 51,51$). Fonların yatırımı, özkaynak üzerinden %49,20 vergi sonrası getiri sağlayacaktır. Bu durumda, fonların ortalama maliyetinin özkaynaklar üzerinden dağılan kârın üzerinde olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise, yüksek enflasyon oranı olduğu durumlarda borçlanma maliyetinin ve mevduat faizlerinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Buradaki sorun, bu yöntemin fonların gerçek piyasa değerini göstermemesidir. Fonların ortalama maliyeti yansıtması çok ender rastlanılan bir durumdur. Fonun gerçek maliyeti, müşterilerden elden edilen toplam kârlılıkta gizlenmektedir. Kârlı bir müşteri kârsız görünebilir ya da tersi bir durumda geçerli olabilir.

Eğer fonlar değişmiyorsa ve sabitse, ortalama maliyetler marjinal maliyetlere yaklaşır. Fiyatlar değişken ise; iki yaklaşım değişken sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.¹²⁵ Aynı verileri kullanarak enflasyon oranındaki değişikliğin fonların maliyetini nasıl etkilediğini dikkat alacak olursak;

¹²⁵ GRADDY, Duane; SPENCER, B.; Managming Commercial Banks, Prentice Hall. Inc., International Editions; New Jersey, 1990,s.387.

Fon Kaynakları	Tutar	Net maliyet(%)	Nominal Giderler (+000.000.)
Vadesiz Hesaplar	360.000	10	36.000
Vadeli Hesaplar	2.500.000	80	2.000.000
Mevduat Sertifikası	2.000.000	50	1.000.000
Borç Senetleri	1.000.000	70	700.000
Hisse Senetleri	1.140.000	60	684.000
Toplam	7.000.000		4.420.000

Yeni fonların ağırlıklı ortalama maliyeti %63,15'dir. $(442.000.000/7.000.000 = \%63,15)$ Bu eski değerin üzerindedir. Eğer banka kredisi getirisi %51,51'i baz alıyorsa yatırımcıların beklediği getirinin altına düşecektir ve bu durumda hisse sahiplerinin kârlılığını etkileyecektir.

4.1.3.2. Marjinal Maliyet Yöntemi

Fon kaynaklarına ilave edilen son birim fon kaynağın toplam maliyetlerde oluşturduğu değişikliğe marjinal fon kaynak maliyet denir. Bu yöntem bir anlamda bankanın fon kaynak ediniminin sınırında belirleyebiliriz.¹²⁶ Bankalarda diğer işletmelerde olduğu üzere maliyetlerini en az düzeye indirmeyi amaçlar. Kısacası marjinal maliyet, kullanılabilir fonlardaki her bir birim artışın maliyeti olarak tanımlanabilir.

Marjinal maliyetin hesaplanması, ortalama maliyet hesaplamasından daha ayrıntılıdır. Hesaplamalara faiz ve faiz dışı maliyetler dikkate alınır. Hesaplamanın en zor kısmı ise, kullanılan faiz oranı tahminlerinin kapsadığı dönemdeki tüm verilerin

¹²⁶ ÇOLAK, Ömer Faruk, a.g.e..

eksiksiz saptanması ve tahminlerin sık sık yenilenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹²⁷ Hiç kuşkusuz, faiz dışı giderlerin tahmin edilen dönem için tam olarak belirlenmesi de başka bir zorluk.

Bankaların fon havuzuna giren fonların ağırlıklı marjinal maliyetleri, yeni girecek fonların maliyetini tahmini olarak da kullanılabilir bir veri oluşturur.

Marjinal maliyet yönteminde önce kredi ile aynı vadeyi taşıyan banka fonlarının efektif maliyeti bulunur.¹²⁸ Bulunan maliyet bankanın krediyi sağlayacağı net fon tutarına uygulanır. Net fon tutarı, müşterinin kullandığı ortalama kredi tutarına müşterinin bankadaki ortalama mevduatının munzam karşılıklara göre düzeltildikten sonra belirlenir.

Faiz oranlarında beklenen bir yükselme, marjinal maliyetlerin, yani bankaya yeni girecek fonların maliyetini ortalama maliyetlerin üzerine çıkacağını gösterir. Ancak faiz oranlarında beklenen bir düşüş, marjinal maliyetler ortalama maliyetlerin altında kalacaktır. Buradan anlaşılan, marjinal maliyetler fiyatlandırma kararında kullanılır. Banka, marjinal maliyetini hesaplamak istiyorsa, aktifini bu maliyetler üzerine kendi düşündüğü kar payını da ilave ederek fiyatlandırma yapar.

Marjinal maliyeti hesaplama esaslarını iki şekilde esas almak mümkündür. . Bunlardan birincisi Tek Kaynak Maliyeti, diğer ise Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyeti' dir.

4.1.3.2.1. Tek Kaynak Maliyeti

Tek Kaynak Maliyetinde, banka plase edeceği kredileri tek bir fon kaynağını kullanarak yapmaktadır. Bu fon kaynağının maliyeti de piyasa değerinde bir risk faktörün eklenerek bulunmaktadır. Ancak tek bir kaynağın maliyeti değer maliyetlerinin altında veya üstünde olabiliyor.¹²⁹

¹²⁷ UZUNOĞLU, Sadi; a.g.e., s. 15.

¹²⁸ BERK, Niyazi; a.g.e., s.182.

¹²⁹ UZUNOĞLU, Sadi; a.g.e., s. 15.

Bu kaynağın piyasa maliyeti, risk ekleme (risk spiller factor) olacaktır. Risk ekleme faktörü yatırımcıların kaldıraçlarındaki artışın getirdiği gerçek maliyettir.¹³⁰

Marjinal maliyeti açıklamayı bir örnek üzerede gösterecek olursak; X Bankası 180 günlük menkul değerle 1 milyar TL borçlandığını kabul edelim. Borçlanma faizi %60 'dır. Bankanın borçlanmaya ilişkin reklâm gideri %0,08, işlem maliyetleri %03, mevduat sigortası fonu maliyeti %0,07 ve rezerv miktarı ise %3 olarak kabul edelim. Nominal marjinal maliyeti aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır.

$$\text{FMC} = \frac{\text{Faiz} \quad \text{Pazarlama} \quad \text{İşlem} \quad \text{Mevduat Sigorta}}{\text{gideri} + \text{gideri} + \text{gideri} + \text{Fonu} \dots\dots}$$

1- Rezerv Miktarı

$$\text{FMC} = \frac{0,60 + 0,008 + 0,003 + 0,007}{1 - 0,03} = 0,637111 = \%63,7 \text{ dir.}$$

Fon maliyetlerine finansal yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya edebilme riski olarak tanımladığımız finansal riske duyarlılıkların yüksek olma nedeni ile ek bir maliyet unsuru olarak nitelendirebilecek riski ek faktörünü de maliyete ilave etmek zorundayız.¹³¹

Marjinal fon Maliyetine ilave edilen Risk Faktörüne, Gizli Marjinal Maliyet veya Risk Aşımı faktörün de denilmektedir.¹³²

Risk ekleme oranımızı % 10 olarak kabul edersek bu durumda Gerçek Marjinal Fon Maliyetimiz;

$$\begin{aligned} \text{Gerçek Marjinal Maliyet} &= \text{Marjinal Fon Maliyeti} + \text{Risk Faktörü (Gizli Marj. Maliyet)} \\ \%63,8 &= \% 63,7 + \% 10 \end{aligned}$$

¹³⁰ GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 389

¹³¹ ÇOLAK, Ömer Faruk, a.g.e..

¹³² GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 389.

Sadece tek kaynaklı bir sistemin marjinal maliyeti tam olarak hesaplanabilir. Tek kaynaklı bir sistem için risk aşımı faktörünü tahmini bir değer almak hatalı olmaktadır.¹³³ Örnek olarak finansal riskin banka fonları üzerindeki etkisini anlamak için bir piyasa test yapmak gerekecektir. Ancak tek kaynak maliyet sistemi gerçek marjinal fon maliyetini tahmin olarak belirtmektedir.¹³⁴ Tek kaynak maliyeti, bütün pasifin maliyetini temsil edecek bir oran olmayacaktır. Bu durumda bir bankanın tek kaynağı ile tek kaynak maliyetinin olmadığından, ağırlıklı ortalama fon maliyeti hesaplaması geliştirilmiştir.¹³⁵

4.13.2.2. Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyeti

Bankanın tüm aktiflerinin aynı havuzdan finanse edildiğini göz önünde bulunduracak olursak, fiyatlamada havuzdaki tüm kaynakların ağırlıklı marjinal maliyetlerini almak daha doğru bir yaklaşımdır. Ağırlıklandırılmış marjinal maliyet metoduna göre, bankanın kaynaklarının kompozisyonunda en azından birkaç ay boyunca aynı kalacağı varsayılmaktadır.

Bu yöntemde bankanın fon kaynakları ağırlıkları tespit edilerek toplam maliyet içerisindeki payları bulunur. Bankanın finansal yapısının planlama boyunca değişmediği kabul edilirse, banka fonlarının maliyet hesabında daha uygun bir yaklaşımda bulunabilir.¹³⁶

X Bankasının gerçek marjinal maliyetlerini aşağıdaki gibi olmaktadır.

X Bankasının fonlarının ağırlıklı ortalama maliyeti (weighted average cost of funds), % 58,15 olarak hesaplanmaktadır. Ancak fonların kompozisyonunun değişmemesi nedeniyle, finansal risk değişmemekte ve risk aşım maliyetleri için bağımsız bir değer bulunmasına gerek kalmamaktadır.¹³⁷

¹³³ ARAS, Güler; Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, SPK Yayınları 1996, Yayın No:30,s.94.

¹³⁴ GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 390.

¹³⁵ HEMPEL, George,SIMONSON,Donald;Bank Managment, Text&Case,4. Basım,John&Sons Inc., 1994, New York, s.241-2.

¹³⁶ GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 390.

¹³⁷ GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 390

Fon kaynakları	Yüzde bileşim	Kaynak artışı	% maliyeti	Nominal gid.
Vadesiz Hesap	5	360.000.-	10	36.000.-
Vadeli Hesap	36	2.500.000.-	70	1.750.000.-
Mevduat Ser.	29	2.000.000.-	40	800.000.-
Borç Senetleri	14	1.000.000.-	80	800.000.-
Hisse Senetleri	16	1.140.000.-	60	684.000.-
TOPLAM		7.000.000.-		4.070.000.-

Başka bir görüşe göre ise; Ağırlıklı Ortalama Fon Maliyetleme de, her kaynağın ağırlığı (a) her kaynaktan gelmesi beklenen miktarın; toplam getirili aktiflere veya pasifin kullanılabilir kısmının artı sermayeye bölünmesiyle elde edilebilir.¹³⁸ Kullanılabilecek formül ise;

m

$$AMM = \sum a k$$

$$t = 1 t t$$

AMM = ağırlıklı marjinal maliyet

a = kaynağın ağırlığı

k = tek bir kaynağın marjinal maliyeti

Ancak ağırlıklı fon maliyetini hesaplariken gerçek maliyetin bulunabilmesi için munzam karşılık oranlarına göre düzeltme yapılır.¹³⁹ Örnek olarak bankanın mevduata ödediği faiz oranı (t) %5, vadesiz mevduatın munzam karşılık oranı %14 olursa vadesiz mevduatın efektif maliyeti (EM) aşağıdaki şekilde hesaplanabilir;

¹³⁸ UZUNOĞLU, Sadi; a.g.e., s. 15.

¹³⁹ BERK, Niyazi;Kredi Yönetimi..., a.g.e., s.181.

$$EM = \frac{t \dots \dots \dots}{(1 - \text{Munzam Karşılık Oranı})} \text{Formülüyle hesaplanır.}^{140}$$

$$EM = \frac{0,05}{(1 - 0,14)} = \frac{0,05}{0,86} = 0,0581$$

Fonların maliyeti toplam kaynak içindeki payı ile çarpılarak ağırlıklı maliyet belirlenebilir.

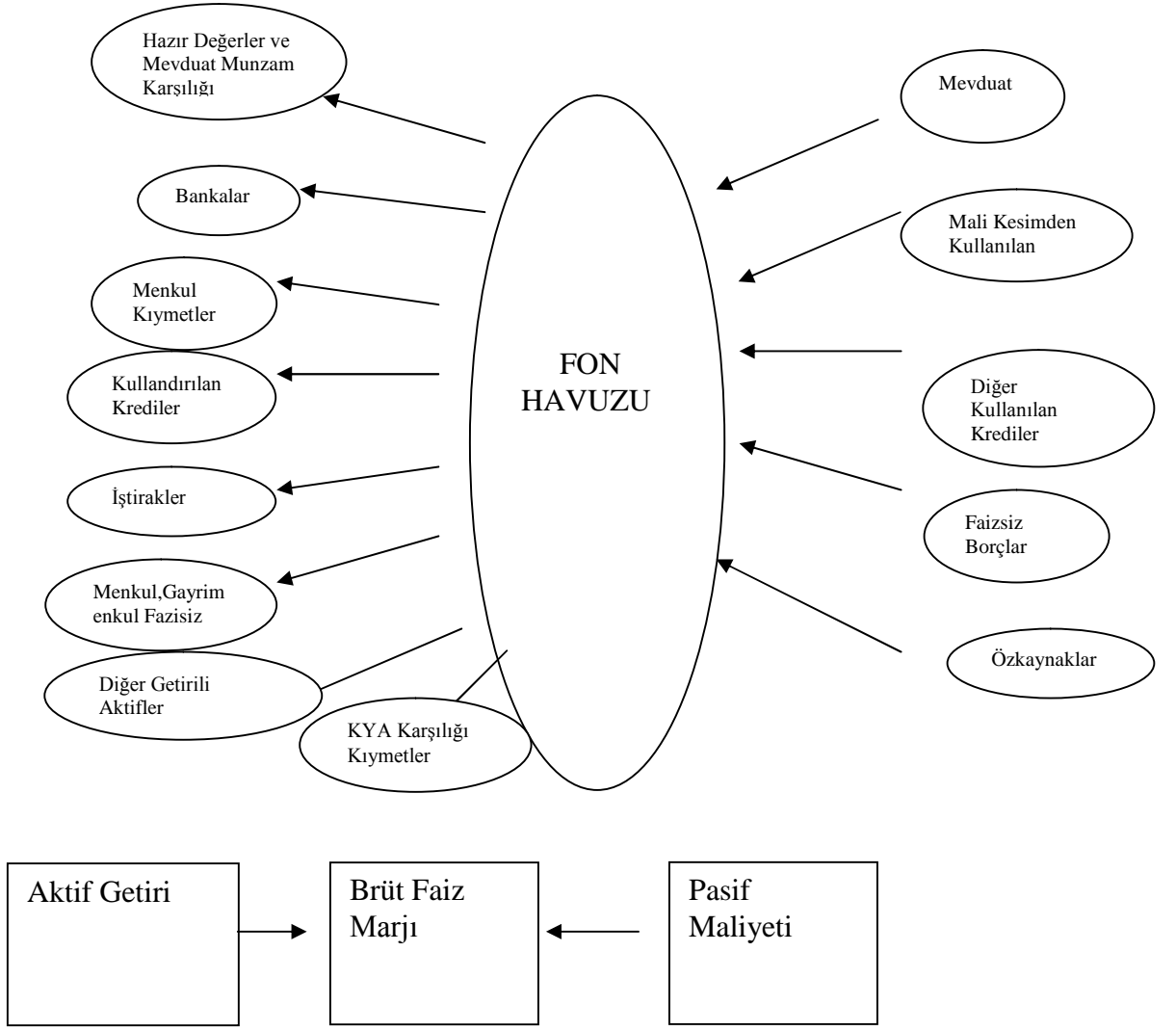
4.1.3.3. Çok Fonlama Havuzu Yöntemi

Çok fonlama havuzu yaklaşımı (multiple funding pool approaches), faiz duyarlılığı ve likidite karakteristiklerini taşıyan kaynaklar ve kullandırmalar arasında eşleme yapılmasını hesaba katmaktadır.¹⁴¹ Aynı zamanda Merkez Bankasının bir kredinin fiyatlandırılması belirli kriterler belirli kagorilerde fonların verilmesini sağlayabilir. Örneğin, Merkez Bankası aktif-pasif yönetim politikası, kısa dönemli fonların spesifik olarak para piyasaları araçlarının satın alınmasında kullanılabilir. Banka tarafından alından devlet fonları bu aktiflerinde kullanılabilir. Getirili aktiflerin kâr merkezlerinde getirisi, para piyasası araçları ve kısa vadeli mevduatlarda değerlendirilebilir. Mevduat hesaplarının sağlanmasındaki kredilendirme, ipoteklerin alınması için tahsil edilen faizleri yansıtırlar.¹⁴²

¹⁴⁰ BERK, Niyazi;Kredi Yönetimi..., a.g.e., s.181

¹⁴¹ ARAS, Güler; a.g.e., s. 94.

¹⁴² GRADDY, Duane; a.g.e.,s. 394.

ŞEKİL 4: Fon Havuzu

KAYNAK: ÇOLAK, Ömer Faruk; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara 1999.

Fonların havuzlanması yönteminde aktifin kaynağını, pasifin ortalama maliyetinde, pasifin getirisini de aktifin ortalama getirisinde aramaktadır. Ancak bazı gözlem ve hukuki düzenlemelerde aktif ve pasif arasında bir eşleştirme yapmaya olanak vermektedir.

Bu gözlemler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:¹⁴³

*Temel finansman tekniği, kısa vadeli borçların cari varlıklara, uzun vadeli borçlarla duran varlıklara tahsisini öngörmektedir. Özsermaye devamlı kaynak olarak kabul edildiğine göre, bu iştirakler sabit kıymetler, menkuller gibi bankanın devamlı kullanımında olan aktifleri finanse eder. Bunlardan arta kalan varsa, kısa süreli (cari) varlık finansmanında kullanılır.

*Bu ilişkiyi bazı hukuki düzenlemeleri gözleyerek de yakalamak olanaklıdır. Örneğin mevduat münzam karşılıkları, mevduattan, Kanuni Yedek Akçeler Karşılıkları Kıymetler yasal yedeklerden finanse edilmekte, yine sabit kıymetler de iştirakler değerlerinin bir kısmı Yeniden Değerleme Fonundan finanse edilmektedir. İştiraklerin ve Gayrimenkullerin toplam değeri ile özkaynaklar arasında Bankalar kanununda belirlenmiş ilişkileri de bulunmaktadır.

*Bazı direkt işlemler de söz konusu olmaktadır. Mesela bankalar teşvik yatırım kredilerinde yatırımcı ile T.C. Merkez Bankası arasında aracı olmaktadır. Pasifte TCMB'dan kullandırılan krediler hesabını bir kısmı aktifte kullandırılan krediler içinde yer almaktadır.

*Pahalı elde edilen kaynaklar genelde uzun vadeli yabancı kaynaklardır. Bunlar yine uzun vadeli fakat yüksek getirili finansmanda kullanılırlar. Kısaca yüksek faizli pasifler yüksek getirili aktiflerde kullanılırlar.

Bu kriterlerin göz önünde bulundurulması halinde aktif ve pasif arasında bir ilişkiden söz edilebilir.

4.1.3.4. Fon İçeriklerinin Değiştirilmesi Yöntemi

Bankanın fon içeriklerinin değiştirilmesi çeşitli nedenlerle zorunlu hale gelebilir. Bankanın fon kaynakları ile ilgili kısıtlamalar ya da bazı yükümlülüklerin

¹⁴³ ÇOLAK, Ömer Faruk, a.g.e..

değişmesi. Ya da bankanın tamamen kendi inisiyatifinde olan, ihtiyaçlarındaki ve hedeflerindeki değişmelerden kaynaklanıyor olabilir. Bunun sonucunda bankanın özkaynakları ve borç dağılımlarında içerikler farklı hale getirilir. Özkaynaklarda ya da borçlarda artış ya da azalma meydana getirmeden kendi içerisinde ana kaynaklara yeni bir dağılım getirmek mümkündür.

Kaynakların dağılımının değişmesi halinde fonların marjinal maliyetleri de aynı zamanda etkilenecektir. Banka fonlarının içeriklerinin değiştirilmesinde üzerinde durulacak nokta, fonların içeriklerinin değiştirilmesi ile elde edilen getiri, fonların içeriklerinin değiştirilmesinden önceki fonların kullanımı sonucunda elde edilecek getiriden yüksekse ve diğer yönden bakıldığında ise, fonların bileşiminin değiştirilmesi ile oluşan fon maliyeti önceki durumdaki fon maliyetinden düşükse, banka fonlarının kompozisyonunda değişiklik yapılmalıdır.¹⁴⁴ Ancak bu şartlar altında banka kârlı bir halde çalışabilir.

4.2. KREDİ FİYATLANDIRMA

4.2.1. Bankacılık Sektöründe Fiyatlandırma

En basit ifade ile kredi fiyatlandırma, fonlama ve işletme maliyetlerine risk priminin eklenmesi ile yapılır. Risk primini etkileyen faktörler ise,

- Vade
- Teminatlar
- Miktar
- Geri Ödeme

koşullarıdır.

¹⁴⁴ ARAS, Güler; a.g.e., s. 96.

Bankaların kârlılığı, yönetim giderleri ve fonlama maliyetlerine göre kredi faizlerinin ve diğer hizmetlerin fiyatlandırılması ile ilgilidir. Krediler banka için hem gelir hem de gider niteliği taşırlar. Varlıklar içinde en büyük gelir sağlayıcı kalemi krediler oluşturduğu için kredi faizlerinin belirlenmesi bankaların kârlılığında önemli bir yere sahiptir.¹⁴⁵ Kredi fiyatlamasının yapılırken maliyetler içerisinde paranın zaman değeri de yer almaktadır.

En ideal kredi fiyatlandırması bankanın tüm maliyetleri ayrıntılı bir şekilde irdelenmiş ve dahil edilmiştir. Kredi maliyetini oluşturan unsurların kredilere yüklenebilecek kısmının belirlenerek bunların kredilere yansıtılacak kısmın hesaplanması gereklidir. Bu durumda banka fon kaynaklarının maliyetlendirilmesi önem kazanmaktadır.

ABD’de 1980’lerin başlarına kadar “prime rate” (seçkin oran) olarak adlandırılan bir faiz oranı ticari kredilerin çoğunda kullanılmıştır.¹⁴⁶ Bu oran bankalar arası para piyasasında aktif olan dokuz büyük banka tarafından belirlenir. 1970’lerin sonlarına kadar ticari kredilerin %90’ının fiyatlandırılmasında bu oran kullanılmıştır. Çeşitli nedenlerle 1980’lerin sonlarında ise bu oran %20’lerin altına düşmüştür.

Artık bankacılıkta kredi faizleri tamamen açık piyasa işlemlerinde oluşan oranlar belirler. Bu bankacılık piyasalarının uluslar arası nitelik kazanmasının, pay senedi ve finansman bonolarının daha fazla kullanılmasının bir sonucudur.¹⁴⁷

4.2.2. Kredi Fiyatlandırma Süreci

Kredilendirme, bankaların kârlı, kârlı olduğu kadar da riskli bir ana işlevidir.¹⁴⁸ Bankaya kredi talebinde bulunan kişi ya da kurumlar öncelikli olarak kredi analizinde

¹⁴⁵ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, T.C. Ziraat Bankası A.Ş.Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara 2006, s.48.

¹⁴⁶ BERK, Niyazi, a.g.e., s.162.

¹⁴⁷ BERK, Niyazi, a.g.e., s.162.

¹⁴⁸ AKGÜÇ, Öztin; Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7.baskı,Bankacılık Dizisi no:1, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 2.

değerlendirmeye tabi tutulurlar. Kredi analizinin temel amacı, kredi talebinde bulunan müşterinin, kredi sözleşmesine uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine ve arzusuna sahip olup olmadığını saptamak yoluyla karşılaşılabilecek kredi riskini en az düzeye indirmektir.

Bankanın bir diğer amacı ise kredi riskini azaltmakla birlikte, kredi müşterisinin ihtiyacı olan finansman tutarını uygun bir vade ve koşul ile birlikte kredi şeklinde sunulmasıdır.

Kredi Fiyatlandırma Süreci, banka müşterilerinin kredi taleplerinin değerlendirilmesi sonucunda, kredi maliyetini etkileyen bütün faktörleri dikkate alarak, bankanın fiyatlama kriterleri ve yöntemlerini dikkat alarak, kredinin gerçek fiyatının hesaplanmasını yapmasıdır. Kredi fiyatlandırmasını etkileyen çeşitli faktörler dikkate alınarak banka ve müşteri arasında en ideal olan kredi koşulları belirlenir.

4.2.2.1. Kredi Fiyatlandırmayı Belirleyen Faktörler

Bankacılık endüstrisinde fiyatlandırma sistemi iki farklı şekilde belirlenir; bunlardan birincisi bankalar tarafından piyasa koşullarının etkisi ile serbestçe belirlenir, ikincisi ise kamu yönetimince belirlenmesidir.¹⁴⁹

Bankalar kredi fiyatlandırmasını yaparken kendi kriterlerinin yanı sıra TCMB kriterlerini de dikkate almak zorundadırlar. Kredilerin faiz marjlarını hesaplarırken kredi kaynağının maliyetindeki bütün unsurlar ayrıntılı bir şekilde dikkate alınmalıdır.

Kredi fiyatlandırmasını etkileyen temel unsurlar olarak;

- Banka politikası
- Fonlama maliyeti
- Kredi vadesi (likidite)

¹⁴⁹ KARACA, Ali İhsan; Fiyatlama Sorunu ve Türk Bankacılık Sisteminde Fiyatlama, SPK Yayınları, Yayın No:54, Aralık 1996, s.39.

- Teminat (Güvence)
- Geri ödeme koşulları
- Müşteri verimliliği
- Risk
- Kredi portföy yapısı
- Satış maliyeti
- Rekabet

sayılabilir.

Kredinin maliyetini oluşturan unsurların kredilere yüklenebilecek kısmının belirlenerek bunların kredilere yansıtılacak kısmının hesaplanması gereklidir. Bu durumda banka fon kaynaklarının maliyetlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Bankalar bu genel kriterleri dikkate alarak kredi müşterisine değişik koşullarla kredi sunabilirler. Kredilendirilen işletmenin ödeyeceği fiyat, faiz, komisyon ve diğer gider unsurlarından oluşmaktadır.¹⁵⁰ Kredi fiyatlandırmada müşteriye sunulan hizmetlerden alınan gelirler de dikkate alınmalıdır. Hizmet işlemleri iç ve dış ticaret finansmanı ve değer işlemleri aracılık sonucu yapılan faaliyetleri kapsamaktadır.

4.2.2.1.1. Banka Hedefleri, Alternatif Yatırım Kararları ve Sektördeki Rekabet Düzeyi

Bankaların kuruluş amacı, likidite ve en az düzeyde risk ile yüksek kârlar elde etmektir. En temel hedef olarak ise kârın ve Pazar payını en üst seviyeye çıkarmaktır. Yani, doğru ve isabetli bir fiyatlamamanın amacı;

** Kâr seviyesini en üst sınırlara getirmek ve*

** Pazar Payı en üst geniş düzeye çıkarmaktır.*

¹⁵⁰ BERK, Niyazi, a.g.e., s.163

Bu kâr hedefine yönelik olarak fiyatlamayı mümkün olduğunca yüksek tutar. Pazar payını artırmak amacıyla yönelik olarak fiyatları belirler. Banka belli bir ürünün kalitesi konusunda pazarda lider konumda olabilir veya kendini böyle gösterebilir.¹⁵¹ Fiyatlandırma bu kalitenin bedeli olarak yükseltebilir.

Bankaların gelir unsurları genel olarak iki temel yatırım alanı üzerine kurulmuştur. Bunlardan birincisi krediler ve hizmet gelirleri, ikincisi ise menkul kıymet yatırımlarıdır. Kredi olarak borç veren taraf olan bankalar gerekli hesaplamaları yaparak kredi fiyatını belirlemek zorundadırlar. Bir kredi olayında borç genellikle, emre yazılı bir senet (promissory note) şeklindedir; yatırımda ise muhtemelen daha karmaşık bir teknik konumundaki bir tahvil veya hazine bonosu şeklinde olmaktadır.¹⁵² Bankalar kendi hedefleri doğrultusunda ve kuruluş amaçlarına göre kredi politikalarını belirlemek zorundadır.

Bankaların kredi yatırımlarının dışında başka alternatif yatırım alanları da mevcuttur. Kredi risk unsurunu azaltmak amacıyla menkul kıymetlere yatırım yapmayı tercih edebilirler. Yatırım alanları olarak çeşitli alternatif alanlar mevcuttur. Örneğin hazine bonoları yada devlet tahviller yatırım olarak kullanılabilir. Üstelik risk düzeyi oldukça düşüktür. Kredi sağlamak suretiyle gelir etme etmenin yanı sıra hazine bonoları risk açısından daha masumdur.

Ticari bankalar tahvil ve hazine bonosu satarak aynı zamanda kredi olanakları genişletebilirler; varlıklarını çeşitlendirerek zarar etme riskini azaltmak isteyebilirler; müşterilerin büyük kredi taleplerini ya da mudilerin çekecekleri parayı karşılamak için vadeleri belirli aralıklarla düzenleyebilirler; zorunlu rezervlerin yetersiz kaldığı durumlarda pazarlanabilir menkul kıymetleri nakde dönüştürmek isteyebilirler.¹⁵³

¹⁵¹ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, a.g.e., s.46.

¹⁵² JACOBS, Donald P., FARWEL, Loring; Financial Institution, Richard D., Inc.1992,s.93

¹⁵³ ARAS, Güler; a.g.e., s. 75.

Hatta kredi talebi azaldığında veya rezerv fazlasını absorbe edemeyecek düzeyde kaldığında, ticari bankalar yatırım yapmak zorunda kalabilirler.¹⁵⁴

Alternatif yatırım alanları ile kredi fiyatları arasında yakın bir bağlantı kurulabilir. Para piyasası araçlarına yapılan yatırımlar; hazine bonosu ve devlet tahvili gibi araçlara yatırılan fonlar hem daha az riskli, hem de daha likit yatırımlar olduğu için aynı vadeye sahip olan kredilerin fiyatları genelde daha yüksek olmaktadır.¹⁵⁵

Bankanın belirlemiş olduğu kredi politikaları rekabet ortamında büyük öneme sahip olmaktadır. Kredilerde fiyat belirlerken Pazar fiyatı da dikkat alınmaktadır. Bankanın Pazar fiyatını göz ardı ederek bunun altında bir fiyat belirlemesi rekabet gücünü kaybettirmesi açısından olanaklı değildir.¹⁵⁶

Yurt içi ve yurt dışı piyasalarda ekonomik ve siyasal gelişmelere dayanarak oluşturulan piyasa beklentileri alınacak kararları ve fiyatlandırmayı doğrudan etkiler. Bu nedenle, piyasa beklentilerinin oluşturulmasında kullanılan verilere örnek olarak, yurt içi borçlanma ihtiyacı, faiz oranları ve döviz kurları piyasalardaki beklentiler verilebilir. Sektördeki rekabet düzeyinin artması, bankaların kredi fiyatlandırmasında daha dikkatli ve özenli davranmaya zorlamaktadır. Banka üretim maliyetini düşürmeye çalışması rekabet gücünü artırmaktadır. Piyasada kredi talebinin karşılanması için bankalar arasında sıkı bir rekabet politikası sürmektedir. Ancak kredi arzının yetersiz kalınması halinde, bankalar kredi faizlerini sabit tutmanın yanı sıra yüksek komisyon ilave ederler. Bu da düşük faizli piyasa ortamını ortadan kaldırmaktadır.

Bireysel bankalar açısından bakıldığında, faiz geliri kredi kurumu için önemli bir kaynaktır, ama diğer yandan özel finans kurumlarının banka sistemine katılmasıyla ülkemizde bankacılık sistemi dışındaki kaynakların bu sisteme katılmasının olumlu etkisi beklenmektedir.¹⁵⁷

¹⁵⁴ JACOBS, FARWEL, a.g.e., s.93.

¹⁵⁵ SEVAL, Belkıs; Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:11, Avcıol Matbaası, İstanbul 1990, s.225.

¹⁵⁶ ARAS, Güler; a.g.e., s. 76.

¹⁵⁷ BERK, Niyazi, a.g.e., s.163

4.2.2.1.2. Kredi Riskinin Fiyatlandırmaya Etkisi

Bankacılık sektörü her zaman belirlilik koşulları altında faaliyetlerine devam etmeyi istemektedir. Belirlilik; gelecekte olayların ne şekilde gelişeceğini ve sonuçlarının ne olacağını önceden kesinlikle bilindiği durumdur.¹⁵⁸ Belirsizlik ise olayın gerçekleşme durumu hakkında olasılıkları tahmin edememe durumudur. Risk ise, kazanma ve kaybetmedeki belirsizlik derecesidir.¹⁵⁹ Bankalar her zaman kredilendirmede belirsizlik ortamını en alt düzeyde tutmayı amaçlar.

Kredi analizi ile, bir kredi müşterisine belirli bir süre için verilecek belirli tutardaki kredinin taşıdığı risk saptanmaya çalışılmaktadır.¹⁶⁰ Banka kredilerinde genel olarak iki çeşit risk söz konusu olmaktadır. Bunlardan birincisi enflasyon riski diğeri ise kredi riskidir. Enflasyon riski kredilerde paranın gelecek deki zaman değerinin dikkate alınarak kredi fiyatına dâhil edilmesi. Enflasyon oranı kontrol altına alınmış bir piyasada, enflasyon riski giderek önemini yitirir.

Kredi riski ise, kredinin kısmen ya da tamamen geri ödenmemesini kapsar. Banka tarafından müşterilere kullanılan her kredi böyle bir riski taşır. Kredi fiyatlandırılmasında ise özellikle dikkat edilmesi gereken önemli bir unsurdur. Kredilendirmede, tümüyle veya kısmen geri ödenmeme olasılığı yani kredi riski, başlıca aşağıda belirtilen çeşitli nedenlerden doğabilir;¹⁶¹

- * Geleceğin sağlıklı bir şekilde tahmin edilememesi
- * Doğal yıkımlar (yangın, su baskını, deprem v.b.)
- * Kredi alan firmanın üretmiş olduğu mal ve hizmetlere karşı talepte değişmeler
- * Üretim ve dağıtım metotlarında teknolojik değişme ve gelişmeler sonucu, kredi alan firmanın rekabet gücünün zayıflaması
- * Genel ekonomik hayatta gelişmelerin (konjonktür hareketlerin) firmaların satışlarını ve kârlarını olumsuz etkileri

¹⁵⁸ HEKİMOĞLU, Seçkin; İşletmelerde Belirsizlik Koşulların Altında Yatırım Kararları, Devlet Yatırım Bankası, Ankara 1982, s.16.

¹⁵⁹ AKSOY, Ahmet; Menkul Kıymet Yatırımlarının Analizi, Ankara 1988,s.44.

¹⁶⁰ ÖZTİN, Akgüç, a.g.e., s.1.

¹⁶¹ ÖZTİN, Akgüç, a.g.e., s.1-2.

- * Hükümetlerin, kredi alan firmaların ödeme güçleri üzerinde olumsuz etki doğuran kararları ve izledikleri etkileri
- * Mevsimlik hareketlerin doğurduğu geçici zorluklar
- * Kredi alan firmaların temel politika (finansman, üretim v.b.) yanlışları, daha geniş bir deyişle yönetim hataları
- * Kredi alana ait kişisel faktörler (moralitenin, terim yerinde ise kredi karakterinin, ödeme niyetinin zayıf oluşu)
- * Kredilendirilen firmanın tepe yönetimindeki uyumsuzluklar
- * Uluslar arası uyumsuzluklar ve ülke riskleri nedeniyle firmaların zararlara uğramaları.

Kredi risk düzeyinin belirlenmesi, kredi fiyatlandırılmasında en önemli etkenlerden biridir. 2007 yılından itibaren uygulanmaya başlanması beklenen “BASEL II Kriterleri” risk odaklı kredi fiyatlandırmasını da özellikle vurgulamıştır. BASEL II kriterlerinin uygulanmaya başlanması ile birlikte kredi talebinde bulunanların ve kullanılacak kredi risk düzeyi doğrudan kredinin fiyatlandırmasına dâhil edilecektir. BASEL II kredi riskinin ölçümünü iki temel unsuru dikkat alarak belirlemektedir.

— Kredi kullanan firmanın risk düzeyi ve

— Kredi işleminin risk düzeyi.

Kredi kullanan firmanın risk düzeyi, firmanın mali tablolarındaki (bilânço, gelir tablosu, kar zarar tablosu) bilgileri değerlendirmek sonucu tespit edilen ‘firma derecelendirme notu’ unu dikkate alarak belirlenecektir.

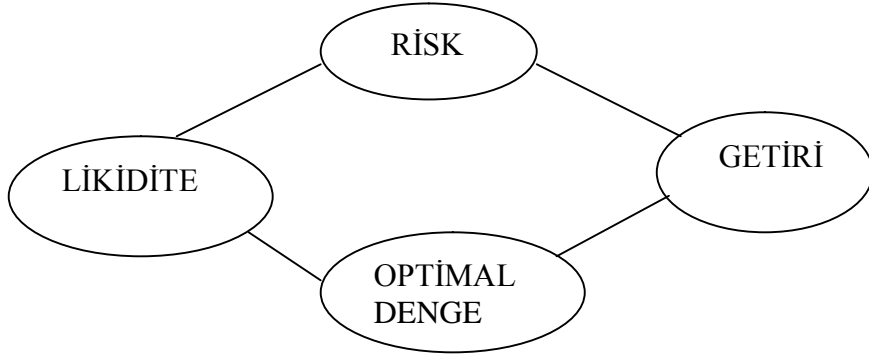
Kredi işlemleri risk düzeyi ise, kredinin cinsi, gösterilen teminat, vade ve para birimi (TL, auro ya da dolar) unsurlarını göz önünde bulundurmaktadır. Kredi risk oranının hesaplanması bu ölçütleri esas alınarak yapılmaktadır.

Bankanın kredilerinde kredi risk seviyesinin yüksek olması onu bazı uygulamalara zorlayacaktır. Banka daha fazla özkaynak bulundurmaya zorunda kalacak,

bunun sonucu aynı tutardaki özkaynakla daha az varlık büyüklüğüne sahip olacaktır.¹⁶² Kredi Riski arttıkça özkaynak bulundurmada zorunda kalan banka, varlıklarıyla alternatif yatırım imkânlarından yararlanamayacaktır. Farklı yatırım olanaklarından elde edebileceği gelirlerden mahrum kalır. Sonuç olarak da fırsat maliyetinin artması, doğrudan kredi fiyatına da yansıtması gerekmektedir.

Bütün bu saymış olduğumuz unsurlara rağmen bankalar, varlıklarını gelire dönüştürebilmek için kredi riskini kabul ederler. Kredi riskinin en isabetli şekilde hesaplanması ve kredi fiyatlandırmaya dâhil edilmesi her zaman hedef olarak kabul edilir. Kredi riskinin fiyatlandırması için çeşitli risk değerlendirme yöntemleri de kullanılmaktadır.¹⁶³

Kredi Fiyatlandırmasının Hedefi basit olarak aşağıdaki şekilde izah edilebilir:

ŞEKİL 5: Kredi Fiyatlandırma Hedefi

KAYNAK: ÇOLAK, Ömer Faruk; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları, Ankara 1999.

Kredi riski doğal olarak kredi kayıplarına neden olur. Bu kayıplar, borçlu kurumun bankaya ödemekle sorumlu olduğu ama finansal yükümlülüğünü yerine getiremediği miktar ve teminatları nakte dönüştürülmesi sırasında ortaya çıkacak her türlü masraf olarak nitelendirilebilir. Kredi kayıplarının diğer bir sebebi ise

¹⁶² ÖZTİN, Akgüç, a.g.e., s.285.

¹⁶³ BELKIS , Seval, a.g.e.,s. 228-236.

borçlu kurumun kredi derecesinde oluşan düşüşlerdir. Kredi kayıpları bankaların kredilendirme fonksiyonunun vazgeçilmez bir parçasıdır ve bir bankanın tüm iş birimlerini etkiler.

Temerrüte düşme (ödeme zorluğuna düşme=default) riski veya muadil tarafın kredi kalitesinde görülen bozulma, birçok risk tipini içerir: Borçlunun ödeyememe riski, ticari işlem sırasında muadil taraf riski, müşteri bazında kredilerin yoğunlaşma riski, endüstri, ve coğrafi bölge bazında risklerin yoğunlaşması, menkul kıymetleri piyasaya sürme riski ve işlem riski. Kredi riskini oluşturan ikinci unsur olan kaybın şiddeti (severity), yalnızca temerrüt halinde (finansal yükümlülüğün yerine getirememesi durumu gerçekleştiğinde) söz konusu olur. Temerrüt halinde oluşan kaybın boyutunu pek çok faktör belirler: Borç senedinin aynı şirket tarafından piyasaya sunulmuş diğer enstrümanlar arasındaki kıdemi (seniority), garantiler, teminatlar ve bunların piyasa değerleri (söz konusu tarihte teminat gösterilen mal varlığı veya gayrimenkulü yerine koymamız gerekse ödeyeceğimiz tutar).¹⁶⁴

Gelecekte oluşabilecek kredi portföy kayıplarını öngörmek oldukça zor olmakla beraber, istatistiksel analizler kredi kayıplarına karşı korunmak için gerekli sermaye ve rezervlerin belirlenmesinde ve gerekli yönetim kararlarının alınmasında yardımcı olur. Aşağıda, kredi riskleri ile ilgili tanımlar aracılığı ile kredi kayıpları açıklanmıştır.

*Beklenen Kayıp: Bir ekonomik devir sürecinde oluşan ortalama kredi kayıp oranı.

*Beklenmeyen Kayıp: Beklenen kaybın çevresinde oluşan volatilite.

*Kredi (Risk) Sermayesi: Kredi portföyünde oluşabilecek aşırı kayıplarını karşılamak için gerekli olan emniyet sermayesi.

¹⁶⁴ KAAAN, h. Aksel; Kredi Risklerinde Kârlılık ve Ekonomik Sermayenin Hesaplama Metodları, Acitve Finans, Ocak 2002.

Beklenen kayıp (EL), kredi risklerine maruz bir portföyde beklenen ortalama kayıp oranıdır. EL, hem ekonomik büyüme hem de ekonomik durgunluk dönemlerini içermesi bakımından, tüm bir ekonomik devir (economic cycle) süreci boyunca hesaplanmalıdır.

Beklenen kayıp üç unsurun çarpımı olarak hesaplanmaktadır: Temerrüte düşme oranı, kaybın şiddeti ve temerrüte düşme durumunda riskteki tutar.¹⁶⁵

$$EL = \text{Riske Maruz Tutar} \times \text{Temerrüte Düşme Oranı} \times \text{Kaybın Şiddeti}$$

Portföy beklenen kayıpları her bir menkul kıymetin beklenen kayıplarının toplamından oluşur.

Beklenmeyen kayıp (UL) kredi kayıplarının standart sapması olarak da nitelendirilir ve beklenen kaybın (EL) civarındaki volatilitenin bir ölçüsü olarak tanımlanabilir. Beklenmeyen kayıp, beklenen kaybı (EL) oluşturan üç unsurun volatilitelerinden ortaya çıkar: Riske maruz tutarın, temerrütte düşme oranının ve kaybın şiddetinin volatiliteleri. Bizim önereceğimiz metodoloji, riske maruz tutan (exposures) ve kayıpların şiddetini deterministik olarak kabul etmekte ve esas riskin kaynağı olarak temerrütte düşme oranının gösterdiği volatiliteler tanımlanmaktadır.¹⁶⁶

Kredi riski sermayesi hesaplanırken kredi kayıplarını beta dağılımı sergilediği varsayılır. Temerrüt halinin (default) binom bir değişkenlik sergilediği (kısaca, bir şirket ya temerrütedir ya da değildir) ve temerrütte düşmenin kredi kayıplarını oluşturan faktörlerden biri olduğu dikkate alınır (diğer iki faktör: kaybın şiddeti ve riske maruz tutar), birbiri ile korelasyonlu kredi tutarların oluşturduğu portföy beta dağılımı özelliklerini gösterir.

Kredi riski sermayesi aşağıdaki formüller kullanılarak hesaplanır.¹⁶⁷

Sermaye Riskteki Tutann Yüzdesi Olarak = [f (Güven Aralığı, Alpha, Beta) • Kaybın Şiddeti]- EL%

¹⁶⁵ KAAAN, H. Aksel; a.g.e.

¹⁶⁶ ONG, Miachael; İçsel Kredi Risk Modelleri, 1999, s.74-95.

¹⁶⁷ SAUNDERS, Antony; Kredi Riski Ölçümü, 1999, s.151-160.

Formülde:

f (Güven Aralığı, Alpha, Beta) kümülatif beta dağılım yoğunluk fonksiyonunun tersidir.

Formülde:

Güven Aralığı dağılım fonksiyonunun tanımladığı kredi kayıplarını belirli bir değerden az olma ihtimalidir.

EL% = Kaybın Şiddeti • Temerrütte Düşme Oranı

UL% = Temerrütte Düşme Oranı Volatilitesi

Alpha = (1 - EL%) (EL% / UL%)² - EL%

Beta = (Alpha / EL%) - Alpha

Son olarak kredi risk sermayesinin TL ve ABD dolar cinsinden hesaplanması, para birim cinsinden sermaye riski mazur olma faktörü ile çarpılarak ve kullanılmış kredi limiti varsayımı yapılarak gerçekleştirilebilir.

Dolar Sermaye = (Sermaye % Riske Maruz Faktörü) x Riskteki Tutar x Kredi Limit Kullanımı

Daha ayrıntılı olarak istenilirse;

Temerrüte düşmenin standart sapmasını (her risk raytingi için) ¹⁶⁸ = $\sqrt{p(1-p)}$

DF nin standart sapması için ¹⁶⁹ = $\frac{\sqrt{\sum \sum p_i (1 - p_i) \sqrt{p_j (1-p_j)} p_{ij}}}{n}$

n

DF'nin volalitesi hesaplanacak olursa:

= $\frac{\sqrt{(n-1)^2 P \text{ rating} (1 - P \text{ rating}) p \text{ portfolio} + np \text{ rating} (1 - P \text{ rating})}}{n}$

n

buradaki P rating karşılık gelen reyting kategorisi için DF'ini ve portfolio ortalama ikili DF korelasyonu veya portföy korelasyonunu simgeler.

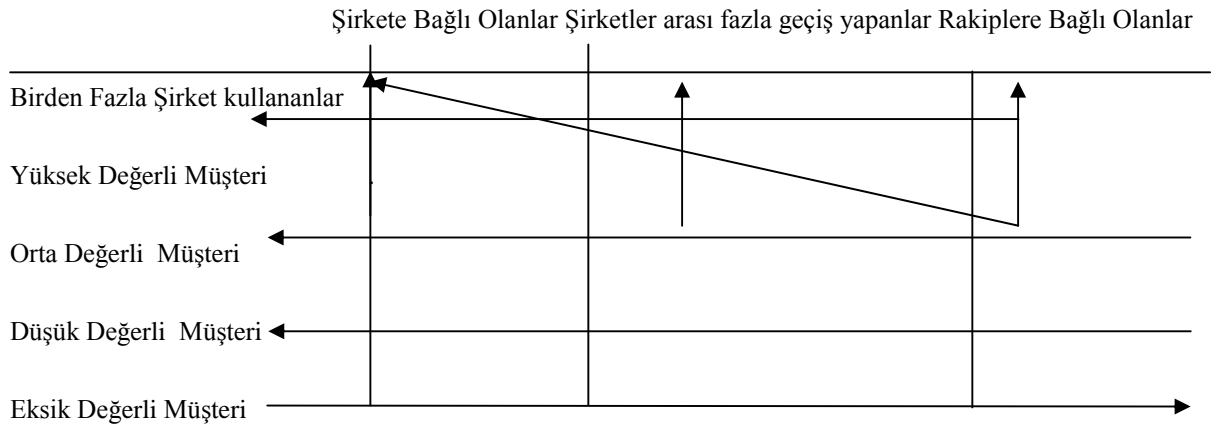
¹⁶⁸ SEAN, Keanan.; Temerrüte Düşme Oranlarının Tahmini, Moddys Yatırımcı Hizmetleri, 1999.

¹⁶⁹ DAS, Satyajit; Kredi Türevlerinin Fiyatlandırılması ve Değerlemesi, 2000, s.201-229.

4.2.2.1.3. Fiyatlandırma Yönünden Banka Müşteri İlişkileri

Bankaların kredi fiyatlandırmasında dikkate aldıkları bir diğer önemli kriterlerden biriside, banka müşteri ilişkileridir. Müşterileri tanımak müşteri ilişkilerinin vazgeçilmez bileşenidir.¹⁷⁰ Bankanın müşteri ile ilgili elde etmiş olduğu her bilgi büyük önem taşımaktadır. Bankalar kredi talebinde bulunan müşterilerin özel ilişkilerini de dikkate alarak değerlendirmeyi derinleştirirler. Özellikle rekabetin yoğun olduğu kredi piyasasında, bankalar piyasa payını artırmak ya da mevcut olanı kaybetmemek için müşteri ilişkilerini kredi fiyatını belirlemede göz önünde bulundururlar. Sektörde artan rekabet nedeni ile bankalar her bir müşteri için banka ile ilişkisinin her yönünü inceleyerek kredi fiyatlaması yapmaya başlamışlardır.¹⁷¹ Kredi isteklisi ile banka arasındaki ilişkiler bu durumda devreye girer.

Banka ile yüksek değerli müşteri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, bunların bankaya kazandırılması ve müşteri ilişkilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunu aşağıdaki şekilde izah edebiliriz.

ŞEKİL 6. İlişki Çevrimine Göre Müşteri Portföy Analizi

KAYNAK: EMÜLER, Gülsüm; Müşteri İlişkileri ve Bilgi Yönetimi, Active Finans Dergisi, Nisan Mayıs 1999

¹⁷⁰ EMÜLER, Gülsüm; "Müşteri İlişkileri ve Bilgi Yönetimi, Active Finans, Nisan 1999,s.2.

¹⁷¹ BERK, Niyazi, a.g.e., s.177.

Genellikle kredi fiyatlandırması yönünden müşteriler üç ana gruba ayrılırlar;^{172 173}

- Seçkin Müşteriler,
- Verimli Projeler, (Öngörülen Değer Müşterisi)
- İlişkileri Yoğun Olan Müşteriler, (İlişki Müşterisi)

Kredi fiyatlandırması her müşteri grubu için ayrı ayrı oluşmaktadır.

Bankalar için seçkin müşteriler, banka ile müşteri arasında kuvvetli bir ilişkiden söz edilir. Kredi değerliliği yüksektir ve bankanın kaybetmek istemeyeceği müşterilerdir. Bu tarz müşterilerin başka bankalarla işbirliği yapmasını önlemek için kredi fiyatı en düşük şekilde belirlenir. Seçkin müşteriler her zaman için en düşük faiz oranı sunan bankaları tercih edebilirler.

Ancak seçkin firmalar borçlandıkları bankalardan bankacılık hizmetleri talep etmeyebilirler. Bunun sonucu olarak bankalar bu tür müşterilere kredi kullandırırken maliyetlerini direkt olarak yansıtmak zorundadırlar.¹⁷⁴

Küçük ve orta boy işletmeler için kredi fiyatı temel belirleyici unsur olmasına karşı, özel müşteriler için fiyat dışı etkenler daha çok ön plandadır. Diğer taraftan, banka hizmetlerinden büyük ölçüde yararlanan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler banka arasındaki ilişkiler yoğunlaştıkça, bu işletmeler açısından da fiyatın önemi azalmaktadır.¹⁷⁵ Fiyatın belirlenmesinde ilişkin incelemeler, özel müşterilerine fiyat dışı değişkenlere karşı daha duyarlı oldukları, KOBİ'lerin ise en çok fiyata önem verdiklerini göstermektedir.¹⁷⁶

¹⁷² ARAS, Güler; a.g.e., s. 77.

¹⁷³ BERK, Niyazi, a.g.e., s.176.

¹⁷⁴ HEMPEL, COLEMAN,SIMONSON,a.g.e., s.462.

¹⁷⁵ BERK, Niyazi, a.g.e., s.165.

¹⁷⁶ SÜCHTING, J., "Marketing", Geld-Bank-und Börsenwesen 37.Auflage hrsg.von N.Klotten, J.H.v Stein, Stuttgart.

Bankanın seçkin müşterilere karşı sunmuş olduğu kredi fiyatı her zaman diğer bankalara göre daha düşük tutulmaktadır. Her zaman seçkin müşterinin en düşük fiyatı sunan bankayı tercih etmesi olası bir durumdur. Pazardaki rekabetin artması bu müşterileri kendine çekme politikasıyla artmaktadır. En düşük kredi fiyatıyla kredi vermeyi kabul eden banka ilk bakışta zorlanıyor gibi görünebilir. Ancak seçkin müşterilerin kredi riski her zaman daha düşüktür. Bankalar kredi talebinde bulunan müşteriye her şartlarda pazarın saydamlığını ve müşterilerin pazarlık gücünü dikkate almak durumdadırlar.¹⁷⁷

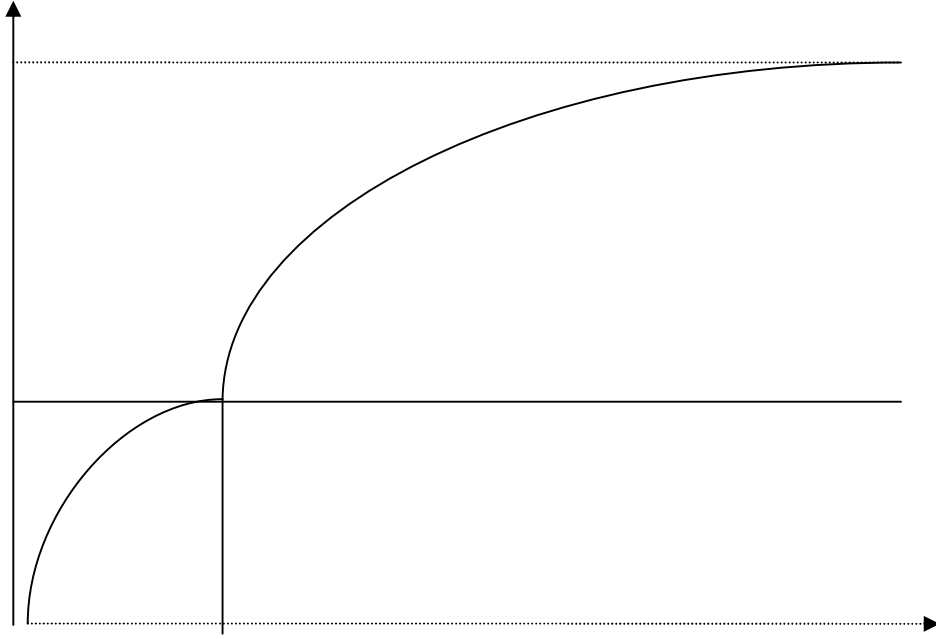
Verimli projeleri olan müşterilerde ise, müşterinin krediye ya da alacağı hizmete verdiği değerdir. Bunun arkasındaki mantık, müşteri ancak kendisine sunulan kredinin marjinal maliyetinin marjinal getirisinin altında kalması halinde söz konusu hizmeti almaya istekli olmasıdır.¹⁷⁸ Müşteri her zaman farklı bankalardan kredi fiyatı alacak, kendisi için en ucuz olanı seçecektir. Bankalar müşterilerin talep eğrilerini alt ve üst limitlerini tahmin etmeli ve kredi fiyatını belirlerken net getiriye en üst seviyede tutabileceği bir fiyat sunmalıdır. Ancak şu var ki, müşteri her zaman en alt limitleri zorlayacaktır. Piyasa fiyatının altında kalan bir kredi fiyatı isteyecektir. Ancak işletmenin bankadan kredi almak dışında başka bir borçlanma alternatifini yoksa bankalar arasında sunulan en düşük kredi fiyatını kabul etmek zorunda kalacaktır. Bu grupta yer alan diğer bir müşteri tipi ise kredileri ve diğer bankacılık hizmetlerini tüm banka ilişkilerinin bir parçası gibi gören firmalardır.¹⁷⁹

Müşteri ile bankanın yoğun ilişkide olmasındaki kriterler; müşterinin bankacılık hizmetlerinden sürekli yararlanması ve kredi talebini bankadan karşılaması. Elbette bunun temel hedeflerinden biri, hep aynı banka ile çalışarak uygun kredi fiyatı avantajından yararlanmak. Banka bu durumda müşterinin mevduat bakımından kazandıracığı geliri kredi maliyetinin önünde tutmaktadır. Bankada cari hesabı bulunan müşterinin değişik zamanlarda kullanacağı kredi maliyetinin bankadaki mevduat bakiyesine göre değişmesi aşağıdaki grafikte izlenebilir.

¹⁷⁷ BERK, Niyazi, a.g.e., s.166.

¹⁷⁸ ARAS, Güler; a.g.e., s. 78.

¹⁷⁹ HEMPEL, COLEMAN, SİMSON, a.g.e., s.463.

r : bankada mevduatı bulunmayan kredi isteklisine uygulanacak faiz oranı,

d_1 : İ.nci müşterinin bankadaki mevduatı düzeyi

c_i : İ.nci müşterinin istediği krediye uygulanacak öncelikli faiz oranı,

L_{ij} : İ.nci mevduat sahibi müşteriye sunulan $w.nci$ kredinin düzeyi,

R_p : Alternatif yatırımın karlılığı

ŞEKİL 7 Müşteri İlişkileri Açısından Kredi Fiyatlandırması

KAYNAK: Joachim Süchting; “Marketing, Geld-Bank und Börsenwesen”, C.E.Poeschel Verlag, Stuttgart 1982, s.599. BERK, Niyazi; Kredi Yönetimi, a.g.e.,s.164.

Grafikte görüldüğü üzere müşteri açısından kredi mevduat oranının arttığı dönemde faiz oranı da artmaktadır. Kredinin üst fiyat sınırı müşterilerin mevduat yatırmadığı durumdaki faiz oranı, alt marjinal fiyat ise, sabit faizli menkul kıymetlerin alternatif geliridir. Bu durumda kredi talebinde bulunan müşterinin bankaya kârlı işler getirmesi durumunda banka, kredi maliyetine risk primini eklemeyi gerekli görmez.

Banka hizmetlerinden büyük ölçüde yararlanan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde banka arasındaki ilişkiler yoğunlaştıkça bu işletmeler açısından da seçkin müşteriler olarak adlandırılan işletmelerde olduğu gibi fiyatın önemi azalmaktadır.¹⁸⁰

Bankalar potansiyel müşterilerini genellikle üç risk grubu içerisinde değerlendirmektedir. Bu gruplar, 'blue chip' firmalar, riskli fakat kredi açılabilir firmalar ve kredi açılmayacak firmalar olarak adlandırılırla bilir.¹⁸¹ Birinci gruba girenler mali gücü yüksek ve piyasadaki dalgalanmalardan fazla etkilenmeyen firmalardır. İkinci grupta olan firmalarda ise risk unsurunu her zaman bulunduran ancak kredi verilebilir şirketlerdir. Bankanın bu tarz işletmelerden dolayı maruz kalacağı kredi riski kredi fiyatı hesaplamalarına dâhil edebilir ölçüdedir. Üçüncü kategoriye giren firmalarda ise risk unsuru kendine has özelliklerden kaynaklanmaktadır. Bankalar bu firmalara kredi taleplerini karşılamaktan uzak durular. Kredi vermeme kararı makro ekonomik koşullardan ya hiç etkilenmemekte, ya da çok az etkilenmektedir.¹⁸²

Kredi borçlarını ödeyemeyen kredi müşterilerinin artması ile çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Amerika'da başlayan ve İngiltere'de gelişen kredi piyasalarında kredi notları sorunlu müşterilere hiç kredi vermemek yerine yüksek faizli kredi verme işlemlerine "sub-prime" denilmektedir.¹⁸³ Özellikler kredi kartlarında ve tüketici kredilerinde bu uygulama tercih edilmektedir.

4.2.2.1.4. Kredi Vadesinin Fiyatlandırma Etkisi

Kredi fiyatının hesaplanmasında etkili olan unsurlardan biriside, müşteriye tahsis edilen kredinin ne zaman kullanılacağı ve kredinin ne zaman geri ödemesinin yapılacağı kriterleridir. Banka için kredinin vadesin denildiği zaman;

¹⁸⁰ BERK, Niyazi, a.g.e., s.45.

¹⁸¹ ARAS, Güler; a.g.e., s. 78.

¹⁸² ATİYAS, İzak; ERSEL, Hasan; ÖZTÜRK, Emin; "Türk Bankalarında Müşteri Deseni ve Kredi Tayınması" T.C.M.B. Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2, (Toplu Sayı), 1993, s.52.

¹⁸³ BAYKAL, Esra "Yüksek Riskli Müşterilere Yüksek Faizli Kredi İmkani"; Active Line, Temmuz 2005.

- o Vadenin kısalığı/uzunluğu işlem hacmini, dolayısıyla getiriyi etkiler;
- o Vadenin uzun olması belirsizlikleri ve fon maliyetini artırdığından fiyatta buna bağlı olarak yükselir.¹⁸⁴

Kısa vadeli işlemlerde dönüşler kısa süreli olduğu için artan işlem hacmi getiriyi olumlu yönden etkiler. Uzun vadeli işlemlerde ise dönüşlerin uzun süreli olması limitlerin bu süre boyunca dolu olmasına dolayısıyla da başka işlemlerin alınamamasına neden olmaktadır. Ayrıca vadenin uzaması gelecekteki belirsizliği arttırdığı için fiyatlar daha marjlı belirlenir. Müşterinin ülke ekonomisinin ve dünya ekonomisinin ve gelecekteki durumlarının uzun vadede daha belirsiz olması bu belirsizliğin risk primi olarak fiyata eklenmesine neden olur.

Bankaların yapmış oldukları uygulamaya göre kısa vadeli krediler düşük faizli, uzun vadeli krediler ise yüksek faizli olarak sunulur. Bundaki temel mantık; kısa süreli kredilerde vadenin sona erme tarihi yakındır, ya da tahmin edilebilir bir geleceği kapsamaktadır. Bu sebeple beklenmeyen risklerin ortaya çıkma olasılığı daha zayıftır.¹⁸⁵ Vadenin uzaması sonucunda olasılıkların bilinmesindeki zorluklar kredi riskini artırmaktadır. Kredi riskinin artması kredi fiyatlamasındaki yansıması daha fazla olması demektir.

Özellikle borçlunun kredi değerliliğinin yetersiz olduğu ya da bankaların kredi kapasitelerinin çok sınırlı olduğu dönemlerde kısa süreli kredilerin ödenmesindeki ek kaynak bulunamaması tehlikesi doğmaktadır.¹⁸⁶ Alınan kısa vadeli bir kredinin vadesini uzatmak ya da diğer alternatif kredi olanaklarını kullanmak işletme için gider artırıcı bir unsurdur. Ancak uzun vadeli alınan bir kredi işletmeyi bankaya vade boyunca bağımlı kılmaktadır.

Banka kredi fiyatlandırmasında faiz oranının sabit mi, dalgalı mı olacağını kredinin vadesini dikkate alarak belirlemektedir. Kısa vadeli kredilerde sabit faiz oranı

¹⁸⁴ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, a.g.e., s.43.

¹⁸⁵ JACOBS,FARWELL,NEAVE; a.g.e., s.90-91.

¹⁸⁶ BERK, Niyazi, a.g.e., s.166.

tercih edilirken, uzun vadeli kredi taleplerinde daha esnek olarak dalgalı faiz oranı tercih edilmektedir. Uygulanan faiz oranının sabit yada, dalgalı olması kredinin süresinin yanında, aynı zamanda kredi talebinin kuvvetine de bağlıdır.¹⁸⁷

Bankalar genel olarak kısa vadeli kredileri tercih etmektedirler. Kredi riskinin azalması belirsizlikleri de azalması ve bankanın ileriye daha net görebileceği anlamına gelmektedir. Bu açıdan kredi yöneticileri, kredilendirmede kredi müşterisi işletmelerin aşamayacakları sınırları koymak, bankayı güvence altında almak istemektedirler.¹⁸⁸

4.2.2.1.5. Geri Ödeme Koşullarının Fiyatlandırma Etkisi

Kredi sözleşmesi hazırlanırken müşteriye geri ödeme ile ilgili olarak ayrıntılı bir ödeme planı sunulur. Kredi borçlusu ve krediyi sunan banka şartları birlikte kabul etmiş sayılırlar. Kredi sözleşmesinde belirtilen ödeme tarihlerinin müşterinin onaylaması halinde ödemeleri vadesinde yapacağı anlamına gelmektedir. Bu geri ödemeler kredinin tutarının bir defada geri ödenebileceği gibi, taksitler halinde de yapılabilir. Taksitlerin ne zaman ve ne şekilde yapılacağı konusunda ise banka ve müşteri arasında sağlanan mutabakatla belirlenir. Her bir ödeme şeklinde bankaya olan maliyeti – paranın zaman değerine bağlı olarak farklı olmaktadır.¹⁸⁹

Müşterinin vadeden önce geri ödeme hakkı bulunmaktadır. Kredi süresinde başka bir banka ile anlaşarak daha uygun koşullarda ve daha düşük faizle kredi alabileceği ihtimali her zaman vardır. Böyle bir durumda firma düşük faizli olan krediyi tercih edecektir. Kredinin vadesinden önce kapatılması işletme için esneklik sağlayacaktır. Uzun vadeli ve yüksek faizli kredilere olan bağımlılığı azalacaktır. Firmanın ödemesi gereken faiz tutarlarını azaltabilir, ya da vadeyi uzatabilir.

¹⁸⁷ FRASER, a.g.e.,s.284.

¹⁸⁸ BERK, Niyazi; Kredi Yönetimi..., a.g.e., s.46.

¹⁸⁹ ARAS, Güler; a.g.e., s. 81.

Bir diğerk bakış açısından ise, kredi sözleşmesi ile belirlenen sürenin sona ermesinden önce krediyi geri isteme hakkı bankaya da verilebilir. Böyle bir durumda ancak, sabit faiz oranının artan bir piyasa faiz oranına uyum ya da işletmeye sunulan kredi kaynağının azalması halinde söz konusu olabilmektedir.¹⁹⁰

4.2.2.1.6. Kredi Portföy Çeşitlendirmesinin Fiyatlandırma Etkisi

Bankalar müşterilerine vermiş oldukları kredilerde çeşitli tehlikelere maruz kalmaktadırlar. Bunlardan birisi de kredinin vadesinde ödenmemesi dediğimiz kredi riski. Kredi riskine karşı kendilerini korumak için çeşitli taktikler izleyebilirler. Bunlardan birisi de kredi portföyün de çeşitlendirmeye gitmektir. Banka sadece bir sektöre ya da kısıtlı bir alandaki müşterilere kredi vermek yerine daha geniş bir yelpazeye kredi arzında bulunur.

Elbette ki çeşitlendirmeden dolayı kredi analizinde ve güvenlik soruşturmalarındaki maliyetler artacaktır ancak bunun karşılığında kredi riskini de azaltacaktır. Kredinin geri dönmesini güvenceye almak için gerekli önlemleri almak kredi riskini en alt düzeyde tutabilir. Bu sayede çeşitlendirmeden beklenen kâra elde edilmeye çalışılır.

Banka hissedarları, belirsizlikten kaçınabilmek için beklenen kârların bir bölümünü feda etmeye hazır olduklarından çeşitlendirme prensibi, verilen borçların fiyatlanmasında önemli bir yere sahiptir.¹⁹¹ Banka müşterisinin ödeme ihtimali arttıkça bankaya verdiği zarar da azalacağından, kredi fiyatlamasında kredi fiyatı da düşük olarak hesaplanacaktır. Banka müşterisinin olası ödeyememe durumları ile portföydeki

¹⁹⁰ BERK, Niyazi; Kredi Yönetimi..., a.g.e., s.46.

¹⁹¹ ARAS, Güler; a.g.e., s. 79.

diğer varlıklarını karşılaştırmadan daha uygun risk karşılığı belirleyemez.¹⁹² Zira krediden beklenen getirir çoğunlukla riskten bağımsız olarak ölçülemez.¹⁹³

Bu çok portföy modelinin tersine, ticari bankaların kredi analizi ve pazarlık gücü portföyündeki kredilerin risk ve getiri karakteristiklerini etkilemektedir.¹⁹⁴ Kredi fiyatının belirlenmesinde portföy çeşitlendirmesi fiyatlamaya etkisi bu şekilde oluşmaktadır.

4.2.2.1.7. Fiyatlandırmada Etkili Olan Diğer Faktörler

Buraya kadar belirtmiş olduğumuz bütün unsurlar kredi fiyatlandırmasına direkt olarak etki etmektedir. Ancak bunların yanı sıra dolaylı bir şekilde kredi fiyatını etkileyen dolaylı faktörlerde vardır. Bunlar piyasa koşulları, kredi tutarı ya da kredi limitleri, kredi sözleşmesinde belirtilen kısıtlayıcı şartlar veya teminat şartları olabilir.

Yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda ekonomik ve siyasal gelişmelere dayanarak oluşturulan piyasa beklentileri alınacak kararları ve fiyatlandırmayı doğrudan etkiler. Bu nedenle, piyasa beklentilerinin oluşturulmasında kullanılan veriler;¹⁹⁵

- Yurtiçi borçlanma ihtiyacı,
- Faiz oranları, likidite durumu,
- Döviz kurları,
- Yurtdışı piyasasındaki gelişmeler ve
- Pariteleri

olmaktadır.

¹⁹² FLENNERY, Jack Clark; Investments. Analysis and Management, Fifth Edition, McGraw-Hill, Inc., International Editions, New York, 1991, s.462.

¹⁹³ BANNETT, Paul; "Applying Portfolio Theory and Global Lending", Journal of Banking and Finance, Vol.8, No:2, 1994, s.157.

¹⁹⁴ FLANNERY; a.g.e., s.463.

¹⁹⁵ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, a.g.e., s.44.

Kredi tutarı ya da kredi limitleri, nakit ve gayri nakdi işlemlerde kredi riskini ağırlaştırmaktadır. Kredi tutarı artıkça fiyat düşer. Ancak, belli bir tutarın üzerindeki işlemlerde işlem yapan banka sayısı azalacağından fiyat bu noktadan sonra yükselmeye başlar. Böylece daha rekabetçi bir fiyatlandırma yapılabilir.

Tüm ticari işlemlerde işlem tutarı elde edilen getiriyi etkiler;¹⁹⁶

- Kredili işlemlerde tutar, taşınan riskin boyutunu etkilediği için fiyatlandırmayı doğrudan etkiler,
- Kredisiz işlemlerde tutar risk faktörü olmadığından doğrudan etkili olmaz, bu işlemlerin fiyatlandırması işlem maliyeti göz önüne alınarak yapılır.

Kredi sözleşmesinde belirlenen kısıtlayıcı şartlar ya da teminatlar kredi verme koşullarını ağırlaştırmaktadır. Bankanın riski azalır ama bunun yanı sıra müşterinin kredi maliyetinde artış meydana gelir. Banka kredi riskini azaltmak için kredi fiyatlandırmasına bunu yansıtmaktadır. Daha fazla kredi kullanmak isteyen müşteri fazla teminat göstermek ve kısa vadeli limitlerini kabullenmek zorunda kalmaktadır.¹⁹⁷ Diğer taraftan bu fiyatlandırma etkili olan faktörlerin çok kısıtlayıcı hale getirilmesi, dolayısıyla kredi maliyetinin yükselmesi müşterilerin krediyi kullanmaktan vazgeçmelerine neden olacaktır.¹⁹⁸ Kredi sözleşmesi imzalamadan önce bankanın yapmış olduğu derecelendirme çalışmaları da kredi fiyatını etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkabilir.¹⁹⁹

Bunlara ek olarak, endirekt faktörler özellikle para darlığı dönemlerinde daha çok kullanılır.²⁰⁰ Talep edilen kredi tutarını artırmak isteyen müşteri daha fazla teminat göstermek ve daha kısa vadeleri kabullenmek zorunda kalmaktadır. Bunlar daha çok

¹⁹⁶ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, a.g.e., s.44.

¹⁹⁷ ARAS, Güler; a.g.e., s. 83.

¹⁹⁸ HEMPEL, COLEMAN, SİMONSON; a.g.e., s.471-472.

¹⁹⁹ CHEN, Andrew, MAZUMDAR, Sumon, YEN Yuxan; Monitoring and Bank Loan Pricing, Pasific-Basin Finance Journal , 2000, sayı 8.

²⁰⁰ BERK, Niyazi; Kredi Yönetimi..., a.g.e., s.180.

verimli projeler sunan müşterilerdir. Dolaylı ve dolaysız faktörlerden dolayı kredi maliyetleri arttıkça krediyi kullanmaktan vazgeçebilirler.

Türk bankacılık endüstrisinde fiyatlandırma uygulanmasının değerlendirilmesinde, fiyatlandırma sistemini belirleyen farklı etkenlerden de söz edilebilir. Bunlar;²⁰¹

- Endüstrideki piyasa modeli,
- Endüstrinin ürüne olan talep durumu,
- Kamu yönetiminin fiyatın belirlenmesine müdahalesinin şekli ve kapsamı.

4.2.3. Kredi Fiyatlandırma Yöntemleri

Bankaların kârlılığı, yönetim giderleri ve fonlama maliyetlerine göre kredi faizlerinin ve diğer hizmetlerin fiyatlandırılması ile ilgilidir. Varlıkların içinde en büyük gelir sağlayan kalemi krediler oluşturmaktadır ve bu nedenle kredi faizlerinin belirlenmesi bankaların kârlılığını direkt olarak etkilemektedir. Banka için bir kredinin verimli olması bankanın tüm maliyetlerini karşılayacak şekilde hesaplanması anlamına gelir. Kredi fiyatlandırmasında bankalar, üç ana göstergiyi esas alarak yöntemler arasında seçim yapmaktadır. Bu kriterler;²⁰²

- * Kredi talebi,
- * Maliyet yapısı ve
- *Rakiplerin uyguladıkları fiyatlardır.

Bir önceki bölümde sayılan bütün unsurların kredi fiyatlandırmasındaki etkilerini dikkate alarak kredi fiyatlandırma yöntemleri temel olarak üç başlık altında incelenebilir:

- Maliyet Artı Kâr Marjı Yöntemi

²⁰¹ KARACA, Ali İhsan, a.g.e., s.39.

²⁰² CHANNON, Derek F.;Bank Strategic Managment and Marketing, John Willey&Sons, New York 1996,s.150-151.

- Marjinal Fiyatlandırma
- Maliyetleri Göz Önüne Almayan Fiyatlandırma.

4.2.3.1. Maliyet Artı Kâr Marjı Yöntemi

Maliyet artı kâr marjı fiyatlandırma, hesaplama yöntemlerinin içerisinde en basit ve kolay anlaşılan bir yöntemdir. Bankanın piyasa koşullarını dikkate alarak belirlemiş olduğu bir kâr marjı vardır. Belirlemiş olduğu bu kâr marjını maliyetlerin üzerinde ilave edilir. Bu fark bankanın kullandığı fonlardan elde etmeyi planladığı en az kâr payı yada risk primi olarak hesaplanmaktadır.²⁰³ Bu şekilde elde edilen rakam, en azından Pazar ve rekabet koşulları gibi konuları dikkate alınmadan önce hedef bir rakamı ortaya koymaktadır.²⁰⁴

Banka, topladığı fonların ağırlıklı marjinal maliyetlerini bulduktan sonra, faiz dışı giderlerini (personel, kira, haberleşme v.b.) buna ekler ve banka yönetiminin piyasa koşullarına göre belirlediği kâr marjını, oluşan maliyetin üzerine ilave ederek fiyatlandırma yapar.

En basit şekilde formüle edecek olursak;

$$\text{Kredi Faiz Oranı} = \text{Fon Maliyeti} + \text{Kâr Marjı}$$

Daha ayrıntılı bir şekilde bir formül belirleyecek olursak;²⁰⁵

$$\text{Hedef Getiri} = \text{Kredi Geliri} - \text{Elde Edilen Fonların Maliyeti}$$

Buradan formüldeki değerler kredi tutarına bölünür;²⁰⁶

$$\frac{\text{Hedef Getiri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \frac{\text{Kredi Geliri}}{\text{Kredi Tutarı}} - \frac{\text{Elde Edilen Fonların Maliyeti}}{\text{Kredi Tutarı}}$$

²⁰³ CHANNON, Derek F.; a.g.e., s.151.

²⁰⁴ WALKER;a.g.e., s.131.

²⁰⁵ GRADDY,SPENCER;a.g.e., s.371.

²⁰⁶ ARAS, Güler; a.g.e., s. 98.

Formülde;

$$\frac{\text{Hedef Getiri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \text{Kredi kârlılık oranı ya da hedef market-up}$$

$$\frac{\text{Kredi Geliri}}{\text{Kredi Tutarı}} = \text{Kredi faiz oranı}$$

$$\frac{\text{Elde Edilen Fonların Maliyeti}}{\text{Kredi Tutarı}} = \text{Elde edilen fonların marjinal maliyeti /maliyet oranı}$$

Olarak ifade edilmektedir. Formüllerden kısaca şu sonucu çıkarmak mümkündür;

$$\text{Kredi Faiz Oranı} = \text{Mark - up (Marj) + Fon Maliyeti}$$

Maliyet esaslı fiyatlandırma yöntemi kullanılacaksa, göz önüne alınması gereken pek çok durum vardır. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir;²⁰⁷

—Öncelikle, maliyet verilerinin cari ve tahmin maliyet düzeylerini doğru olarak yansıtması gerekir. Maliyetlerde kabul edilen paranın alım gücü, hizmet sunulduğunda elde edilecek para değerinin alım gücüne eşit olmalıdır.

—İkincisi olarak, beklenmeyen bazı verimsizliklerin, mevcut maliyet verileri içerisinde ne dereceye karar dondurulabildiğidir. Maliyetlere yapılacak olan kâr ilavesi standartlardan sapmalar içinde bir karşılığı kapsamalıdır. Ayrıca faaliyetlerdeki verimsizlik ile özel bazı müşteri hizmetlerinde personelin müşteriye beklerken harcadığı zaman arasından bir ayrımı yapılmalıdır. Müşteriyi beklerken harcanan zaman, müşteriye arzu ettiği anda hizmet sunabilmenin doğal bir maliyetidir. Kontrol edilebilen bu maliyet türü belirli bir ölçüde yönetimin hizmetin sunulması ile ilgili arzu ettiği kalite düzeyi ile ilgilidir.

²⁰⁷ WALKER; a.g.e., s.131-132.; ARAS, Güler, a.g.e., s.99.

—Üçüncü dikkat edilmesi gereken nokta, hizmetin arzı ile ilgili bütün maliyet unsurlarının fiyata dâhil edilmesidir. Bankacılıkta belirli bir hizmete doğrudan mal edilebilecek çeşitli maliyet unsurları olabilir. Örneğin; bilgisayar hizmetleri, kiralama, çalışanların sosyal haklarına ve yan ödemelerine ilişkin planların hazırlanması ve hizmetlerin pazarlanması ve yetiştirilmesi için teknik bilgisi yüksek personel gerekmektedir. Hizmetlerin şimdiki ve gelecekteki müşterilere satışı ve izlenmesi normalde çok zaman alır. Bu hizmetlerin fiyatlarının saptanmasında, bütün maliyetlerin uygun bir zaman içerisinde karşılanması düşünülmelidir.

Bu saymış olduğumuz olumsuz yönlerinin yanı sıra bazı olumlu yönlerden de bahsetmek mümkündür. Kredi faiz oranı belirlenirken banka rakiplerin ve kredi talep seviyesini dikkate almamaktadır, ancak buna rağmen maliyet yapısı iyi biliniyorsa fiyatlandırma işlemi kolaylaşmaktadır.

Bütün bankaların kredi faiz oranını belirlerken maliyet artı kâr marjı yöntemini kullanması durumunda piyasadaki fiyat rekabeti azalacaktır. Bu da bir avantaj olarak kabul edilebilir.

Maliyet artı kâr marjı yöntemi fiyat nedeniyle talep çeşitlendirilmelerine önem vermez. Ancak değişik maliyet yapısına sahip banka dışı rakip ve yeni bankaların piyasaya girişi bu yöntemin işlemesine düşük maliyet eklemektedir, yüksek maliyetli hizmet verenler ancak piyasa fiyatından işlem görebilmektedir.²⁰⁸

4.2.3.2. Marjinal Fiyatlandırma

Marjinal fiyatlandırma da ürün maliyetinin değişken maliyetlerden oluştuğunu kabul eden bir yöntemdir. Bankanın faaliyetleri süresinde yapmış olduğu sabit veya dönem maliyetleri üretim kapasitesinin maliyeti olarak değerlendirilir.

²⁰⁸ CHANNON; a.g.e., s.151.

Banka fiyatlandırma yaparken şöyle bir formül kullanabilir;²⁰⁹

$$\text{Marjinal Maliyet} = \frac{\text{Faiz Oranı} + \text{Hizmet elde etme maliyetleri} - \text{Disponibilite}}{1 - \text{Karşılıklar (MMK} + \text{Disponibilite)}}$$

Bir önceki kısımda anlatılan Maliyet Artı Kâr Marjı Yönteminde, toplam maliyet rakamının bulunabilmesi için sabit maliyetleri birimlendirmek için belirli bir faaliyet hacminin gerçekleşmiş olduğu varsayılmaktadır. Faaliyet hacmindeki veya ürün birleşimindeki tahmin edilen her farklı gerçekleşmede, maliyet rakamını yeniden hesaplama türüyle ilgilendirilemezler.²¹⁰ Daha öncede belirtildiği gibi, belirli bir hizmetten çok, tüm banka faaliyetlerine yönelik çabalar, kurumsal reklâmlar ve bankanın genel yönetim maliyetleri, genel havuza atılacak maliyet örneklerini oluşturmaktadır.²¹¹

Bankanın portföyünde kullanılmak istediği yeni kredilerin maliyeti marjinal bir maliyet oluşturmaktadır. Kısa süreli alternatif kullanım alanı bulunmayan banka fonlarının kredi olarak sunulması bu yöntemin uygulanması faydalı olacaktır. Kredi maliyetlerinin sabit yada değişken olmasıyla bağlantılı olarak, marjinal fiyatlandırma yöntemi kullanıldığında diğer yöntemlere daha yüksek bir fiyatlandırma hesaplanabilir.

Yapılan bir çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre; İnterbank repo para piyasası faiz oranı RM nin hızlı ayarlanmasıyla dengeye gelecektir.²¹² Bunun yanında ticari bankalar ve Merkez Bankası açık piyasa işlemlerine başvurarak para piyasası kâğıtlarını alarak veya satarak çalışmaktadırlar. Sonuç olarak (bir gecelik) repo para piyasası oranı RM ticari bankaların arz ve talebi ile Merkez Bankasını arz ve talebi tarafından

²⁰⁹ UZUNOĞLU, Sadi; a.g.e., .17

²¹⁰ ARAS, Güler; a.g.e., s. 100.

²¹¹ WALKER; a.g.e., s.133.

²¹² KURTLAR, Aziz, SARIKAYA, Murat; Asimetrik Enformasyon ve Marjinal Maliyet Fiyatlandırma Modeli Çerçevesinde Türkiye’de Kredi Tayinmesi ve Faiz Oranlarının Tahmini, CÜ İİBF Dergisi,2003 Cilt 4, sayı 1.

belirlenmektedir. RM likiditenin marjinal maliyeti olduğu gibi ticari bankalar için önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı kredi oranı, RM'den etkilenebilmektedir.

Bu bağımlılık marjinal maliyet fiyatlama modelinin (MCP) ana düşüncesidir. Para piyasası oranı RM nin, kredi oranı RL ve mevduat oranı RD üzerindeki faiz oranları hakkında karar verilirken ticari bankaların marjinal maliyetlerini belirlediği varsayılmaktadır. Bu modellerde bankaların mark-up fiyatlama kuralını benimsedikleri varsayılmaktadır.²¹³

$$RL = \alpha RM + m_1 \quad \text{ve} \quad RD = \beta RM + m_2$$

sırasıyla, α ve β yoğunlaşma derecesi gibi bir çok piyasa faktörleri tarafından belirlenir. m_1 ve m_2 sabit maliyet mark-up olarak varsayılmaktadır. Böylece Marjinal Maliyet Fiyatlama (MCP) modellerinde para piyasası oranı diğer faiz oranlarının sabitlenmesi ile oluşmaktadır. Para piyasası oranlarındaki herhangi bir değişiklik diğer oranların hızlı bir şekilde ayarlanmasına neden olmaktadır.

Kredi arz ve talebinin her ikisi tam elastik ise ve bankalar rezerv gereksinimlerine bağlı değil iseler, $\alpha = \beta = 1$ olarak sonuçlanır. Sonuç olarak faiz oranlarının standart sapması $\sigma_{RD} = \sigma_{RL} = \sigma_{RM}$ 'ye eşit olmalıdır.

Kredi talebi tam olarak elastik değil ise, modelde $\alpha > 1$ ile gösterilir ve böylece $\sigma_{RD} > \sigma_{RL} = \sigma_{RM}$ olur ve $\sigma_{RD} > \sigma_{RL} = \sigma_{RM}$ ile çelişir.

4.2.3.3. Maliyetleri Göz Önüne Almayan Fiyatlandırma

Kredi fiyatını etkileyen faktörlerden sadece bir tanesi maliyet unsurudur. Ancak şimdiye kadar bahsetmiş olduğumuz kredi fiyatlama yöntemlerinin alternatifi olarak maliyetleri göz önüne almayan fiyatlandırma yöntemleri de uygulanmaktadır.

²¹³ WINKER, Peter; "Sluggish Adjustment of Interest Rates and Credit Rationing: an Application of Unit Root Testing and Error Correction Modelling", 1999, Applied Economics, 37 267-277.

Bunlar ise;

- *Pazara Girme Yöntemi*
- *Pazar Fiyatı Yöntemi*
- *Fiyat Kullanım Değeri Yöntemi*
- *Müşteri İlişkilerine Dayalı Fiyatlandırma*
- *Finansal “Future” ile Fiyatlandırma*

4.2.3.3.1. Pazara Girme Yöntemi

Piyasada belirli bir müşteri potansiyeli oluşturmaya yönelik bir fiyatlandırmadır. Piyasaya ilk giren bankaların uyguladıkları bu yöntemde, piyasanın altında bir fiyatla plasman yapan banka belirli bir müşteri potansiyeline ulaşmayı amaçlar. Pazardaki aşırı kapasite nedeniyle oluşan fiyat savaşının bir sonucu olarak pazardan bazı rakiplerin çekilmesi ve bu durumda bankacılık sektöründe bir krize sebep olabilmektedir.²¹⁴

Yeni kredi kurumlarının pazara girmesiyle, orta boy ve küçük firmaların fon derleme olanakları da artmaktadır.²¹⁵ Kredi müşterisi için imkânlar artarken kredi arz eden taraf olarak banka maliyetlerini mümkün olduğunca alt seviyelerde tutarak müşteri toplamak zorunda kalmaktadır.

Ancak bu durum kredi fiyatlandırmasında değil de hizmet fiyatlandırması açısından incelenirse durum biraz da farklı olmaktadır. Banka pazara girdiği ilk süreçte yeni hizmetler için pazar payını hemen kapmak için hizmet fiyatlandırmasını düşük tutarak, rakiplerine karşı mücadele edebilir.²¹⁶ Maliyet avantajı elde edebilir. Ya diğer bankaların fiyat liderliğini izlemekten memnundurlar veya rekabet nedeniyle onları izlemeye kendilerini mecbur hissederler.

²¹⁴ CHANNON; a.g.e., s.154.

²¹⁵ BERK, Niyazi; a.g.e., s.172.

²¹⁶ WALKER, John; a.g.e., s.136

4.2.3.3.2. Pazar Fiyatı Yöntemi

Banka maliyetlerini göz önüne alarak değil, piyasada diğer bankaların uyguladıkları fiyatları dikkate alarak fiyatlandırma yapar. Bankalar kredi fiyatını belirlerken diğer bankaların fiyat liderliğini izler ve inisiyatifi ana rakiplerine teslim etmektedirler. “Lideri takip et” prensibine dayanan bu fiyatlandırma yönteminin uygulanması, ya bankaların bu kararlarını uygulamakta kârlı olmalarından, ya da rekabet nedeniyle onları izlemeye mecbur kalmalarından kaynaklanabilmektedir.²¹⁷

Eğer banka kredi fiyatlandırmasında maliyet analizini doğru ve dikkatli bir şekilde yaptıysa, onu izleyen bank avantajlı durumda olacaktır. Ancak her durumda bunu söylemek sağlıklı olmaz. Bankaların her birinin maliyetleri farklı olabilir. Bu yöntemin tehlikesi, stratejik inisiyatifin rakiplere verilmesi ve potansiyel tehlike olarak, piyasaya yeni girenlerin etkisiyle ani fiyat kaymalarıdır.²¹⁸

4.2.3.3.3. Fiyat Kullanım Değeri Yöntemi

Bu yöntemde banka maliyetlerine göre değil, verdiği hizmetin veya kredinin müşteride oluşturduğu faydaya göre fiyatlandırma yapar. Bu fiyatlandırma sistemi, belirli bir kalite ve fiyattan satışı arz edilen kredini hacmini tahmin etmek için yöneticilerin planlamalarına ihtiyaç duymaktadır.

Kredi talep eden müşterinin, kredi için ödemeye hazır olduğu değer de dikkate alınmaktadır. Bankanın sunduğu hizmetlerin kalitesini müşteri için önemli bir unsurdur. Ortalama rekabet taban fiyatına tüm unsurlar ilave edilir. Gerçekte verilen fiyatlar, genellikle sözü geçen fiyatın dindirilmiş hali olmakla birlikte, aynı zamanda, bu tür fiyatlar piyasa ortalamalarının üzerinde seyretmektedir.²¹⁹

Fiyat Kullanım Değer Yönteminde bankalar arasındaki rekabette dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. Bankaların maliyet yapısı çok iyi bilinmelidir. İyi bir

²¹⁷ ARAS, Güler; a.g.e., s. 100.

²¹⁸ CHANNON, a.g.e.,s. 153.

²¹⁹ ARAS, Güler; a.g.e., s. 100.

Pazar araştırması yapılmaksızın müşteri talepleri ile alternatif fiyatlandırma stratejilerinin etkilerinin kontrol edilmesi zordur.²²⁰

4.2.3.3.4. Müşteri İlişkilerine Dayalı Fiyatlandırma

Müşteri verimliliğinin esas alındığı fiyatlandırma yönteminde bankanın müşteri ile giriştiği işlemler ve müşterinin pazarlık gücü dikkate alınır. “İyi müşteriye” uygun fiyatlar sunulur. Günümüzde müşteriler birlikte çalışacakları bankaları tercih ederken daha titiz davranıyor kendilerine en fazla katma değeri sunan bankaları tercih ediyorlar.²²¹ Hatta çoğu zaman tek bir banka ile çalışmak yerine, en iyi ürünü ve en iyi şartları sunan bankalara yöneliyorlar. Kredi fiyatlandırılmasında müşteriye özgü şartların dikkate alınarak fiyatlandırmanın yapılması sık rastlanılan bir durum. Son yıllarda müşteriler giderek artan ölçüde karmaşık hale geldikçe, bankalar kredilerini fiyatlandırırken çok düşük marjlar belirlemekte ve hatta bazen zarar ettirecek fiyatlar tespit edebilmektedir.²²²

Bunun yanı sıra maliyete dayalı olmayan fiyatlandırmanın başka bir yöntemi, müşterilerin ödemeye razı oldukları en yüksek faiz fiyatının talep edilmesidir. Kredi müşterisi alacağı hizmetin kalitesine bakarak yüksek bir kredi fiyatını ödemeye razı olabilir. Müşterilerde kalite-fiyat unsurları eşdeğer olarak değerlendirilebilir. Bu nedenden dolayı da yüksek bir fiyat ödemek onun için bir kalite göstergesi olabilir. Örneğin bazı durumlarda müşterilere verilen kredi faizi yüksek dahi olsa, müşteri açısından özellikle uluslar arası boyuttaki işletmelerde bankanın prestijinin sağlamış olduğu olanaklar dolayısıyla tercih edilebilmektedir.²²³

²²⁰ WALKER, John; a.g.e., s.137.

²²¹ “Hedefimiz Müşterinin ‘tek bankası’ Olmayı Başarmak”; Active AR-ME, Eylül 2002,s. 2.

²²² CHANNON;a.g.e., s.154.

²²³ ARAS, Güler; a.g.e., s. 100

4.2.3.3.5. Finansal “Future” ile Fiyatlandırma

Para piyasasındaki dalgalanmalar kredi fiyatlandırmayı zorlaştırmanın yanı sıra gelecekteki belirsizlikleri de artırmaktadır. Bu durumdan kendini korumak için banka açısından bakıldığında, değişken faiz uygulaması en idealdir. Kredi müşterisi dalgalanmalardan etkilenmeme belirsizliklerden korunmak için sabit fiyatlandırmayı tercih etmektedir. Bu durum karşısında batılı bankalar, finansal “future” işlemleri ile hem kendilerini, hem de müşterileri için belirsizlikleri ortadan kaldırmak için bir faiz oranı sistemi geliştirmişlerdir.

İşin özünde batılı bankalar, sabit bir oranla kısa vadeli kredi kullanırıp, aynı anda finansal future’ları açığı satmaktadır (short selling). Bankalar future değerlerini bugünkü maliyetlere göre ayarlarken, müşterilerinin kredilerinden belirli bir katkı marjı talep etmektedirler. Uygulanan future vadesi ile kredi vadesi aynı olmalıdır. Kredinin vadesi boyunca faizlerde düşme olursa bankaların krediden elde ettikleri kâr artar. Ters bir durumda ise, faiz oranlar kredi süresince artış olursa, bankalar yapmış oldukları future anlaşmalarından gelir elde ederler.

Her iki taraf için de belirsizlikleri ortadan kaldırmak için batıda kullanılan diğer bir yöntem de “anticipatory hedge” dir.²²⁴ Firma ileride kullanmayı düşündüğü kredi için banka ile şimdiden anlaşma yolunu tercih eder. Faiz oranlarını yükselmesi durumunda oluşan belirsizliklerden kendini korumak ister. Kredi alacağı bankaya şimdiden bir ücret ödeyerek ileri tarihte kullanacağı kredinin faizini bugünden sabitler. Bankada aldığı bu ücret ile kendisini ilerideki faiz riskinden kendini sakınmış (hedding) olur. Bu yöntem de yine banka, finansal future işlemleri ile kendisini korumak yoluna gitmektedir.²²⁵ Ancak ticari krediler için rekabetin daha da artacağı yakın bir gelecekte pek çok bankanın sabit faizli kredi verebilmek için future piyasalarını daha sık kullanacaklardır.²²⁶

²²⁴ BERK, Niyazi; a.g.e., s.179.

²²⁵ HEMPEL, COLEMAN, SIMONSON; a.g.e., s.468.

²²⁶ BERK, Niyazi; a.g.e., s.179.

4.2.3.4. Gayri Nakdi Kredilerde Fiyatlandırma

Nakit kredili işlemlerde fiyatlandırma ağırlıklı olarak fon maliyetlerini göz önünde bulundurularak yapılır. Bankalar nakit kredi fiyatlarını belirlerken aşağıdaki unsurları göz önünde bulundururlar:²²⁷

**Piyasaların mevcut ve kısa vadeli muhtemel durumu doğrultusunda satılabilir fonlara ilişkin plasman tercihi,

**Alternatif ve/veya tamamlayıcı piyasalarda oluşan fiyatlar,

**Maliyetler,

**Banka-Müşteri Piyasasında oluşan fiyatlar.

Nakit kredilerinden ayrı olarak, gayri nakdi krediler, nakit krediler gibi para vermek şeklinde değil, firmalara şartlı kefil olmak yoluyla kullanılan kredilerdir. Nakit çıkış getirmediği için de maliyetleri fon maliyeti değil, oluşturdukları riske ve sermaye yeterlilik rasyosuna bağlı olarak alınması gereken sermaye maliyetidir. Gayri nakdi kredili işlemlerde fon maliyeti olmadığı için verilen taahhüt yani alınan riskin boyutu fiyatlandırmayı belirler.

Gayrin nakdi kredilerin bankaya getirisi komisyon şeklinde olmaktadır. Belirlenen “risk primi” komisyon olarak tahsil edilir ve bu komisyon işlem maliyetlerinin de kapsayacak şekilde belirlenir. Komisyonlar genelde, 3'er aylık dönemler için peşin tahsil edilirler. Ancak, müşteri verimliliği esas alınarak komisyonların peşin veya farklı tahsil edilmeleri yolu da açıktır. Eğer üzerinde anlaşılan komisyon oranı işlem maliyetini karşılamıyorsa ise asgari komisyon uygulaması yapılır. Asgari komisyonlar işlem türlerine göre işlem maliyetini karşılayacak şekilde oluşturulur.

²²⁷ Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, a.g.e., s.50.

5. TÜRK BANKACILIĞINDA KREDİ MALİYETLERİNİN ANALİZİ

5.1. GENEL AÇIKLAMA

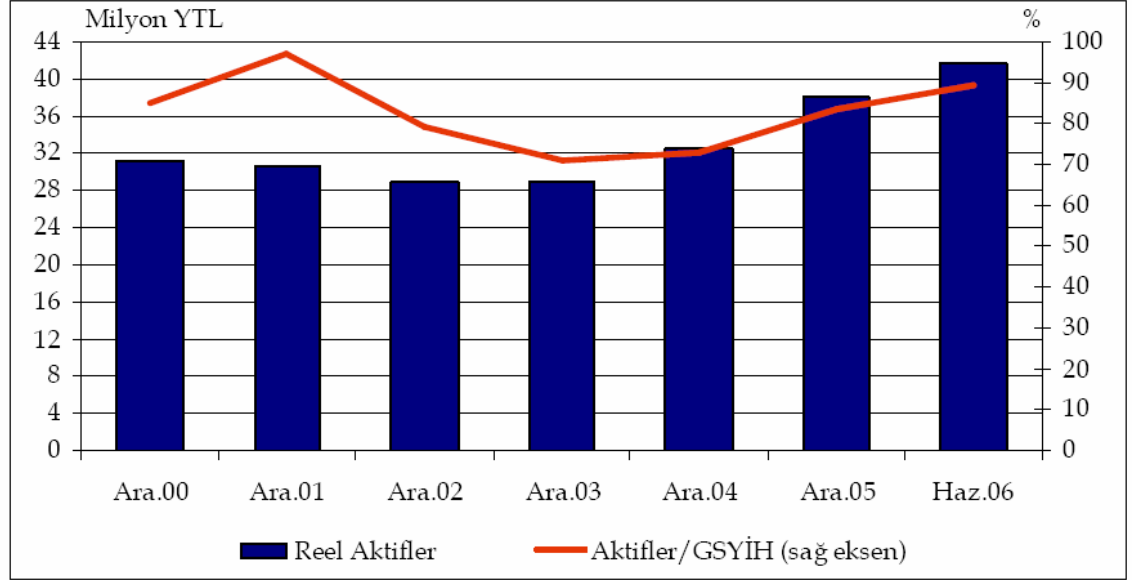
Bankacılık sisteminde kredi maliyeti analizine geçmeden önce, ülkemizdeki bankacılık sistemine genel bir bakış açısıyla değerlendirmekte fayda var. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Türkiye Bankalar Birliğinden elde edilen verilere dayanılarak özet olarak aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Temel makro göstergeler dikkate alındığında, Türkiye ekonomisi 2005 ve 2006 yılında olumlu performans sergilemiştir. Gayri safi milli hasıla artmaya devam etmiştir, büyüme hızı beklenenin üzerinde gerçekleştirmiştir. Kamu kesimi borç stokunun GSMH 'ya oranı gerilemeye, borç stokunun yapısı da iyileşmeye devam etmiştir. Üretici fiyatlarında enflasyon önemli derecede düşmüş, tüketici fiyatlarında ise düşüş yavaşlamıştır. Ücretler hem özel sektörde hem de kamu kesiminde reel olarak artmaya devam etmiştir. İstihdam iş gücünden daha yavaş artmış, fakat işgücüne katılımın gerilemesi sonucu işsizlik oranında çok fazla bir değişiklik olmamıştır. Diğer taraftan, imalat sanayinde verimlilik artışı 2006 yılında da ekonomik performansı olumlu yönde etkilemiştir. Türk mali sektörü 2006 yılının Mayıs-Haziran aylarındaki dalgalanmaya rağmen büyümesini sürdürmüştür.

Bankacılık sistemi istikrar içinde büyümüştür. 2005'de YTL'ye olan güçlü talep nedeniyle bilanço içinde YTL'nin payı daha da artmıştır. Özkaynaklarda ve serbest sermayedeki artış sürmüştür. Kaynak maliyeti düşmüştür. Yurtdışından daha iyi imkânlarla borçlanma artmıştır. Aktif yapısında en önemli değişiklik kredi portföyünün büyümesi ve çeşitlenmesi olmuştur. Hem kurumsal hem de bireysel kredi talebi canlılığını korumuş, kredi portföyü 2000 yılından sonra ilk kez menkul kıymetler portföyünü aşmıştır. Hisseleri menkul kıymet piyasasında işlem gören şirketlerin piyasa değeri önemli derecede artmıştır.

GRAFİK 1

Bankacılık Sektörünün Gelişimi¹

Kaynak: BDDK-TCMB

¹ Bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü "1994=100 TÜFE" ile reel hale getirilmiştir.

2006 yılı Haziran ayı itibariyle bankacılık sektörünün toplam varlıkları, 2005 yılı sonuna göre yüzde 15 oranında artarak, 467,5 milyar Yeni Türk Lirasına yükselmiştir. Toplam varlıklar, döviz kurlarında meydana gelen artışın etkisiyle aynı dönemde, ABD doları bazında 303,3 milyar ABD dolarından 291,7 milyar ABD dolarına düşmüştür. Öte yandan 2006 yılı Eylül ayı itibariyle sektörün büyüklüğü 473,7 milyar Yeni Türk Lirasına, ABD doları bazında ise 317,5 milyara ulaşmıştır.

Türk bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSY_H'ye oranı, 2005 yılı sonunda yüzde 83,5 iken, 2006 yılı Haziran ayında yüzde 89,5'e yükselmiştir. GSY_H'de 18 çeyrektir süren kesintisiz yüksek büyümeye rağmen bankacılık sektörünün bilanço büyüklüğünün GSY_H'ye oranının artması, sektörün daha hızlı büyüdüğünün göstermektedir.

Grafik 2

Bankacılık Sektörünün Derinlik ve Aracılık Fonksiyonları

Yıllar	Mevduat/GSYİH	Kredi/GSYİH	Kredi/Mevduat
2002	51,6	22,6	43,9
2003	44,3	21,8	49,1
2004	45,8	25,8	56,3
2005	51,5	33,6	65,3
2006/6	55,8	40,5	72,5

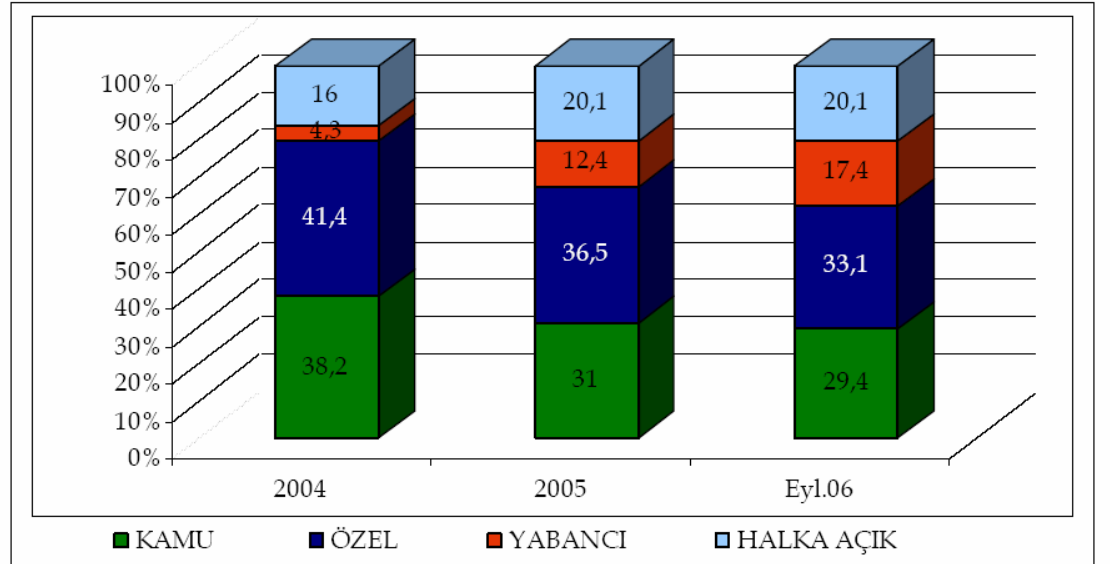
Kaynak: BDDK-TCMB

Mevduat ve kredilerin GSYH'ya oranları ile mevduatın krediye dönüşüm oranı artmaya devam etmektedir. Bu durum finansal hizmetlere ulaşımın ve bankaların aracılık fonksiyonunun arttığının bir göstergesidir.

Diğer önemli bir gelişmede özkaynakların güçlenmesidir. Özkaynaklar 15,7 milyar dolardan 40 milyar dolara yükselmiştir. Duran aktiflerin azaltılmasının da etkisiyle serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı % 1,9'dan %8,2'ye yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı %12,1'den %13,5'e yükselmiştir.

GRAFİK 3

Bankacılık Sektörü Aktif Toplamının Hisse Yapısına Göre Dağılımı¹

Kaynak: BDDK-TCMB

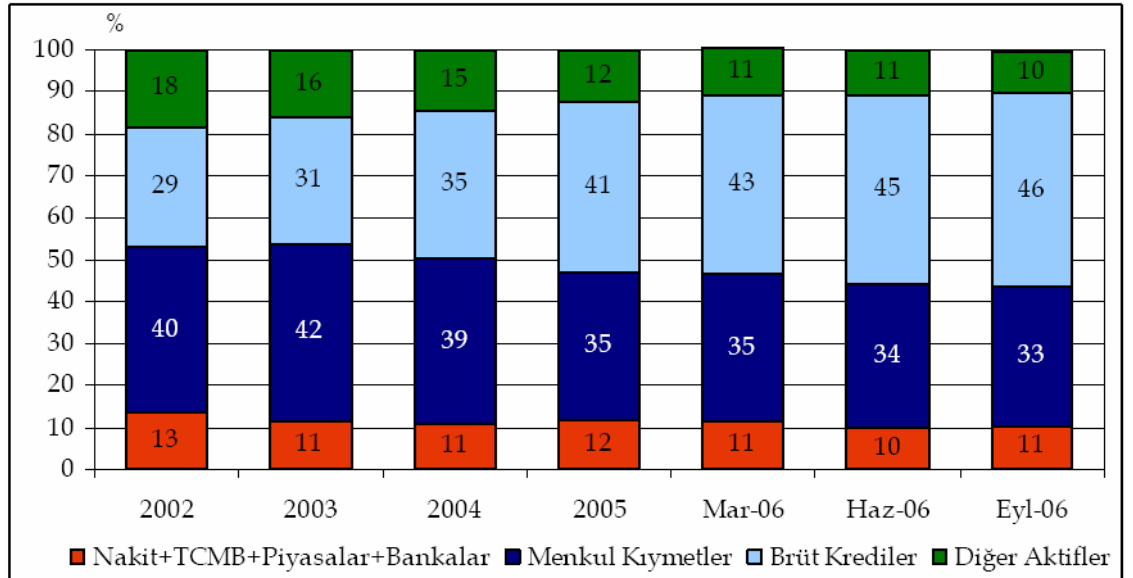
¹ Halka açık hisseler içindeki Türk ve yabancı yatırımcıların payı ayrıştırılmamıştır.

2006 yılında bankacılık sektöründe rekabet edilecek alanların genişlediğini ifade edilirken, mevduat, kredi şube ve personel bazında artış devam etmektedir. Özellikle ekonomideki olumlu gelişmelerin, enflasyonun ve reel faizlerin düşmesinin, büyüme hızının bankacılık sektörü için önemine dikkat etmek gerekir. Kredilerin % 75 büyümesi olumlu bir gelişmedir. Önümüzdeki yıl da buna benzer büyüme oranları elde edileceği tahmin edilmektedir. Çünkü reel faizler düştüğü için bankanın kârlılığı, ancak büyümesini sürdürebildiği sürece oluyor. Eski kârlılığını korumak ve bunu artırmak açısından büyümek hakikaten çok önemli.

2005 yılında Türkiye ekonomisinde kaydedilen büyüme, bankacılık sektörünü pozitif yönde etkilemeye devam etmiştir. 2004 sonu itibariyle 228,3 milyar dolar olan bankacılık sektörü toplam aktif büyüklüğü, 2005 sonu itibariyle, %29,5'lik artışla, 295,6 milyar dolara yükselmiş bulunmaktadır. 2006 yılında ise banka aktiflerinin 9. ay mali tablolarına göre yüzde 39 oranında artarak 48.6 milyar YTL'ye ulaştığını ve kredilerin yüzde 50'lik artışla 19.4 milyar YTL'ye yükseldiği belirlenmiştir.

GRAFİK 4

Bankacılık Sektörünün Aktif Yapısı

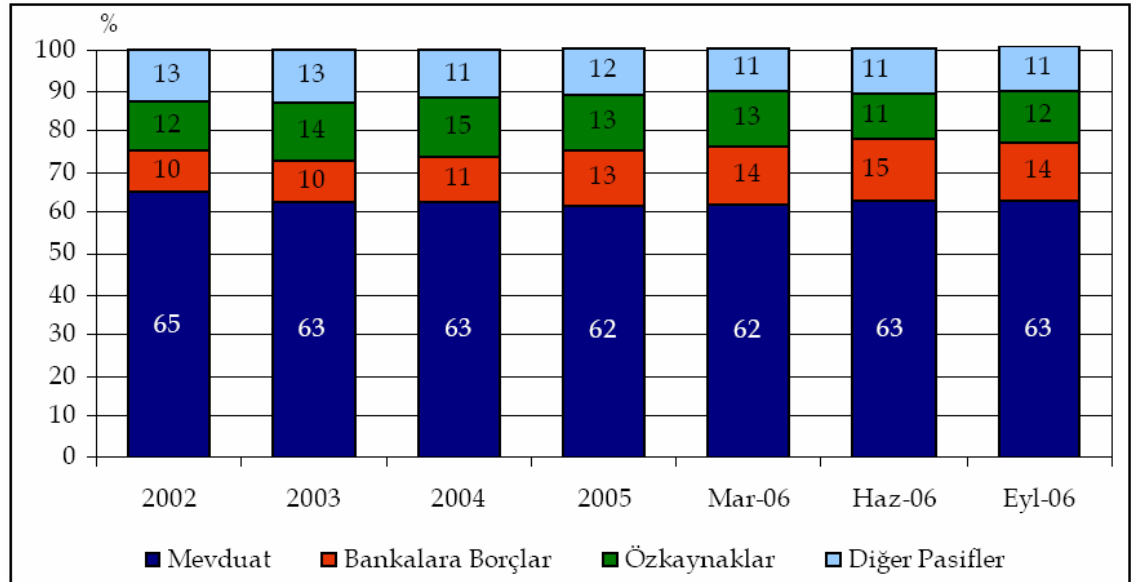
Kaynak: BDDK-TCMB

Sektör bilânçosu içinde kredilerin payı belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Diğer taraftan menkul değerler cüzdanının aktifler içindeki payı azalma trendini sürdürmektedir. Kredilerin aktifler içindeki payının artması, takipteki kredilerin toplam kredilere oranının azalma eğilimini sürdürmesi ve menkul kıymetlerin toplam aktifler içindeki payının azalması sektörün sağlıklı bir gelişim gösterdiğine ve aynı zamanda reel sektöre artan oranda destek verdiğine de işaret etmektedir.

2003 yılını sonu itibariyle aktiflere kredilerin payı %27 iken, 2006 yılı değerlerine göre % 43' yükselmiştir. Aktifler içinde en büyük paya sahip olan kredilerin payı 2006 yılında da artış eğilimini sürdürerek, Haziran ayında yüzde 45'e, Eylül ayında ise yüzde 46'ya ulaşmıştır. Haziran–Eylül döneminde artış hızının azalmasına karşın, kredilerin payı, menkul kıymetler ve diğer aktiflerdeki azalışın da etkisiyle yükselmiştir. Bu gelişmede, başta konut olmak üzere tüketici kredileri ile özel sektör yatırımlarını destekleyen KOBİ kredilerindeki artış etkili olmuştur.

GRAFİK 5

Bankacılık Sektörünün Pasif Yapısı

Kaynak: BDDK-TCMB

2006 yılı Eylül ayı itibariyle, bankacılık sektörünün toplam kaynakları içinde yabancı kaynakların payı yüzde 88 olup, özkaynakların payı 2005 yılı sonuna göre

İpuan azalarak yüzde 12'ye düşmüştür. Yabancı kaynaklar içinde en büyük paya sahip olan mevduatların payının 1 puan artışla yüzde 63'e yükselmesinde, DTH'ların miktarındaki artış ve döviz kurlarının yükselmesi belirleyici olmuştur.

2006 sonunda toplam mevduat, Türk Lirası mevduattaki artışın etkisiyle yıl sonuna göre %54,5 artış kaydederek 30 milyar TL'ye ulaşmıştır. Yeni vergi düzenlemeleri sonucu mevduat tabanının önümüzdeki dönemde de sağlıklı bir şekilde büyümeye devam edeceği öngörülmektedir. Düşük maliyet seviyeleri, Türk bankalarının 2006 yılında da mevduat dışı pasiflere ağırlık vermesine neden olmuştur. Bankalar 2006 yılında, yapılandırılmış finansman ve Sendikasyon kredisi olarak yurtdışından 5,8 milyar ABD Doları tutarında net kaynak sağlamışlardır.

Bilânço yapısının hızla değişmesinin yaşandığı bu dönemlerde özellikle mevduatın vade yapısında önemli bir değişme olmamıştır. Faize duyarlı kaynakların ortalama vadesi 70 gün ve varlıkların ortalama vadesi 150 gün düzeyinde seyretmiştir. Toplam mevduatın %42'si kamu bankalarında , %54'ü ise özel sermayeli bankalarda toplanmıştır. Kamu bankalarının payı %2 azalarak %42'ye gerilemiştir. Özel sermayeli bankaların payı değişmezken, yabancı sermayeli bankaların payı 2 puan artarak %4 olmuştur.

Kamu bankaları TL mevduatın %50'sine, yabancı para mevduatının ise %25'ine sahiptir. Buna karşılık özel bankalarda yabancı para mevduatının payı daha yüksektir; bu bankalar TL mevduatının %47'sini, yabancı para mevduatın ise %69'unu toplamışlardır.

Toplam mevduatın kredilere dönüşme oranı artmıştır. Mevduat bankalarını yurtiçindeki şubelerden kullandırılan kredilerin toplam mevduat + repo oranı %47'den %57'ye yükselmiştir. Kredilerin %94'ü mevduat bankaları tarafından kullandırılmıştır. Özel sermayeli bankalar tarafından kullandırılan kredilerin toplamı kredilerdeki payı %67 olmuştur. Kamu sermayeli bankaların payı %25'e gerilemiştir. Mevduat bankaları kredileri cari fiyatlarla %54, sabit fiyatlarla %43 oranında büyümüştür.

2005 yılsonu verilerine göre, Türkiye'de 51 banka faaliyet göstermektedir. Bunların 34'ü mevduat bankası, 13'ü yatırım ve kalkınma bankası ve 4 katılım bankası faaliyet göstermektedir. Aralık 2005 itibariyle, mevduat bankaları ile kalkınma yatırım bankalarının toplam aktifleri %30 artarak 296 milyar dolar olmuştur. Toplam şube sayısının 6.247 olduğu ülkemizde, bankacılık sektörü 132.258 kişiye istihdam sağlamaktadır.

2007 yılında bankacılık sektöründeki büyümenin devam etmesi öngörülmektedir. Enflasyona paralel olarak faiz oranlarının daha da gerilemesi beklenmektedir. Bu gelişme, bankaların kredi portföylerinin büyümesine katkıda bulunurken borçlanma maliyetlerinin de aynı paralelde azalmasını sağlayacaktır. 2003'te 66 milyar YTL olan kredi miktarının 2006'da 210 milyar YTL'ye çıktığını ve bireysel kredilerin oranının yüzde 32, kurumsal kredilerin oranının %68 olduğu belirlendi. Kredilerin milli gelire oranının yükselmesinin beklendiği 2007 yılında, başta konut kredileri olmak üzere bireysel kredilerin ve KOBİ kredilerinin öneminin daha da artacağı öngörülmektedir. Özel bankaların sektördeki ağırlığı artarken, perakende bankacılık ve özel bankacılık iş sahaları cazibesini sürdürecektir.

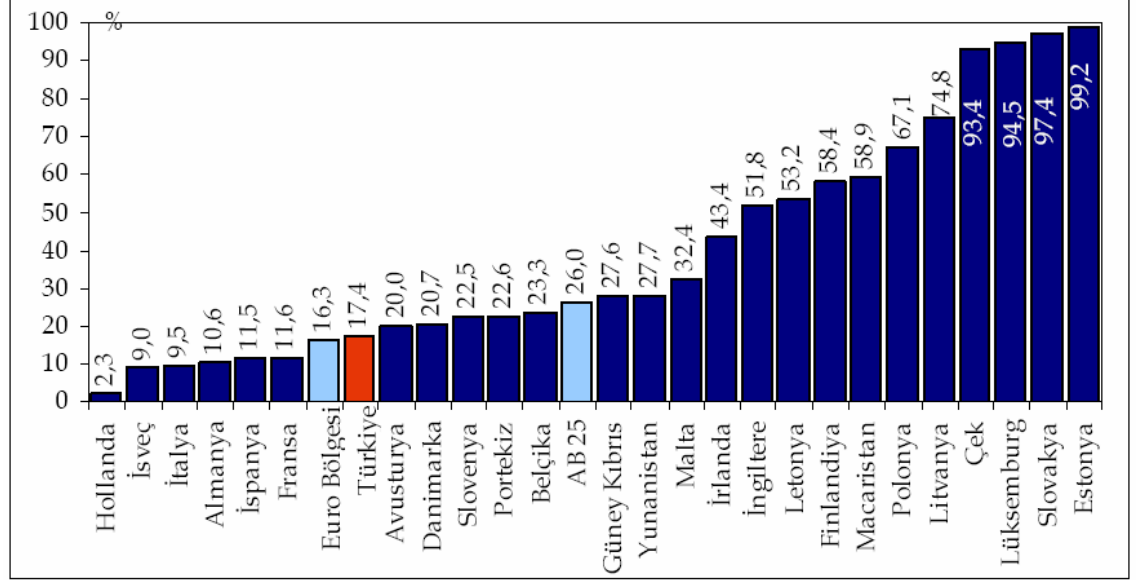
Sistemin toplam karının Aralık 2006 sonu itibarıyla 11,1 milyar YTL olduğunu belirterek, mevduatın krediye dönüşüm oranının 2001'de yüzde 25-30 düzeylerindeyken Aralık sonunda yüzde 75 seviyesine yükseldiğini tespit edilmiştir.

Gelişmeler bankacılık sistemindeki kârlılığı da olumlu yönde etkilemiştir. Aktif karlılık yüzdesi 1,2'den % 2,1'e, özkaynak kârlılığı ise % 9,2'den %14'e yükselmiştir. Net faiz marjının kârlılığa etkisi artmıştır. Diğer önemli katkı ise ücret ve komisyon gelirlerindeki artıştan gelmiştir.

2007 yılında bankacılık sektöründe ülke ekonomisindeki istikrarlı büyümeye ve AB'ye üyelik sürecindeki çalışmalara bağlı olarak bilânçolarında büyümeye devam edecektir. Enflasyona paralel olarak kredi faizlerinin de gerilemesi ve bilânçolarda kredilerin geçmişe oranla yüksek faiz riski taşımadan sağlıklı bir şekilde büyümesi beklenmektedir.

GRAFİK 6

AB Ülkeleri ve Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Yabancı Payları¹

Kaynak: ECB-TCMB-BDDK

¹Türkiye verisi Eylül 2006, diğer veriler 2005 itibariyledir.

Avrupa Birliği ülkelerinde bankacılık sektörü içindeki yabancı payına bakıldığında, AB-25 ortalamasının yüzde 26 olduğu, AB’ye son dönemde giren ülkelerde ise yabancı payının AB-25 ortalamasının üzerinde kaldığı görülmektedir. Türkiye, bankacılık sektöründe yabancı payı açısından, kesinleşmiş devralma ve birleşmelere göre 2006 yılı Eylül ayı itibariyle, Euro Bölgesi ortalamasının biraz üzerinde, AB-25 ortalamasının altında kalmaktadır.

5.2. ANALİZİN AMACI VE YÖNTEMİ

Yukarıda bahsedilen gelişmeler sonucunda bankalar artık geleneksel yaklaşımlar yerine daha profesyonel yöntemlerini tercih etmektedirler. Kaynak maliyetinin hesaplanmadan, müşteri değerliliği sıralaması yapılmadan, sermayenin alternatif maliyeti dikkate alınmadan aktif ürün fiyatlandırması yapmanın tüm riskleri ile birlikte düşünülerek yapılacak stratejik risk yönetimi politikaları oluşturmadan

günlük politikaların belirlenimin olumsuz sonuçları son olarak Kasım 2000'de yaşanan kriz ile kendini göstermiştir.

Bankalar kredi müşterileri ile kredi sözleşmesini imzalamadan önce kredi maliyetini hesaplayıp faiz fiyatını belirlemek zorundadır. Kredi fiyatlandırmaya ilişkin hesaplamaların yapılmasında çeşitli alternatifler vardır. Kaynak maliyetinin hesaplanması, kaynak maliyetinin hesaplanması sırasında özkaynak maliyetinin yansıtılması ve donuk aktiflerin hesaba dâhil edilmesi ya da edilmemesi durumları gibi. Her bir durumda kredi fiyatlandırmada farklılıklar oluşmaktadır. Analizin amacı bu ortaya çıkan çeşitli durumları göz önüne sererek banka için en verimli olan kredi fiyatını oluşturmakta yardımcı olmak.

Kabul edilen her kaynağa ve geri ödenen her kaynağa göre değişen ve kaynaklar arasındaki vade ve faiz oranları farklılığının giderilmesini sağlayan dinamik kaynak maliyeti hesaplama yöntemi kullanılmıştır.

5.3. ÇALIŞMANIN VARSAYIMLARI VE TEMEL UNSURLARIN HESAPLANMASI

--Dinamik Kaynak Maliyeti hesaplama ilkelerinden; Özvarlığın Alternatif Maliyeti ve Donuk Aktiflerin Maliyeti ilkeleri esas alınmıştır.

--Analiz sırasında kaynak maliyetinin hesaplanması sadece fiyatlama amacıyla yapılmaktadır. Vade uyumsuzluğundan kaynaklanan vade riski ya da riske girilen müşterinin ödeyememesinden kaynaklanan müşteri riski ve bu ikisinden birinin ya da ikisinin aynı anda oluşturacağı likidite riski dikkate alınmamıştır.

--Kaynak maliyeti farklı hesaplamalar ile farklı bulunabilen bir orandır. Sadece kaynakların faiz giderlerini yansıtabileceği gibi, bu oran sermayenin potansiyel maliyetini, donmuş aktiflerin maliyetini ve giderlerin plasman başına maliyetinin eklenmesi de söz konusu olabilir. Analizde genel kaynak maliyet oranı çeşitli alternatiflere göre hesaplanmıştır.

--Kaynak maliyeti hesaplamalarında; Özel Havuz Fonlaması tercih edilmiştir. Kaynakların belli bir ayırım ölçülerine göre (kaynaklarına, vadelerine v.b.) göre sınıflandırılarak daha küçük alt havuzlar oluşturulur ve her bir havuzun maliyeti ayrı ayrı hesaplanır. Bu yöntem kullanılırken, belli ölçütlere göre ayrılan kategorilerde hesaplama yöntemleri kullanılarak maliyetler hesaplanmıştır.

--Analiz yapılırken kredi fiyatlandırmalarda oluşan değişiklikleri göstermek amacıyla donuk aktiflerin maliyet artışı ve gideri göstermek amacıyla kullanılmıştır. Gerçekte birçok banka maliyet hesaplamalarında sermayenin alternatif maliyetini, donuk aktiflerin maliyet artışı ve giderlerin maliyete olan katkısını hesaba katmamaktadır.

--Kredi işlemlerinde yıl içindeki gün sayısı 360, mevduat ve menkul değerler işlemlerinde 365 olarak kabul edilir.

--Büyük hacimli iş yapan kredi ve mevduat müşterilerinde bankalar, para yatırılışlarında da valörün aynı gün olmasını kendiliğinden sağlarlar.

--Hesaplamalar yapılırken çarpmalar sırasında ortaya çıkabilecek küçük farklar yuvarlanmalardan kaynaklanmaktadır

5.3. 1. Faiz Kavramı

Bankacılık işlemlerinde vazgeçilmez olan kavramlardan biri faiz dir. Faiz en basit ifade ile mahrum kalınan bir sermaye üzerinden alınan bedeldir. Faiz kavramı plase edilen bir sermaye üzerinden alınacak yıllık belirli bir oranı ifade eder. Örneğin bir banka müşterisine verilen 2.000.000 TL değerindeki kredinin yıllık faizi %30 olduğunda; vade sonunda anapara ve faiz oranı sabit kalmak şartıyla yılsonunda 600.000 TL faiz alınacağını ifade eder.

Krediler günlük, aylık veya yıllık olarak belirlenmesi halinde ise, yıllık faizin kullanılan gün süre/toplam yıllık gün sayısı kadar kesiridir. 2.000.000 TL kredi tutarında

1 yıl yerine sadece 120 gün kullandırılmış olsaydı, alınması gereken faiz 600.000 TL x 120/360 = 200.000 TL olarak hesaplanır.

5.3.2. Basit Faiz Kavramı, Valör, Adat, Borç/Alacak Faizler, Ortalamalar

Ödenecek mutlak faiz tutarının hesaplanmasında basit faiz kullanılmaktadır. Belirli bir kapitalin belirlenmiş olan bir faiz fiyatından vade sonunda elde edilecek olan faiz tutarını ifade etmektedir. Bu faiz fiyatı ya da faiz oranı % olarak ifade edilir. Basit faiz formülü kredi işlemlerinde;

$F = (A \times n \times t) / 100$ olarak hesaplanmaktadır.

F= faiz tutarı

n = vade

t = faiz oranı yada faiz fiyatı

Yıllık faiz hesaplamalarında sabit bölen 100, aylık 1200 ve günlük olarak 36.000 olarak esas alınır.

Valör; faizin başladığı ve bittiği günü ifade eder. Banka müşterisinin bankaya para yatırmalarında valör ertesi iş günü, para çekmesi halinde ise valör aynı gün olarak alınır. Faiz hesaplamalarının başladığı ve sonlandığı gün belirlenir.

Adat; Basit faiz formülündeki ilk bölümü ifade eder : $N = (A \times n)$. Formülün ikinci bölümü ise sabit bölen $D = 36000 / t$ ya da $36500 / t$ olarak isimlendirilir. Örneğin; 24.600 TL'nin % 12 faiz fiyatı ile 75 günlük faizini hesaplayacak olursak.

$F = N / D$

$N = (A \times n) = (24.600 \times 75) = 1.845.000.-$

$D = 36000 / t = 36000 / 12 = 3.000.-$

$F = 1.845.000 / 3000 = 615.-$

Aktifler üzerindeki faiz oranlarına borçlu faiz oranı, faiz tanımlanması pasifler üzerindeki faiz oranlarına ise alacaklı faiz oranı denilmektedir.

Ortalamalar iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi dönemsel ortalama ikincisi ise yıllık ortalamadır. Dönemsel ortalama hesap bakiyesi değişkenlik gösteren hesapların başlangıcı ile kapanışı arasında kalan süre içinde gösterdiği ortalamayı ifade eder. Bunlar bakiyeler toplanarak gün sayısına bölünür ya da bulunan adatan hesabın açık kaldığı gün sayısına göre terse gidilerek hesaplanır. Yıllık ortalama ise, belirli bir süre bakiye gösteren hesabın bir yıllık ortalaması dikkate alınır. Bundan ise; hesabın her günlük bakiyeleri toplanarak çıkan bakiyeler toplamı toplam yıllık gün sayısı olan 360 veya 365'e bölünür ve hesabın adatından yıllık gün sayısına göre gidilerek hesaplanır.

5.3.3. Bileşik Faiz Kavramı ve Hesaplanması

Bileşik faiz; belli bir vade için faize verilen bir anaparanın I.devre sonunda getirmiş olduğu faizle birleştirilerek II. devrede bu miktar üzerinden faizde kalması ve bu suretle her devre sonunda gittikçe büyüyen bir anaparanın meydana gelmesidir. Faiz hesaplarında devre sonunda hesaplanırsa difere faiz, devrenin başında hesaplanırsa antisipe faiz denir. Formüle edecek olursak:

$$B = K \times (1 + t)^n$$

$$B = \text{Baliğ (anapara + faiz)}$$

$$K = \text{anapara}$$

$$t = \text{faiz oranı}$$

$$n = \text{vade}$$

Basit faizi kullanılarak bileşik faizi hesaplamak mümkündür. Yıllık basit faizin, toplam gün sayısının vade ye bölünmesi sonucu elde edilen dönme sayısında bölünmesiyle ulaşılacak dönemsel basit faize 1 ilave edilerek bulunacak rakamın dönme sayısı kadar üssü alınmasıyla da bileşik faiz hesaplanır. Rakamsal bir örnekte gösterecek olursak; 1.000 TL'lık bir kredinin 90 gün için % 30 yıllık basit faizi

$$F = (1000 \times 90 \times 30) / 100 = 27.000.-$$

Bileşik faiz oranını hesaplamak için;

$$\text{Dönem sayısı} = 360 / 90 = 4$$

$$\text{Basit faiz / dönme sayısı} = \% 30 / 4 = \% 7,5$$

$$\% 7,5 + 1 = 1,075$$

$$1,075^4 = 1,3355$$

$$1,3355 - 1 = 0,3355 = \% 33,55$$

Örneğimizde basit faiz oranı % 30, bileşik faiz oranı ise % 33,55 olarak hesaplanmaktadır.

Bileşik faizin bulunmasında elde edilen formülün ters çevrilemesiyle basit faize ulaşılabilir.

5.3.4. Komisyon Kavramı

Kredileri nakdi ve gayri nakdi krediler olmak üzere iki şekilde sınıflandırmıştık. Nakdi kredilerde faiz hesaplanmaktadır. Nakit çıkışı gerektirmeyen, bankanın kaynak hareketine neden olmayan ancak bankanın belirli bir riski üstlenmesinin bir bedeli olarak komisyon alınmaktadır.

Komisyon gelirleri, a) riski doğuran gayri nakit kredi işlemleri (teminat mektupları, akreditifler, taahhütler, kabul / aval kredileri, vadeli döviz alım ve satımları v.b.) için; b) risk, oluşturmeyen hizmetler karşılığı (%100'lü akreditif taahhütleri, ihracat akreditifleri, vesaik ve mal mukabili ithalat işlemleri, kiralık kasa işlemleri v.b.) elde edilir.²²⁸ Müşterinin banka ile yaptığı iş hacmine, taşıdığı riskin büyüklüğüne, müşterinin pazarlık gücüne bağlı olarak komisyon oranları ve alınacak komisyon tutarları belirlenmektedir.

²²⁸ ŞAKAR, Hakan; Bankalarda Kredilendirme Teknikleri, Mida İnstitute Bankacılık Eğitim Dizisi no: 4, 2. Basım, İstanbul 2002, s. 28.

5.3.5. Net Bugünkü Değer

Net Bugünkü Değer (NBD) gelecekteki değeri bilinmeyen bir menkul değer, alacak yada borcun belirli bir iskonto oranına göre bugünkü değerinin bulunmasıdır. İskonto oranı hesaplamayı yapan tarafından belirlenen bir oran ve maliyet, kredi faizi, mevduat faiz gibi oranları ile denk gelmesi zorunlu olmayan bir orandır. Formül olarak ifade edilecek olursa;

$$\text{NBD} = \text{Vadedeki Değer} / (1 + \text{Dönemsel Faiz}) ^ \text{Dönem Sayısı}$$

$$\text{Gelecekteki Değer} = [\text{NBD} \times (1 + \text{Dönemsel Faiz Oranı})] ^ \text{dönem sayısı}$$

Örneğin; aylık taksitleri 100.000 TL olan ve 30 günde bir faiz tahsil edilen bir kredinin yıllık basit % 60 oranında 1., 2. ve 3. taksitlerinin net bugünkü değerini hesaplayacak olursak, dönme sayısı $(360/ 30) = 12$. Dönemsel faizi ise $\%60 / 12 = 5$. Taksitler için dönem sayısı ise 1. taksit için 1, 2. taksit için 2 ve 3. taksit için 3 olur.

$$1. \text{ Taksitin NBD} = 100.000 / (1+ 0,05) ^ 1 = 95.238.-$$

$$2. \text{ Taksitin NBD} = 100.000 / (1+0,05) ^ 2 = 90.702,95.-$$

$$3. \text{ Taksitin NBD} = 100.000 / (1+ 0,05) ^ 3 = 86.383,76.-$$

5.4.TÜRK BANKACILIĞINDA KREDİ FİYATLANDIRMA

Bu bölümden kredi fiyatlandırma ile ilgili rakamsal analiz yapılacaktır. Bir bankaya ait 2004, 2005 ve 2006 yıllarındaki bilanço yapıları incelenerek dönem başı ve dönem sonu bilânçoları ele alınarak tablolar üzerinde hesaplamalar yapılarak yıllar arasında karşılaştırmalar yapılacaktır.

5.4.1. Pasif Yapısının Ağırlıklı Ortalama Maliyetinin Hesaplanması

Bankaya ait bilânçolar incelenerek pasif yapısının ağırlıklı ortalama maliyeti hesaplanmıştır. Üç yıllık bilânçolar elle alındıktan sonra karşılaştırma yapılmıştır.

5.4.2. Kaynakların Ortalama Maliyetinin Hesaplanması

Bilançonun pasif yapısının ortalama maliyeti farklı kriterleri dikkate alarak ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bu kriterler, özkaynak maliyeti yüklemeyen, özkaynak maliyeti yansıtılarak ve donuk aktiflerin hesaba katılması ile fiyatlandırma yapılmıştır.

5.4.2.1.Özkaynak Maliyeti Yüklemeyen Hesaplama

Dinamik yöntem kullanılarak bankaya ait bilançoların özvarlıklarının maliyetinin olmadığı, yabancı paraya karşı pozisyon taşınmadığı, donuk aktiflerin hesaba katılmadığı ve banka giderlerinin maliyete eklenmediği varsayımları ile Ağırlıklı Bileşik Pasif Maliyeti hesaplanmıştır.

5.4.2.2.Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplanması

Bankanın ortakları bankaya koymuş oldukları ilk sermaye ve daha sonra bu sermaye ye eklenen artışların bir alternatif maliyeti vardır. Yani banka ortakları özvarlıklarını bankada kullanmak yerine bir başka yatırım alanında kullanma kararı verse idi ne kadar bir kazanç beklenebilirdi, sorusunun cevabı Özvarlığın Alternatif Maliyetini izah edebilir. Gerçekte birçok banka maliyet hesaplamalarında sermayenin alternatif maliyetini pasif yapısının özkaynak maliyetine dâhil etmemektedir. Ancak daha hassas yapılmak istenilen analizde özkaynak maliyeti yansıtılarak hesaplama yapılmaktadır.

5.4.2.3. Donuk Aktiflerin Hesaba Katılması İle Fiyatlandırma

Maliyet analizinin daha gerçekçi yapılabilmesi için, bankaların taşımak zorunda oldukları ve üzerinden gelir elde etme imkânları olmayan aktif kalemlerin maliyetini de hesaplayarak pasif maliyetine ilave edilmesi gerekmektedir. Çünkü donuk aktifler (net batık krediler, net sabit varlıklar, munzam karşılıklar ve disponibiliteler yükümlülüğü) getirisinin olmamasına rağmen pasifler kaynaklar tarafından fonlanmaktadır. Bu oran dikkate alınarak kredi fiyatlandırması yapılmıştır.

5.5. KISMİ DEĞERLENDİRME

Bankaların aktif ürünlerinin fiyatlandırmasını en doğru şekilde yapılabilmesi için fonlama ilkelerinin doğru tespit edilmesi ve kaynak maliyetinin iyi hesaplanması gerekmektedir. Piyasada oluşmuş olan fiyatların (mevcut bankaların oluşturduğu fiyatlar) belirlediği kaynak maliyetini de göz önünde bulundurmakta fayda vardır. Analiz de 2004, 2005 ve 2006 yıllarına ait veriler kullanılmıştır. 2004 – 2005 yılları arasında bankanın büyümesi %50 oranında gelişirken 2006 yılında bu oran % 25'e düşmüştür. Hesaplamaları bu önemli bir ölçüde etkilemiştir.

Genel kaynak kullanım maliyeti sırasıyla 8,15-8,51-9,08 hesaplanmıştır. Ancak önemli bir etken olan Özvarlığın alternatif maliyetini hesaplanması ile bu oranlar 8,26-8,48- 9,05 olarak değişmiştir. Sermaye portföyü hesaplaması gelir ve gideri, maliyet / fiyatlandırma analizine eklenmelidir. Oranlardan da anlaşıldığı üzere Özkaynakların maliyetinin sıfır olduğunu ve maliyet unsuru içermediğini söylemek yanlış bir yaklaşımdır.

Gerçek anlamda maliyet analizinde bankaların taşımak zorunda oldukları ve üzerinden gelir elde etmeleri söz konusu olamayan (ya da çok az olan) aktif kalemlerin maliyetini de hesaplayarak pasif maliyete ilave etmek gerekmektedir. Bunlar net sabit varlıklar, net batık krediler, yasal yükümlülükler (munzam karşılıklar, dispoñibilite yükümlülüğü) v.b. aktiflerde yer alan değerlerdir. Bunların üzerinden getiri elde edilmemesine rağmen pasifteki kaynakların bir kısmı tarafından fonlanmaktadır.

Donuk aktifler dâhil edilerek yapılan hesaplamalarda ise yatırım maliyetleri anında değişmektedir. 2004 yılında hesaplanan basit faiz 8,12 iken donuk aktiflerin hesaplamalara %30 olarak dâhil edilmesi ile 11,51 e yükselmektedir. 2005'de donuk aktifler % 40 ve basit faiz 8,24'den 14,01 ve 2006'da ise donuk aktifler %45'den dâhil edildiğinde basit faiz 9,05'den 16,194 olarak değişmektedir.

Sonuç olarak batık aktiflerin yükselmesi ile bankaların maliyeti yükselmekte. Banka için yüksek maliyetler oluşmaktadır. Maliyetler yükseldikçe banka daha kârlı çözüm arayışlarına gitmek zorunda kalacaktır. Maliyetler arttıkça ya zararına kaliteli

aktif edinmeye devam etmek zorunda kalacak ya da kâr getirebilecek kalitesiz aktiflere yatırım yapmayı tercih edeceklerdir. İlk durumu seçmesi halinde bankanın zararı artacak, özvarlıklar daralacak ve özvarlık zarar kadar nakit artırmadıkça bankada likidite krizi oluşacaktır; ikinci durumun tercih edilmesi halinde ise batıklar yeni batıların oluşmasına yol açacak ve bu da kârlılıkta sorun oluşturacağından yine likidite darlığına ortam hazırlamaktadır.

SONUÇ

Ticari bankalar müşterilerinden mevduat kabul etme ve koruma, paranın bir hesaptan diğerine aktarılması veya çekilmesi, toplanan mevduatın belirli bir bölümünü nakit olarak gereksinimi olan müşterilere kredi olarak verme yetkisine sahip finansal kurumlardır. Tasarrufları toplama ve kredi olarak ekonomiye aktarma, kaynakları akışkanlık sağlama, para politikası etkinliğini artırma, etkin kaynak dağılımı sağlama, kısa vadeli fonların uzun vadeli fon haline dönüştürme gibi önemli fonksiyonları bulunan bankacılık sistemi, ekonominin temelini teşkil eder.

Bir hizmet işletmesi olan bankaların faaliyetleri maliyet bakımından; birincisi olarak para alım satımında dayanan kredi işlemleri, ikincisi olarak ise hizmet işlemleri olarak iki kısımda incelenmektedir. Bankalar belirli bir dönemde sunulacak kredilerin faiz marjlarını planlarken maliyet hesaplamalarını ayrıntılı bir şekilde yapmış olmaları gerekmektedir. Kredi talepleri değerlendirilirken, kredinin bankaya sağlayacağı likidite veya kârlılık durumuna bakılır.

Banka kredileri ekonomik faaliyet seviyelerini iki şekilde etkiledikleri için ekonomik sistem içerisinde önemli bir yer tutar. Birincisi, banka kredilerinin genişlemesi ile ulusal para arzının değişmesi, ikincisi; banka kredileri ile desteklenen ekonomik faaliyetler, neyin, ne kadar, nerede ve nasıl üretileceğini etkilemesidir. Bankacılık ve finans sektöründe yaşanan rekabet ortamında sürekli olarak yeni enstrümanların piyasaya sürülmesi kredilere de yansımakta ve kredi türleri devamlı artmaktadır

Bankalar öz ve yabancı kaynaklardan sağladıkları fonları, fon ihtiyacı olan kişi ya da kurumlara aktarır. Bu faaliyetler sonucunda ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi sağlanırken, bankalar varlığını devam ettirmek için ihtiyaç duydukları kârı sağlamış olurlar. Özkaynaklar genellikle duran varlıklara bağlandıklarından plasman hacmi yabancı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılıdır.

Bankaların yatırım kararlarında makroekonomik istikrar, vergi düzenlemeleri ve hukuki altyapı gibi kurumsal faktörler belirleyici olmaktadır. Aynı kriterler bankaların firmalara kredi kullandırmalarında da söz konusudur. 2000-2006 yılları itibariyle enflasyon ve ekonomik dalgalanmaların azalması döviz ve faiz fiyatlarındaki düşme, kur farkı giderlerinin kaynak maliyeti içerisindeki payını büyük bir oranda düşürmüştür. Faaliyet giderleri önemli bir oranda belirginleşmiştir.

Asıl işlevi mali aracılık olan bankaların söz konusu işlevlerini yerine getirebilmeleri için kaynak maliyetin artırıcı doğrudan veya dolaylı mali yüklerin en aza indirgenmesi gereklidir. Maliyetlerin en aza indirgenmesi Türk Bankacılık sisteminin uluslararası rekabet koşullarına dayanabilmesi ve uzun dönemde sürdürülebilir bir kârlılığa erişmesi bakımından çok önemlidir.

Kaynak maliyeti bankaların, kaynak yapısının en uygun olup olmadığı konusunda da bir ölçüdüdür. Kredinin bankaya maliyetini hesaplayabilmek için maliyeti oluşturan unsurların isabetli tespit edilmesi gereklidir. Gerçek fon maliyetinin hesaplanması fiyatlandırma işlemlerinde zorunludur.

Bankacılık sektöründe yasal yükümlülükler nedeniyle yüksek fon maliyeti kredi fiyatlarını yükseltmektedir. Bankaların müşterilerine sunmuş oldukları kredilerin bir bölümünü özkaynaklarından karşılamaktadırlar. Özsermaye maliyeti, bankaların kredileri özsermayelerinden karşıladıkları zaman ortaya çıkan bir kavramdır. Kredi fiyatlandırmasını yaparken kredi maliyetine ilave olarak kredi risk marjı dâhil edilir.

Bankalarda fon maliyetini hesaplanması ve buna bağlı olarak kredi fiyatlandırmasının yapılması da önemli bir sorun oluşturmaktadır. En basit şekliyle fonların maliyeti, mevduatların ve diğer yabancı kaynakların maliyetlerinin toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Fon kaynaklarına ilave edilen son birim fon kaynağın toplam maliyetlerde oluşturduğu değişikliğe marjinal fon kaynak maliyet denir. Bankaların fon havuzuna giren fonların ağırlıklı marjinal maliyetleri, yeni girecek fonların maliyetini tahmini olarak da kullanılabilir bir veri oluşturur. Bankanın tüm aktiflerinin aynı havuzdan finanse edildiğini göz önünde bulunduracak olursak,

fiyatlandırmada havuzdaki tüm kaynakların ağırlıklı marjinal maliyetlerini almak daha doğru bir yaklaşımdır

Kredi Fiyatlandırma Süreci, banka müşterilerinin kredi taleplerinin değerlendirilmesi sonucunda, kredi maliyetini etkileyen bütün faktörleri dikkate alarak, bankanın fiyatlandırma kriterleri ve yöntemlerini dikkat alarak, kredinin gerçek fiyatının hesaplanmasını yapmasıdır. Kredi fiyatlandırmasını etkileyen çeşitli faktörler dikkate alınarak banka ve müşteri arasında en ideal olan kredi koşulları belirlenir.

Bankaların kârlılığı, yönetim giderleri ve fonlama maliyetlerine göre kredi faizlerinin ve diğer hizmetlerin fiyatlandırılması ile ilgilidir. Varlıkların içinde en büyük gelir sağlayan kalemi krediler oluşturmaktadır ve bu nedenle kredi faizlerinin belirlenmesi bankaların kârlılığını direkt olarak etkilemektedir. Banka için bir kredinin verimli olması bankanın tüm maliyetlerini karşılayacak şekilde hesaplanması anlamına gelir. Sonuçta kaynak maliyeti bankacılığın en temel riskleri ile ilgilidir. Ani likidite gereksinimi karşısında kaynak bulma zorunluluğu, vade dönüşümü, faiz oranı ve kredi riski kaynak maliyeti hesaplaması yaparken tüm bu riskler göz ardı edilmemelidir.

Bankalar kredi müşterileri ile kredi sözleşmesini imzalamadan önce kredi maliyetini hesaplayıp faiz fiyatını belirlemek zorundadır. Kredi fiyatlandırmaya ilişkin hesaplamaların yapılmasında çeşitli alternatifler vardır. Kaynak maliyetinin hesaplanması, kaynak maliyetinin hesaplanması sırasında özkaynak maliyetinin yansıtılması ve donuk aktiflerin hesaba dâhil edilmesi ya da edilmemesi durumları gibi. Her bir durumda kredi fiyatlandırmada farklılıklar oluşmaktadır. Analizin amacı bu ortaya çıkan çeşitli durumları göz önüne sererek banka için en verimli olan kredi fiyatını oluşturmakta yardımcı olmak.

Analizde bir bankaya ait 3 yıllık bilânço verileri kullanılarak çeşitli alternatiflere göre pasif yapısının alternatif maliyeti hesaplanmıştır. Pasif yapısını; özkaynak maliyeti yüklemeyen, özkaynak maliyeti yansıtılarak ve donuk aktiflerin hesaba katılması unsurları dikkat alınarak genel kaynak maliyeti bulunmuştur. Bulunan bu kaynak maliyeti ile kredi fiyatlandırması yapılmıştır.

Ortaya çıkan rakamsal sonuçlara göre bir bankanın kredi fiyatlandırmasını etkileyen en önemli unsurlardan biri toplamış olduğu mevduatların yüksekliliği, dağılımı ve maliyetidir. Pasif yapısında zkaynak ağırlılığının artması genel kaynak maliyetin yükseltmektedir. Bunun sonucunda banka iş hacminde ve bilanço yapısında artış olsa dahi kredi fiyatı artmaktadır. Donuk aktiflerin dikkatle izlenmesi gerekmektedir. Bankanın yıllar içerisinde donuk aktiflerinin artış göstermesi kredi fiyatının yükselmesine neden olmaktadır.

Bankaların bilanço yapısını oluştururken dikkat etmesi gereken özkaynakların maliyetini en asgari düzeyde tutmak ve donuk aktiflerin artışını engellemek. Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi, kaynakların maliyet ve kompozisyonunu, kullanımların getiri ve dağılımını kârını en st seviyeye getirecek şekilde stratejilerle belirleyip bu stratejileri şartlar değiştikçe revize etmektir.

EKLER

- EK 1. 2004 yılına ait AOM hesaplanması
- EK 2. 2005 yılına ait AOM hesaplanması
- EK 3. 2006 yılına ait AOM hesaplanması
- EK 4. Yıllara göre karşılaştırma
- EK 5. 2004 yılı için hesaplanması
- EK 6. 2005 yılı için hesaplanması
- EK 7. 2006 yılı için hesaplanması
- EK 8. Yıllara göre karşılaştırma
- EK 9. 2004 yılı için özvarlık artış oranının hesaplanması
- EK 10. 2004 yılı için özkaynak maliyetinin hesaplanması
- EK 11. 2005 yılı için özvarlık artış oranının hesaplanması
- EK 12. 2005 yılı için özkaynak maliyetinin hesaplanması
- EK 13. 2006 yılı için özvarlık artış oranının hesaplanması
- EK 14. 2006 yılı özkaynak maliyetinin hesaplanması
- EK 15. Yıllara göre karşılaştırma
- EK. 16 2004 yılı için hesaplanması
- EK 17. 2005 yılı için hesaplanması
- EK 18. 2006 yılı için hesaplanması
- EK 19. Yıllara göre karşılaştırma

5.4.1.Pasif Yapısının Ağırlıklı Ortalama Maliyetinin Hesaplanması (2004)

(EK- 1)

(+ 000 YTL)

Cari Dönem
(31.12.2004)

PASİF	Türk Lirası	Fon Kaynakları	% Bileşimi	Net Maliyet	Nominal Gider	AOM
I. MEVDUAT (1)	40.305.000	40.305.000	99		3.125.000	97
1.1.Bankalararası Mevduat	5.000					
1.2.Tasarruf Mevduatı	25.000.000					
Vadesiz Mevduat	5.000.000			0		
Vadeli Mevduat	20.000.000					
1 aya kadar mevduat	2.000.000			12%	240.000	7,471945181
1-3 ay mevduat	2.000.000			14%	280.000	8,717269378
3 aylık mevduat	6.000.000			14%	840.000	26,15180813
3-6 ay mevduat	3.500.000			15%	525.000	16,34488008
6-12 aylık mevduat	2.500.000			15%	375.000	11,67491435
1 yıllık mevduat	1.500.000			15%	225.000	7,004948607
1 yıl ve üzeri mevduat	4.000.000			16%	640.000	19,92518715
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	6.500.000					
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	4.700.000					
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	4.100.000					
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-					
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-					
II. PARA PİYASALARI	500.000	500.000	1,22495		85.000	2,646313918
2.1.Bankalararası Para	-					
Piyasalarından Alınan Borçlar	-					
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	500.000			17%	85.000	2,646313918
III. ALINAN KREDİLER (3)	13.000	13.000	0,031849		2.015	0,062733206
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-					
3.2.Alınan Diğer Krediler	6.500			16%	1.040	0,032378429

3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	6.500			15%	975	0,030354777
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan						
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-					
4.1.Bonolar	-					
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-					
4.3.Tahviller -	-					
V. FONLAR (5)	4.100.000					
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	380.000					
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	115.000					
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	90.000					
IX. FAKTORİNG BORÇLARI (9)	-					
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	90					
10.1.Finansal Kiralama Borçları	120					
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	30					
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	336.670					
11.1.Mevduat	310.000					
11.2.Alınan Kredilerin	250					
11.3.Repo İşlemlerinin	420					
11.4.Diğer	26.000					
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.270.000					
12.1.Genel Karşılıklar	65.000					
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	350.000					
12.3.Vergi Karşılığı	905.000					
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-					
12.5.Diğer Karşılıklar	300.000					
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-					
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ (12)	-					
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	5.720.250					
15.1.Ödenmiş Sermaye	2.200.000	0				
15.2.Sermaye Yedekleri	760.250					
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-					

15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-					
15.2.3.Menkul Değerler değer Artış Fonu (15)	220.000					
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-	0				
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	250					
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	540.000					
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-					
Enflasyon Düzeltme Farkı						
15.3.Kâr Yedekleri	960.000					
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	720.000	0				
15.3.2.Statü Yedekleri	-					
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	90.000					
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	150.000					
15.4.Kâr veya Zarar	1.800.000					
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları		0				
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	1.800.000					
PASİF TOPLAMI	52.830.010	40.818.000	100		3.212.015	100

5.4.1.Pasif Yapısının Ağırlıklı Ortalama Maliyetinin Hesaplanması (2005)

(EK- 2)

(+ 000 YTL)

Cari Dönem (31.12.2005)

PASİF	Türk Lirası	Fon Kaynakları	% Bileşimi	Net Maliyet	Nominal Gider	AOM
I. MEVDUAT (1)	60.457.500	60.457.500	99		5.010.000	97
1.1.Bankalararası Mevduat	7.500					
1.2.Tasarruf Mevduatı	37.500.000					
Vadesiz Mevduat	7.500.000			0		
Vadeli Mevduat	30.000.000					
1 aya kadar mevduat	3.000.000			13%	390.000	7,575438
1-3 ay mevduat	3.000.000			15%	450.000	8,740889
3 aylık mevduat	9.000.000			15%	1.350.000	26,22267
3-6 ay mevduat	5.250.000			16%	840.000	16,31633
6-12 aylık mevduat	3.750.000			16%	600.000	11,65452
1 yıllık mevduat	2.250.000			16%	360.000	6,992712
1 yıl ve üzeri mevduat	6.000.000			17%	1.020.000	19,81268
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	9.750.000					
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	7.050.000					
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	6.150.000					
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-					
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-					
II. PARA PİYASALARI	750.000	750.000	1,22495		135.000	2,622267
2.1.Bankalararası Para	-					
Piyasalarından Alınan Borçlar	-					
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	750.000			18%	135.000	2,622267
III. ALINAN KREDİLER (3)	19.500	19.500	0,031849		3.218	0,062497
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri						

3.2.Alınan Diğer Krediler	9.750			17%	1.658	0,032196
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	9.750			16%	1.560	0,030302
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan						
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-					
4.1.Bonolar	-					
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-					
4.3.Tahviller -	-					
V. FONLAR (5)	6.150.000					
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	570.000					
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	172.500					
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	135.000					
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-					
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	225					
10.1.Finansal Kiralama Borçları	180					
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	45					
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	505.005					
11.1.Mevduat	465.000					
11.2.Alınan Kredilerin	375					
11.3.Repo İşlemlerinin	630					
11.4.Diğer	39.000					
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.904.500					
12.1.Genel Karşılıklar	97.500					
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	525.000					
12.3.Vergi Karşılığı	1.357.000					
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-					
12.5.Diğer Karşılıklar	450.000					
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-					
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-					
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	8.580.375					
15.1.Ödenmiş Sermaye	3.300.000					
15.2.Sermaye Yedekleri	1.140.375					

15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-					
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-					
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)	330.000					
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-					
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	375					
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	810.000					
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-					
Enflasyon Düzeltme Farkı						
15.3.Kâr Yedekleri	1.440.000					
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.080.000					
15.3.2.Statü Yedekleri	-					
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	135.000					
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	225.000					
15.4.Kâr veya Zarar	2.700.000					
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları						
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	2.700.000					
PASİF TOPLAMI	79.244.605	61.227.000	100		5.148.218	100

5.4.1.Pasif Yapısının Ağırlıklı Ortalama Maliyetinin Hesaplanması (2006)

(EK- 3)

(+ 000 YTL)

Cari Dönem (31.12.2006)

	Türk Lirası	Fon Kaynakları	% Bileşimi	Net Maliyet	Nominal Gider	AOM
I. MEVDUAT (1)	75.571.875	75.571.875	99		6.665.625	97
1.1.Bankalararası Mevduat	9.375					
1.2.Tasarruf Mevduatı	46.875.000					
Vadesiz Mevduat	9.375.000			0		
Vadeli Mevduat	37.500.000					
1 aya kadar mevduat	3.750.000			14%	525.000	7,666455
1-3 ay mevduat	3.750.000			16%	600.000	8,761662
3 aylık mevduat	11.250.000			16%	1.800.000	26,28499
3-6 ay mevduat	6.562.500			17%	1.115.625	16,29122
6-12 aylık mevduat	4.687.500			17%	796.875	11,63658
1 yıllık mevduat	2.812.500			17%	478.125	6,98195
1 yıl ve üzeri mevduat	7.500.000			18%	1.350.000	19,71374
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	12.187.500					
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	8.812.500					
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	7.687.500					
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-					
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-					
II. PARA PİYASALARI	937.500	937.500	1,22495		178.125	2,601119
2.1.Bankalararası Para	-					
Piyasalarından Alınan Borçlar	-					
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	937.500			19%	178.125	2,601119
III. ALINAN KREDİLER (3)	24.374	24.374	0,031847		4.265	0,062287
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-					
3.2.Alınan Diğer Krediler	12.187			18%	2.194	0,032034
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	12.187			17%	2.072	0,030254

3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan						
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-					
4.1.Bonolar	-					
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-					
4.3.Tahviller -	-					
V. FONLAR (5)	7.687.500					
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	712.500					
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	215.625					
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	168.750					
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-					
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	281					
10.1.Finansal Kiralama Borçları	225					
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	56					
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	631.255					
11.1.Mevduat	581.250					
11.2.Alınan Kredilerin	468					
11.3.Repo İşlemlerinin	787					
11.4.Diğer	48.750					
XII. KARŞILIKLAR (12)	2.380.625					
12.1.Genel Karşılıklar	121.875					
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	656.250					
12.3.Vergi Karşılığı	1.696.250					
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-					
12.5.Diğer Karşılıklar	562.500					
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-					
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ (13)	-					
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	10.725.468					
15.1.Ödenmiş Sermaye	4.125.000					
15.2.Sermaye Yedekleri	1.425.468					
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-					
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-					

15.2.3.Menkul Değerler değer Artış Fonu (15)	412.500					
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-					
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	468					
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	1.012.500					
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-					
Enflasyon Düzeltme Farkı						
15.3.Kâr Yedekleri	1.800.000					
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.350.000					
15.3.2.Statü Yedekleri	-					
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	168.750					
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	281.250					
15.4.Kâr veya Zarar	3.375.000					
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları						
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	3.375.000					
PASİF TOPLAMI	99.055.753	76.533.749	100		6.848.015	100

5.4.1. Pasif Yapısının Yıllar İtibariyle Karşılaştırılması

(+ 000 TL)

(EK- 4)

PASİF	2004 YILI		2005 YILI		2006 YILI	
	Net Maliyet	AOM	Net Maliyet	AOM	Net Maliyet	AOM
I. MEVDUAT (1)		97		97		97
1.1.Bankalararası Mevduat						
1.2.Tasarruf Mevduatı						
Vadesiz Mevduat	0		0		0	
Vadeli Mevduat						
1 aya kadar mevduat	12%		13%		14%	
1-3 ay mevduat	14%		15%		16%	
3 aylık mevduat	14%		15%		16%	
3-6 ay mevduat	15%		16%		17%	
6-12 aylık mevduat	15%		16%		17%	
1 yıllık mevduat	15%		16%		17%	
1 yıl ve üzeri mevduat	16%		17%		18%	
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı						
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı						
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı						
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1						
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları						
II. PARA PİYASALARI		2,65		2,62		2,6
2.1.Bankalararası Para Piyasalarından Alınan Borçlar						
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	17%		18%		19%	
III. ALINAN KREDİLER (3)		0,06		0,06		0,06
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri						

3.2.Alınan Diğer Krediler	16%		17%		18%	
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	15%		16%		17%	
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan						
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)						
4.1.Bonolar						
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler						
4.3.Tahviller -						
V. FONLAR (5)						
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)						
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)						
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)						
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)						
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)						
10.1.Finansal Kiralama Borçları						
10.2.Ertelenmiş Finansal						
Kiralama Giderleri (-)						
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)						
11.1.Mevduat						
11.2.Alınan Kredilerin						
11.3.Repo İşlemlerinin						
11.4.Diğer						
XII. KARŞILIKLAR (12)						
12.1.Genel Karşılıklar						
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı						
12.3.Vergi Karşılığı						
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)						
12.5.Diğer Karşılıklar						
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)						
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ						
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)						
15.1.Ödenmiş Sermaye						
15.2.Sermaye Yedekleri						

15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)					
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları					
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)					
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)					
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)					
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri					
15.2.7.Ödenmiş Sermaye					
Enflasyon Düzeltme Farkı					
15.3.Kâr Yedekleri					
15.3.1.Yasal Yedekler (18)					
15.3.2.Statü Yedekleri					
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)					
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri					
15.4.Kâr veya Zarar					
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları					
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı					
PASİF TOPLAMI		100		100	100

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yüklemeden Hesaplama (2004 yılı için)

(EK- 5)

(+ 000 YTL)

Cari Dönem (31.12.2004)

PASİF	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	40.305.000							
1.1.Bankalararası Mevduat	5.000							
1.2.Tasarruf Mevduatı	25.000.000							
Vadesiz Mevduat	5.000.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	20.000.000							
1 aya kadar mevduat	2.000.000	30	12	12%	101%	0,126825	12,682503	25365006,03
1-3 ay mevduat	2.000.000	60	6	14%	102%	0,1484252	14,8425229	29685045,74
3 aylık mevduat	6.000.000	90	4	14%	104%	0,147523	14,7523001	88513800,37
3-6 ay mevduat	3.500.000	120	3	15%	105%	0,157625	15,7625	55168750
6-12 aylık mevduat	2.500.000	180	2	15%	108%	0,155625	15,5625	38906250
1 yıllık mevduat	1.500.000	360	1	15%	115%	0,15	15	22500000
1 yıl ve üzeri mevduat	4.000.000	360	1	16%	116%	0,16	16	64000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	6.500.000	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	4.700.000	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	4.100.000	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	500.000	360	1	17%	117%	0,17	17	8500000
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından								
Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	500.000							
III. ALINAN KREDİLER (3)	13.000	360	1		100%	0	0	
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-							
3.2.Alınan Diğer Krediler	6.500			16%				

3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	6.500			15%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	4.100.000							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	380.000							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	115.000							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	90.000							
IX. FAKTORİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	90							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	120							
10.2.Ertelenmiş Finansal	30							
Kiralama Giderleri (-)								
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	336.670							
11.1.Mevduat	310.000							
11.2.Alınan Kredilerin	250							
11.3.Repo İşlemlerinin	420							
11.4.Diğer	26.000							
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.270.000							
12.1.Genel Karşılıklar	65.000							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	350.000							
12.3.Vergi Karşılığı	905.000							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	300.000							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	5.720.250							
15.1.Ödenmiş Sermaye	2.200.000							
15.2.Sermaye Yedekleri	760.250							
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-							

15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-								
15.2.3.Menkul Değerler değer Artış Fonu (15)	220.000								
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-								
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	250								
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	540.000								
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-								
Enflasyon Düzeltme Farkı									
15.3.Kâr Yedekleri	960.000								
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	720.000								
15.3.2.Statü Yedekleri	-								
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	90.000								
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	150.000								
15.4.Kâr veya Zarar	1.800.000								
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları									
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	1.800.000								
PASİF TOPLAMI	52.830.010								8,149317755

Ağırlıklı bileşik Pasif Maliyeti

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	8,15	7,86
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	8,15	7,89
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	8,15	7,91
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	8,15	7,98
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	8,15	8,15
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,15	8

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yüklemeden Hesaplama (2005 yılı için)

(+ 000 YTL)

(EK- 6)

Cari Dönem (31.12.2005)

	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	60.457.500							
1.1.Bankalararası Mevduat	7.500							
1.2.Tasarruf Mevduatı	37.500.000							
Vadesiz Mevduat	7.500.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	30.000.000							
1 aya kadar mevduat	3.000.000	30	12	13%	101%	0,138032	13,8032482	41409744,48
1-3 ay mevduat	3.000.000	60	6	15%	103%	0,159693	15,9693418	47908025,46
3 aylık mevduat	9.000.000	90	4	15%	104%	0,15865	15,8650415	142785373,5
3-6 ay mevduat	5.250.000	120	3	16%	105%	0,168685	16,8685037	88559644,44
6-12 aylık mevduat	3.750.000	180	2	16%	108%	0,1664	16,64	62400000
1 yıllık mevduat	2.250.000	360	1	16%	116%	0,16	16	36000000
1 yıl ve üzeri mevduat	6.000.000	360	1	17%	117%	0,17	17	102000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	9.750.000	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	7.050.000	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	6.150.000	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	750.000	360	1		100%	0	0	0
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından								
Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	750.000			18%				
III. ALINAN KREDİLER (3)	19.500	360	1		100%	0	0	
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri								
3.2.Alınan Diğer Krediler	9.750			17%				

3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	9.750			16%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	6.150.000							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	570.000							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	172.500							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	135.000							
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	225							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	180							
10.2.Ertelenmiş Finansal	45							
Kiralama Giderleri (-)								
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	505.005							
11.1.Mevduat	465.000							
11.2.Alınan Kredilerin	375							
11.3.Repo İşlemlerinin	630							
11.4.Diğer	39.000							
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.904.500							
12.1.Genel Karşılıklar	97.500							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	525.000							
12.3.Vergi Karşılığı	1.357.000							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	450.000							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	8.580.375							
15.1.Ödenmiş Sermaye	3.300.000							
15.2.Sermaye Yedekleri	1.140.375							
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-							

15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-							
15.2.3.Menkul Değerler değer Artış Fonu (15)	330.000							
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-							
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	375							
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	810.000							
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-							
Enflasyon Düzeltme Farkı								
15.3.Kâr Yedekleri	1.440.000							
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.080.000							
15.3.2.Statü Yedekleri	-							
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	135.000							
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	225.000							
15.4.Kâr veya Zarar	2.700.000							
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları								
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	2.700.000							
PASİF TOPLAMI	79.244.605							8,510343279

Ağırlıklı bileşik Pasif Maliyeti

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2.000.000.-	30 gün	12	8,51	8,2
2. nolu Plasman	4.000.000.-	60 gün	6	8,51	8,22
3. nolu Plasman	6.000.000.-	90 gün	4	8,51	8,25
4. nolu Plasman	8.000.000.-	180 gün	2	8,51	8,34
5. nolu Plasman	10.000.000.-	360 gün	1	8,51	8,51
TOPLAM	30.000.000.-	720 gün		8,51	8,35

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yüklemeden Hesaplama (2006 yılı için)

(EK- 7)

(+ 000 YTL)

Cari Dönem (31.12.2006)

	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	75.571.875							
1.1.Bankalararası Mevduat	9.375							
1.2.Tasarruf Mevduatı	46.875.000							
Vadesiz Mevduat	9.375.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	37.500.000							
1 aya kadar mevduat	3.750.000	30	12	14%	101%	0,149342	14,934203	56003260,95
1-3 ay mevduat	3.750.000	60	6	16%	103%	0,1710536	17,105359	64145097,14
3 aylık mevduat	11.250.000	90	4	16%	104%	0,1698586	16,985856	191090880
3-6 ay mevduat	6.562.500	120	3	17%	106%	0,1798153	17,98153	118003788,2
6-12 aylık mevduat	4.687.500	180	2	17%	109%	0,177225	17,7225	83074218,75
1 yıllık mevduat	2.812.500	360	1	17%	117%	0,17	17	47812500
1 yıl ve üzeri mevduat	7.500.000	360	1	18%	118%	0,18	18	135000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	12.187.500	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	8.812.500	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	7.687.500	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	937.500	360	1		100%	0	0	0
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından								
Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	937.500			19%				
III. ALINAN KREDİLER (3)	24.374	360	1		100%	0	0	
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-							
3.2.Alınan Diğer Krediler	12.187			18%				

3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	12.187			17%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	7.687.500							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	712.500							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	215.625							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	168.750							
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	281							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	225							
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	56							
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	631.255							
11.1.Mevduat	581.250							
11.2.Alınan Kredilerin	468							
11.3.Repo İşlemlerinin	787							
11.4.Diğer	48.750							
XII. KARŞILIKLAR (12)	2.380.625							
12.1.Genel Karşılıklar	121.875							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	656.250							
12.3.Vergi Karşılığı	1.696.250							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	562.500							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	10.725.468							
15.1.Ödenmiş Sermaye	4.125.000							
15.2.Sermaye Yedekleri	1.425.468							
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-							

15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-							
15.2.3.Menkul Değerler değer Artış Fonu (15)	412.500							
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	-							
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)	468							
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	1.012.500							
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-							
Enflasyon Düzeltme Farkı								
15.3.Kâr Yedekleri	1.800.000							
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.350.000							
15.3.2.Statü Yedekleri	-							
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	168.750							
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	281.250							
15.4.Kâr veya Zarar	3.375.000							
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları								
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	3.375.000							
PASİF TOPLAMI	99.055.753							9,082656398

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2.000.000.-	30 gün	12	9,08	8,72
2. nolu Plasman	4.000.000.-	60 gün	6	9,08	8,75
3. nolu Plasman	6.000.000.-	90 gün	4	9,08	8,79
4. nolu Plasman	8.000.000.-	180 gün	2	9,08	8,89
5. nolu Plasman	10.000.000.-	360 gün	1	9,08	9,08
TOPLAM	30.000.000.-	720 gün		9,08	8,9

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yüklemeden Hesaplama (+000 YTL)
Yıllar İtibariyle Karşılaştırma

(EK- 8)

PASİF	2004 YILI		2005 YILI		2006 YILI	
	Basit Faiz	Bileşik Faiz	Basit Faiz	Bileşik Faiz	Basit Faiz	Bileşik Faiz
I. MEVDUAT (1)						
1.1.Bankalararası Mevduat						
1.2.Tasarruf Mevduatı						
Vadesiz Mevduat	0		0		0	
Vadeli Mevduat						
1 aya kadar mevduat	12%	12,68%	13%	13,80%	14%	14,93%
1-3 ay mevduat	14%	14,84%	15%	15,96%	16%	17,10%
3 aylık mevduat	14%	14,75%	15%	15,86%	16%	16,99%
3-6 ay mevduat	15%	15,76%	16%	15,87%	17%	17,98%
6-12 aylık mevduat	15%	15,56%	16%	16,87%	17%	17,72
1 yıllık mevduat	15%	15%	16%	16%	17%	17%
1 yıl ve üzeri mevduat	16%	16%	17%	17%	18%	18%
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı						
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı						
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı						
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1						
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları						
II. PARA PİYASALARI						
2.1.Bankalararası Para Piyasalarından Alınan Borçlar						
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	17%		18%		19%	
III. ALINAN KREDİLER (3)						
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri						

3.2.Alınan Diğer Krediler	16%		17%		18%	
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	15%		16%		17%	
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan						
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)						
4.1.Bonolar						
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler						
4.3.Tahviller -						
V. FONLAR (5)						
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)						
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)						
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRIMLER (8)						
IX. FAKTORİNG BORÇLARI (9)						
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)						
10.1.Finansal Kiralama Borçları						
10.2.Ertelenmiş Finansal						
Kiralama Giderleri (-)						
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)						
11.1.Mevduat						
11.2.Alınan Kredilerin						
11.3.Repo İşlemlerinin						
11.4.Diğer						
XII. KARŞILIKLAR (12)						
12.1.Genel Karşılıklar						
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı						
12.3.Vergi Karşılığı						
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)						
12.5.Diğer Karşılıklar						
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)						
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ						
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)						
15.1.Ödenmiş Sermaye						

15.2.Sermaye Yedekleri						
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)						
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları						
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)						
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)						
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)						
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri						
15.2.7.Ödenmiş Sermaye						
Enflasyon Düzeltme Farkı						
15.3.Kâr Yedekleri						
15.3.1.Yasal Yedekler (18)						
15.3.2.Statü Yedekleri						
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)						
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri						
15.4.Kâr veya Zarar						
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları						
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı						
PASİF TOPLAMI		0		0		0

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	2004		2005		2006	
			Bileşik Faiz	Basit faiz	Bileşik Faiz	Basit faiz	Bileşik Faiz	Basit faiz
IV. Krediler								
1. nolu Plasman	2.000.000.-	30 gün	8,15	7,82	8,51	8,2	9,08	8,72
2. nolu Plasman	4.000.000.-	60 gün	8,15	7,89	8,51	8,22	9,08	8,75
3. nolu Plasman	6.000.000.-	90 gün	8,15	7,91	8,51	8,25	9,08	8,79
4. nolu Plasman	8.000.000.-	180 gün	8,15	7,98	8,51	8,34	9,08	8,89
5. nolu Plasman	10.000.000.-	360 gün	8,15	8,15	8,51	8,51	9,08	9,08
TOPLAM	30.000.000.-	720 gün	8,15	8	8,51	8,35	9,08	8,9

Örnekte yer alan bankanın 01.01.2004 tarihinde özvarlıklarının kompozisyonu aşağıdaki biçimde kabul edilmiştir:

(EK- 9)

Ödenmiş Sermaye	2.200.000.000
Yedekler	2.260.250.000
Yeniden Değerleme	250.000
Dağıtılmamış Karlar	1.800.000.000
Toplam Özvarlıklar	6.260.500.000
Bütçelenen Ortalama Plasman	52.830.010.000

Kur Değerleri	01.01.2004	31.12.2004
1 Dolar		1400 1450
1 Euro		1800 1.850
Hazine Bonosu Faizi Bileşik	120%	
Borsadan Doğan Holding kapanış fiyatı		2525 (01.01.2004 itibariyle)
Borsadan Koç Holding kapanış fiyatı		7400 (01.01.2004 itibariyle)
Bu hisselerden beklenen fiyat artışları yıllık	150%	
Yeniden Değerleme Oranı beklenen yıllık	80%	
Dolar Faiz oranı (beklenen yıllık)	15%	
Euro Faiz Oranı (beklenen yıllık)	20%	

Sermayedarlar, bu veriler çerçevesinde sermaye portföyünün %25 ini Dolar'a, % 25'ini Euro'ya, %40 'ının Hazine Bonosunda bağlanmasına ve kalan %10'unun da eşit olarak Doğan ve koç Holding'in İMKB'deki hisselerine yatırılmasına (yatırılmış olduğu varsayılmasına) karar vermiş; ayrıca yıl başındaki maddi özvarlıklar üzerinden reel olarak %20'lik bir kar artışı talep etmiştir.

Maddi Özvarlık	6.260.250.000		
25%	1565062500	dolar	1117902
25%	1565062500	euro	845979,7
40%	2504100000		
10%	626025000	doğan holding	123965,3
		koç holding	42298,99
Maddi Olmayan Özvarlık	250.000		

Beklenen Getiriler:

Maddi Varlığın Yıl Sonu Değeri:

Dolar	1864101228
Euro	1878075000
Hazine Bonosu	5509020000
Doğan Holding	782531250
Koç Holding	782531250
Toplam Portföy	10816258728
Portföyün Yılbaşı Değeri	6.260.250.000
Net Değer Artışı	4.556.008.728
Reel Kar	1252050000
Toplam Edilmesi Gerekli Olan Kar	5.808.058.728
Maddi Olmayan Özvarlıklar	450000

ÖZVARLIKLARIN YENİ KOMPOZİSYONU AŞAĞIDAKİ GİBİ OLACAKTIR:

Ödenmiş Sermaye	2.200.000.000
Yedekler	2.260.250.000
Yeniden Değerleme	450000
Dağıtılmamış Karlar	1.800.000.000
Cari Yıl Karı	5.808.058.728
Toplam Özvarlıklar	12.068.758.728

Dönem Başı Özvarlıklar	6.260.500.000
Dönem Sonu Özvarlıklar	12.068.758.728
<u>Artış Oranı</u>	<u>92,7762755</u>

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplama (2004 Yıllı İçin)

(+000 YTL)

(EK-10)

Cari Dönem (01.02.2004)

	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	40.305.000							
1.1.Bankalararası Mevduat	5.000							
1.2.Tasarruf Mevduatı	25.000.000							
Vadesiz Mevduat	5.000.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	20.000.000							
1 aya kadar mevduat	2.000.000	30	12	12%	101%	0,126825	12,682503	25365006,03
1-3 ay mevduat	2.000.000	60	6	14%	102%	0,148425	14,842523	29685045,74
3 aylık mevduat	6.000.000	90	4	14%	104%	0,147523	14,7523	88513800,37
3-6 ay mevduat	3.500.000	120	3	15%	105%	0,157625	15,7625	55168750
6-12 aylık mevduat	2.500.000	180	2	15%	108%	0,155625	15,5625	38906250
1 yıllık mevduat	1.500.000	360	1	15%	115%	0,15	15	22500000
1 yıl ve üzeri mevduat	4.000.000	360	1	16%	116%	0,16	16	64000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	6.500.000	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	4.700.000	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	4.100.000	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	500.000	360	1	17%	117%	0,17	17	8500000
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından								
Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	500.000							
III. ALINAN KREDİLER (3)	13.000	360	1		100%	0	0	
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-							

3.2.Alınan Diğer Krediler	6.500			16%				
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	6.500			15%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	4.100.000							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	380.000							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	115.000							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	90.000							
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	90							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	120							
10.2.Ertelenmiş Finansal	30							
Kiralama Giderleri (-)								
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	336.670							
11.1.Mevduat	310.000							
11.2.Alınan Kredilerin	250							
11.3.Repo İşlemlerinin	420							
11.4.Diğer	26.000							
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.270.000							
12.1.Genel Karşılıklar	65.000							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	350.000							
12.3.Vergi Karşılığı	905.000							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	300.000							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	5.720.000			86%		86%	4919200	
15.1.Ödenmiş Sermaye	2.200.000							
15.2.Sermaye Yedekleri	760.000							

15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-								
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-								
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)	220.000								
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	250								
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)									
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	540.000								
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-								
Enflasyon Düzeltme Farkı									
15.3.Kâr Yedekleri	960.000								
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	720.000								
15.3.2.Statü Yedekleri	-								
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	90.000								
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	150.000								
15.4.Kâr veya Zarar	1.800.000								
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları									
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	1.800.000								
PASİF TOPLAMI	52.829.760								8,269833214

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plazman	2000000	30 gün	12	8,27	7,97
2. nolu Plazman	4.000.000	60 gün	6	8,27	7,99
3. nolu Plazman	6000000	90 gün	4	8,27	8,02
4. nolu Plazman	8000000	180 gün	2	8,27	8,12
5. nolu Plazman	10.000.000	360 gün	1	8,27	8,27
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,27	8,12

Örnekte yer alan bankanın 01.01.2005 tarihinde özvarlıklarının kompozisyonu aşağıdaki biçimde kabul edilmiştir:

(EK11)

Ödenmiş Sermaye	3.300.000.000
Yedekler	1.440.000.000
Yeniden Değerleme	375.000
Dağıtılmamış Karlar	2.700.000.000
Toplam Özvarlıklar	7.440.375.000
Bütçelenen Ortalama Plasman	79.244.605.000

Kur Değerleri	01.01.2005	31.12.2005
1 Dolar	1450	1500
1 Euro	1850	1.900
Hazine Bonosu Faizi Bileşik	130%	
Borsadan Doğan Holding kapanış fiyatı	2600	(01.01.2005 itibariyle)
Borsadan Koç Holding kapanış fiyatı	7500	(01.01.2005 itibariyle)
Bu hisselerden beklenen fiyat artışları yıllık	150%	
Yeniden Değerleme Oranı beklenen yıllık	80%	
Dolar Faiz oranı (beklenen yıllık)	15%	
Euro Faiz Oranı (beklenen yıllık)	20%	

Sermayedarlar, bu veriler çerçevesinde sermaye portföyünün %25 ini Dolar'a, % 25'ini Euro'ya, %40 'ının Hazine Bonosunda bağlanmasına ve kalan %10'unun da eşit olarak Doğan ve koç Holding'in İMKB'deki hisselerine yatırılmasına (yatırılmış olduğu varsayılmasına) karar vermiş; ayrıca yıl başındaki maddi özvarlıklar üzerinden reel olarak %20'lik bir kâr artışı talep etmiştir.

Maddi Özvarlık	7.440.000.000		
25%	1860000000	dolar	1282759
25%	1860000000	euro	978947,4
40%	2976000000	hazine bonosu	
10%	744000000	doğan holding	143076,9
		koç holding	49600
Maddi Olmayan Özvarlık	375.000		

Beklenen Getiriler:

Maddi Varlığın Yıl Sonu Değeri:

Dolar	2212758621
Euro	2232000000
Hazine Bonosu	6844800000
Doğan Holding	930000000
Koç Holding	930000000
Toplam Portföy	13149558621
Portföyün Yılbaşı Değeri	7.440.000.000
Net Değer Artışı	5.709.558.621
Reel Kar	1488000000
Toplam Edilmesi Gerekl Olan Kar	7.197.558.621
Maddi Olmayan Özvarlıklar	675000

ÖZVARLIKLARIN YENİ KOMPOZİSYONU AŞAĞIDAKİ GİBİ OLACAKTIR:

Ödenmiş Sermaye	3.300.000.000
Yedekler	1.440.000.000
Yeniden Değerleme	675000
Dağıtılmamış Karlar	2.700.000.000
Cari Yıl Karı	7.197.558.621
Toplam Özvarlıklar	14.638.233.621

Dönem Başı Özvarlıklar	7.440.375.000
Dönem Sonu Özvarlıklar	14.638.233.621
<u>Artış Oranı</u>	<u>96,74053553</u>

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması

(EK - 12)

Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplama (2005 Yıllı İçin)

**(+000
YTL)**

Cari Dönem (31.12.2005)

	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	60.457.500							
1.1.Bankalararası Mevduat	7.500							
1.2.Tasarruf Mevduatı	37.500.000							
Vadesiz Mevduat	7.500.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	30.000.000							
1 aya kadar mevduat	3.000.000	30	12	13%	101%	0,1380325	13,803248	41409744,48
1-3 ay mevduat	3.000.000	60	6	15%	103%	0,1596934	15,969342	47908025,46
3 aylık mevduat	9.000.000	90	4	15%	104%	0,1586504	15,865042	142785373,5
3-6 ay mevduat	5.250.000	120	3	16%	105%	0,168685	16,868504	88559644,44
6-12 aylık mevduat	3.750.000	180	2	16%	108%	0,1664	16,64	62400000
1 yıllık mevduat	2.250.000	360	1	16%	116%	0,16	16	36000000
1 yıl ve üzeri mevduat	6.000.000	360	1	17%	117%	0,17	17	102000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	9.750.000	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	7.050.000	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	6.150.000	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	750.000	360	1		100%	0	0	0
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	750.000			18%				
III. ALINAN KREDİLER (3)	19.500	360	1		100%	0	0	

3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri								
3.2.Alınan Diğer Krediler	9.750			17%				
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	9.750			16%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	6.150.000							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	570.000							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	172.500							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	135.000							
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	225							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	180							
10.2.Ertelenmiş Finansal	45							
Kiralama Giderleri (-)								
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	505.005							
11.1.Mevduat	465.000							
11.2.Alınan Kredilerin	375							
11.3.Repo İşlemlerinin	630							
11.4.Diğer	39.000							
XII. KARŞILIKLAR (12)	1.904.500							
12.1.Genel Karşılıklar	97.500							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	525.000							
12.3.Vergi Karşılığı	1.357.000							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	450.000							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	8.580.375			113%		113%	9695823,75	
15.1.Ödenmiş Sermaye	3.300.000							

15.2.Sermaye Yedekleri	1.140.375								
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-								
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-								
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)	330.000								
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	375								
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)									
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	810.000								
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-								
Enflasyon Düzeltme Farkı									
15.3.Kâr Yedekleri	1.440.000								
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.080.000								
15.3.2.Statü Yedekleri	-								
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	135.000								
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	225.000								
15.4.Kâr veya Zarar	2.700.000								
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları									
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	2.700.000								
PASİF TOPLAMI	79.244.605								8,668701907

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	8,67	8,04
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	8,67	8,34
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	8,67	8,4
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	8,67	8,49
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	8,67	8,67
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,67	8,48

Örnekte yer alan bankanın 01.01.2006 tarihinde özvarlıklarının kompozisyonu aşağıdaki biçimde kabul edilmiştir: (EK -13)

Ödenmiş Sermaye	4.125.000.000
Yedekler	1.800.000.000
Yeniden Değerleme	468.000
Dağıtılmamış Karlar	3.375.000.000
Toplam Özvarlıklar	9.300.468.000
Bütçelenen Ortalama Plasman	99.055.753.000

Kur Değerleri	01.01.2006	31.12.2006	
1 Dolar		1500	1510
1 Euro		1900	1.950
Hazine Bonosu Faizi Bileşik	140%		
Borsadan Doğan Holding kapanış fiyatı		2800	(01.01.2006 itibariyle)
Borsadan Koç Holding kapanış fiyatı		8000	(01.01.2006 itibariyle)
Bu hisselerden beklenen fiyat artışları yıllık	180%		
Yeniden Değerleme Oranı beklenen yıllık	80%		
Dolar Faiz oranı (beklenen yıllık)	10%		
Euro Faiz Oranı (beklenen yıllık)	25%		

Sermayedarlar, bu veriler çerçevesinde sermaye portföyünün %25 ini Dolar'a, % 25'ini Euro'ya, %40 'ının Hazine Bonosunda bağlanmasına ve kalan %10'unun da eşit olarak Doğan ve Koç Holding'in İMKB'deki hisselerine yatırılmasına (yatırılmış olduğu varsayılmasına) karar vermiş; ayrıca yıl başındaki maddi özvarlıklar üzerinden reel olarak %20'lik bir kâr artışı talep etmiştir.

Maddi Özvarlık	9.300.000.000		
25%	2325000000	dolar	1550000
25%	2325000000	euro	1192308
40%	3720000000	hazine bonusu	
10%	930000000	doğan holding	166071,4
		koç holding	58125
Maddi Olmayan Özvarlık	468.000		

Beklenen Getiriler:

Maddi Varlığın Yıl Sonu Değeri:

Dolar	2574550000
Euro	2906250000
Hazine Bonosu	8928000000
Doğan Holding	1302000000
Koç Holding	1302000000
Toplam Portföy	17012800000
Portföyün Yılbaşı Değeri	9.300.000.000
Net Değer Artışı	7.712.800.000
Reel Kar	1860000000
Toplam Edilmesi Gerekli Olan Kar	9.572.800.000
Maddi Olmayan Özvarlıklar	842400

ÖZVARLIKLARIN YENİ KOMPOZİSYONU AŞAĞIDAKİ GİBİ OLACAKTIR:

Ödenmiş Sermaye	4.125.000.000
Yedekler	1.800.000.000
Yeniden Değerleme	842400
Dağıtılmamış Karlar	3.375.000.000
Cari Yıl Karı	9.572.800.000
Toplam Özvarlıklar	18.873.642.400

Dönem Başı Özvarlıklar	9.300.468.000
Dönem Sonu Özvarlıklar	18.873.642.400
<u>Artış Oranı</u>	<u>102,9321793</u>

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması

(EK-14)

Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplama (2006 Yıllı İçin)

**(+000
YTL)**

Cari Dönem (31.12.2006)

	Fon Kaynakları (YTL)	Vade (gün)	Dönme Sayısı	Basit Faiz %	%	Bileşik Faiz	Bileşik Faiz %	Bileşik Faiz Or.(Y)
I. MEVDUAT (1)	75.571.875							
1.1.Bankalararası Mevduat	9.375							
1.2.Tasarruf Mevduatı	46.875.000							
Vadesiz Mevduat	9.375.000	0	0	0				
Vadeli Mevduat	37.500.000							
1 aya kadar mevduat	3.750.000	30	12	14%	101%	0,149342029	14,93420292	56003260,95
1-3 ay mevduat	3.750.000	60	6	16%	103%	0,1711053592	17,110535924	64145097,14
3 aylık mevduat	11.250.000	90	4	16%	104%	0,16985856	16,985856	191090880
3-6 ay mevduat	6.562.500	120	3	17%	106%	0,179815296	17,98152963	118003788,2
6-12 aylık mevduat	4.687.500	180	2	17%	109%	0,177225	17,7225	83074218,75
1 yıllık mevduat	2.812.500	360	1	17%	117%	0,17	17	47812500
1 yıl ve üzeri mevduat	7.500.000	360	1	18%	118%	0,18	18	135000000
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı	12.187.500	360	1		100%	0	0	
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı	8.812.500	360	1		100%	0	0	
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı	7.687.500	360	1		100%	0	0	
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1	-							
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları	-							
II. PARA PİYASALARI	937.500	360	1		100%	0	0	0
2.1.Bankalararası Para	-							
Piyasalarından Alınan Borçlar	-							
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından								
Alınan Borçlar								
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	937.500			19%				

III. ALINAN KREDİLER (3)	24.374	360	1		100%	0	0	
3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri	-							
3.2.Alınan Diğer Krediler	12.187			18%				
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	12.187			17%				
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan								
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)	-							
4.1.Bonolar	-							
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler	-							
4.3.Tahviller -	-							
V. FONLAR (5)	7.687.500							
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)	712.500							
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)	215.625							
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)	168.750							
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)	-							
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)	281							
10.1.Finansal Kiralama Borçları	225							
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	56							
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)	631.255							
11.1.Mevduat	581.250							
11.2.Alınan Kredilerin	468							
11.3.Repo İşlemlerinin	787							
11.4.Diğer	48.750							
XII. KARŞILIKLAR (12)	2.380.625							
12.1.Genel Karşılıklar	121.875							
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı	656.250							
12.3.Vergi Karşılığı	1.696.250							
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-							
12.5.Diğer Karşılıklar	562.500							
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)	-							
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ	-							
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)	10.725.468			103%			103%	11047232,04

15.1.Ödenmiş Sermaye	4.125.000							
15.2.Sermaye Yedekleri	1.425.468							
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)	-							
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları	-							
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)	412.500							
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)	468							
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)								
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri	1.012.500							
15.2.7.Ödenmiş Sermaye	-							
Enflasyon Düzeltme Farkı								
15.3.Kâr Yedekleri	1.800.000							
15.3.1.Yasal Yedekler (18)	1.350.000							
15.3.2.Statü Yedekleri	-							
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)	168.750							
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri	281.250							
15.4.Kâr veya Zarar	3.375.000							
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları								
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı	3.375.000							
PASİF TOPLAMI	99.055.753							9,227000981

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	9,23	8,86
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	9,23	8,89
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	9,23	8,93
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	9,23	9,03
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	9,23	9,23
TOPLAM	30.000.000	720 gün		9,23	9,05

5.4.1. Pasif Yapısının Ortalama Maliyetinin Hesaplanması
Özkaynak Maliyeti Yansıtılarak Hesaplama
Yıllar İtibarıyla Karşılaştırma

(EK15)

(+ 000 YTL)

PASİF	2004 YILI		2005 YILI		2006 YILI	
	Basit Faiz	Bileşik Faiz	Basit Faiz	Bileşik Faiz	Basit Faiz	Bileşik Faiz
I. MEVDUAT (1)						
1.1.Bankalararası Mevduat						
1.2.Tasarruf Mevduatı						
Vadesiz Mevduat	0		0		0	
Vadeli Mevduat						
1 aya kadar mevduat	12%	12	13%	13	14%	14
1-3 ay mevduat	14%	14	15%	15	16%	16
3 aylık mevduat	14%	14	15%	15	16%	16
3-6 ay mevduat	15%	15	16%	16	17%	17
6-12 aylık mevduat	15%	15	16%	16	17%	17
1 yıllık mevduat	15%	15	16%	16	17%	17
1 yıl ve üzeri mevduat	16%	16	17%	17	18%	18
1.3.Resmi Kuruluşlar Mevduatı		0		0		0
1.4.Ticari Kuruluşlar Mevduatı		0		0		0
1.5.Diğer Kuruluşlar Mevduatı		0		0		0
1.6.Döviz Tevdiat Hesabı - 1						
1.7.Kıymetli Madenler Depo Hesapları						
II. PARA PİYASALARI		0		0		0
2.1.Bankalararası Para						
Piyasalarından Alınan Borçlar						
2.2.İMKB Takasbank Piyasasından						
Alınan Borçlar						
2.3.Repo işlemlerinden Sağlanan Fonlar (2)	17%		18%		19%	
III. ALINAN KREDİLER (3)		0		0		0

3.1.T.C. Merkez Bankası Kredileri					
3.2.Alınan Diğer Krediler	16%		17%		18%
3.2.1.Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan	15%		16%		17%
3.2.2.Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan					
IV. İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net) (4)					
4.1.Bonolar					
4.2.Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler					
4.3.Tahviller -					
V. FONLAR (5)					
VI. MUHTELİF BORÇLAR (6)					
VII. DİĞER YABANCI KAYNAKLAR (7)					
VIII. ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER (8)					
IX. FAKTÖRİNG BORÇLARI (9)					
X. FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (Net) (10)					
10.1.Finansal Kiralama Borçları					
10.2.Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)					
XI. FAİZ VE GİDER REESKONTLARI (11)					
11.1.Mevduat					
11.2.Alınan Kredilerin					
11.3.Repo İşlemlerinin					
11.4.Diğer					
XII. KARŞILIKLAR (12)					
12.1.Genel Karşılıklar					
12.2.Kıdem Tazminatı Karşılığı					
12.3.Vergi Karşılığı					
12.4.Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)					
12.5.Diğer Karşılıklar					
XIII. SERMAYE BENZERİ KREDİLER (12)					
XIV. ERTELENMİŞ VERGİ PASİFLERİ					
XV. ÖZKAYNAKLAR (13)		86%		113%	103%
15.1.Ödenmiş Sermaye					

15.2.Sermaye Yedekleri							
15.2.1.Hisse Senedi İhraç Primleri (14)							
15.2.2.Hisse Senedi İptal Karları							
15.2.3.Menkul Değerler Değer Artış Fonu (15)							
15.2.4.Yeniden Değerleme Fonu (16)							
15.2.5.Yeniden Değerleme Değer Artışı (17)							
15.2.6.Diğer Sermaye Yedekleri							
15.2.7.Ödenmiş Sermaye							
Enflasyon Düzeltme Farkı							
15.3.Kâr Yedekleri							
15.3.1.Yasal Yedekler (18)							
15.3.2.Statü Yedekleri							
15.3.3.Olağanüstü Yedekler (19)							
15.3.4.Diğer Kâr Yedekleri							
15.4.Kâr veya Zarar							
15.4.1.Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararları							
15.4.2.Dönem Net Kâr ve Zararı							

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	2004		2005		2006	
			Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler								
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	8,27	7,97	8,67	8,04	9,23	8,86
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	8,27	7,99	8,67	8,34	9,23	8,89
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	8,27	8,02	8,67	8,4	9,23	8,93
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	8,27	8,12	8,67	8,49	9,23	9,03
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	8,27	8,27	8,67	8,67	9,23	9,23
TOPLAM	30.000.000	720 gün	8,27	8,12	8,67	8,48	9,23	9,05

Donuk Aktiflerin Hesaplamaya Dahil Edilmesi ile hesaplama (2004 yılı için)

(EK-16)

Bankanın donuk aktifleri oranı %30 olarak varsayımıyla kaynak maliyeti hesaplamaları aşağıdaki şekilde olacaktır.

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	11,81	11,22
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	11,81	11,27
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	11,81	11,32
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	11,81	11,48
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	11,81	11,81
TOPLAM	30.000.000	720 gün		11,81	11,51

Donuk Aktif oranı % 30 olduğunda göre yeni pasif bileşik maliyeti $8,27 / (1 - 0,30) = 11,81$

Karşılaştırma

donuk aktifler dahil edilerek :

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler							
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	8,27	7,97	11,81	11,22
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	8,27	7,99	11,81	11,27
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	8,27	8,02	11,81	11,32
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	8,27	8,12	11,81	11,48
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	8,27	8,27	11,81	11,81
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,27	8,12	11,81	11,51

**Donuk Aktiflerin Hesaplamaya Dahil Edilmesi ile hesaplama
(2005 yılı için)**

(EK-17)

Bankanın donuk aktifleri oranı %40 olarak varsayımıyla kaynak maliyeti hesaplamaları aşağıdaki şekilde olacaktır.

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	8,67	8,04
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	8,67	8,34
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	8,67	8,4
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	8,67	8,49
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	8,67	8,67
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,67	8,48

Donuk Aktif oranı % 40 olduğunda göre yeni pasif bileşik maliyeti $8,67 / (1 - 0,40) = 14,45$

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	14,45	13,57
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	14,45	13,65
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	14,45	13,73
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	14,45	13,96
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	14,45	14,45
TOPLAM	30.000.000	720 gün		14,45	14,01

Karşılaştırma

donuk aktifler dahil edilerek

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler							
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	8,67	8,04	14,45	13,57
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	8,67	8,34	14,45	13,65
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	8,67	8,4	14,45	13,73
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	8,67	8,49	14,45	13,96
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	8,67	8,67	14,45	14,45
TOPLAM	30.000.000	720 gün		8,67	8,48	14,45	14,01

**Donuk Aktiflerin Hesaplamaya Dahil Edilmesi ile hesaplama
(2006 yılı için)**

(EK-18)

Bankanın donuk aktifleri oranı %45 olarak varsayımıyla kaynak maliyeti hesaplamaları aşağıdaki şekilde olacaktır.

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	9,23	8,86
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	9,23	8,89
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	9,23	8,93
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	9,23	9,03
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	9,23	9,23
TOPLAM	30.000.000	720 gün		9,23	9,05

Donuk Aktif oranı % 45 olduğunda göre yeni pasif bileşik maliyeti $9,23 / (1 - 0,45) = 16,78$

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler					
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	16,78	15,61
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	16,78	15,71
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	16,78	15,82
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	16,78	16,13
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	16,78	16,78
TOPLAM	30.000.000	720 gün		16,78	16,194

Karşılaştırma

donuk aktifler dahil edilerek:

AKTİF	Tutar	Kapital Süresi (Vade)	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz (Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler							
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	9,23	8,86	16,78	15,61
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	9,23	8,89	16,78	15,71
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	9,23	8,93	16,78	15,82
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	9,23	9,03	16,78	16,13
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	9,23	9,23	16,78	16,78
TOPLAM	30.000.000	720 gün		9,23	9,05	16,78	16,194

Dnuk Aktiflerin Dahil Edilmesi ile Hesaplama Sonuçlarının 2004- 2005 - 2006 yıllarının karşılaştırılması (EK19)

AKTİF	2004 yılı				2005 yılı		2006 yılı		
	Tutar	Kapital Süresi	Dönme Sayısı	Bileşik Faiz(Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz(Y)	Basit Faiz Or.(Y)	Bileşik Faiz(Y)	Basit Faiz Or.(Y)
IV. Krediler									
1. nolu Plasman	2000000	30 gün	12	11,81	11,22	14,45	13,57	16,78	15,61
2. nolu Plasman	4.000.000	60 gün	6	11,81	11,27	14,45	13,65	16,78	15,71
3. nolu Plasman	6000000	90 gün	4	11,81	11,32	14,45	13,73	16,78	15,82
4. nolu Plasman	8000000	180 gün	2	11,81	11,48	14,45	13,96	16,78	16,13
5. nolu Plasman	10.000.000	360 gün	1	11,81	11,81	14,45	14,45	16,78	16,78
TOPLAM	30.000.000	720 gün		11,81	11,51	14,45	14,01	16,78	16,194

KAYNAKÇA

Active AR-ME, “Hedefimiz Müşterinin ‘tek bankası’ Olmayı Başarmak”; Eylül 2002.

AKGÜÇ, Öztin; **Yüz Soruda Türkiye’de Bankacılık**, Gerçek Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara 1987.

AKGÜÇ, Öztin; **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7.baskı, Bankacılık Dizisi no:1, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul 2006.

ALTAN, Mikail; **Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık**, Beta Yayınları, İstanbul 2001.

ALTUĞ, Osman; **Finansal Yönetim**, Uygulamalar; İstanbul 1988.

AKDOĞAN Nalân, TENKER Nejat, **Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi**, Gazi Yayınları, Ankara 1994.

AKDENİZ, Kasım; Krediler Üzerindeki Aracılık Maliyetlerinin Banka ve Müşteri Davranışlarındaki etkisi ve Yarattığı Olumsuz Sonuçlar, **Active Finans** Kasım Aralık 2003.

AKMUT, Özdemir; **Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi**, Basılmış Ders Notları, Ankara, 1999.

AKSOY, Ahmet; **Menkul Kıymet Yatırımlarının Analizi**, Ankara 1988.

ARAS, Güler; Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi, **SPK Yayınları** 1996, Yayın No:30.

ARTUN, Tuncay; **İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye’de Bankacılık**, Tekin Yayınev,, İstanbul 1980.

Araştırmalar Müd., **Bankacılık Araştırmalar Dizisi**, No:4, İstanbul 1985.

ATİYAS, İzak; ERSEL, Hasan; ÖZTÜRK, Emin; “Türk Bankalarında Müşteri Deseni ve Kredi Tayinlaması”**T.C.M.B. Ekonomik Araştırmalar Dergisi** 2, (Toplu Sayı),1993.

Avrupa Birliğinde Genel Kredi Sınırları ve Üye Devlet Uygulamaları; **TBB Yayınları**, İstanbul 2002.

BABUŞÇU, Şenol, Bankacılık Kaynak Maliyeti Hesaplama, **TBB Yayınları**, İzmir 2002

BABUŞÇU, Şenol, Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama, **TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları**.

BANNETT, Paul; “Applyinig Portfolio Theory and Global Lending”, **Journal of Banking and Finance**, Vol.8, No:2, 1994.

Bankaların En Zor Görevlerinden Biri Enflasyonda Başarılı Olabilmek”;**Active AR-ME**,18 Ekim 2003

Bankası Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, **Yayınlanmamış Araştırma Notu**, 1995

Bankacılar Dergisi Sayı:44, 2003

Bankacılık Ürünlerinde Maliyet ve Fiyatlama Eğitim Programı Katılımcı Kitabı, **T.C. Ziraat Bankası A.Ş.Eğitim Daire Başkanlığı**, Ankara 2006

BAYKAL, Esra “Yüksek Riskli Müşterilere Yüksek Faizli Kredi İmkânı”;**Active Line**, Temmuz 2005.

BEKMEZ, Selahattin, AYAS, Nejla; Rekabet Sektörü, **Rekabet Kurulu Yayınları**, İstanbul 2003.

BERK, Niyazi; **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Esbank Yayınları, Kros Matbaası, İstanbul 1987

BERK, Niyazi; “Bankalarda Kredi Riskinin Sınıflandırılmasında Risk Sınıfı Oluşturulması”, **Para ve Sermaye Piyasası Dergisi**, Eylül, 1987.

BERK, Niyazi, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Beta yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2001.

BERK, Niyazi, Bankacılığın Dışa Açılması ve Kredi İlişkileri, YKB A.Ş., İktisadi Araştırmalar Müd., **Bankacılık Araştırmalar Dizisi**, No:4, İstanbul 1985.

BİRDAL, İlker; **Banka İşletmeciliği**, Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1993.

CEMALCİLER, Özgül, **Genel Muhasebe**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2002..

CEYLAN, A, KORKMAZ, T.; **Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi**, Bursa, 2000.

CHANNON, Derek F.; Bank Strategic Management and Marketing, **John Willey&Sons**, New York 1996.

CULBERTSON, John M.; **Money and Banking**, Third. Edition, Mc. Graw Hill Book Company, New Delhi, 1982.

ÇOLAK, Ömer Faruk; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, **TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları**, Ankara 1999.

ÇUFADAR, A., TCMB Para Politikası-Açık Piyasa İşlemleri, İMKB Eğitim ve Yayın Müdürlüğü, **Tahvil ve Bono Piyasası Üye Temsilcisi Eğitimi**, 1-12 Haziran 1998.

DAS, Satyajit, **Kredi Türevlerinin Fiyatlandırılması ve Değerlemesi**, 2000.

DURER, Salih; Türk Ticaret Bankalarının Sermaye Yapısı ve Yeterliliği, YKP A.Ş. İktisadi Araştırmalar Md., **Bankacılık Araştırmalar Dizisi**, No:8, İstanbul 1988.

DUVAN, B; Bankacılık Sisteminde Kaynaklar ve Maliyet Yapısı, **DPT Yayınları**, 1999.

DRUCKARCZYK, J. **Finanzierungstheorie**, München, 1980.

ERDEM, Turgut; **Bankacılık Temel Bilgileri**, Doğu Yayınları, Ankara 1970.

ERGİN, Feridun; **Kredi Sistemi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2111, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1975.

ERZAN, R.; AKÇAY C.; Kuşbakışı Türk Bankacılık Sektörü, **Active Finans**, Mart-Nisan 2001

EKEN, Hasan, SELİMLER, Hüseyin, **Banka Muhasebesi**, Der Yayınları, İstanbul 2004.

EYÜPGİLLER, Servet; Banka İşletmeciliği, **Bankacılar Serisi** No:18, Ankara 1978.

EROĞLU, Zeynep Ada, Türk Bankacılık Sisteminde Kaynak Maliyeti, **BDDK Mali Sektör Politikası Dairesi** Temmuz 2001/5..

EMÜLER, Gülsüm; "Müşteri İlişkileri ve Bilgi Yönetimi, **Active Finans**, Nisan 1999.

FRASER, Rose; **Financial Institutions**, Second Edition, **Business Punlication, Inc.**, 1985.

FLENNERY, Jack Clark; **Investments. Analysis and Management**, Fifth Edition, McGraw-Hill, Inc., International Editions, New York, 1991.

F.SCHELEZKA; Ansätze zur Mindestmargen Kalkulation bei der Steuerunde des Kreditaeschafts, **İnnovation im Kreditgeschaeft**, Frankfurt a. Main, 1985.

TCMB, Finansal İstikrar Raporu 2005, Finansal İstikrarın Ekonomik Unsurları; Bölüm I.

GRADDY, Duane;SPENCER, B.; Managming Commercial Banks, Prentice Hall. İnc., **İnternational Editions**; New Jersey, 1990.

GÖNENLİ, Atilla; **Finansal Tablolar- Bilanço Analizi**, İstanbul, 1979.

GÜNAY, Günhan; **Kredi Süreci**; İnterbank Uluslar arası Eğitim Merkezi Yayınları, No:18, Genç Yayıncılık, İstanbul, 1986.

GÜR, Ekin Toksöz; Kredi Kanalının Etkin Çalışması ve Türkiye Uygulaması,**TCMB Bankacılık ve Finans Kuruluşları Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi**, Aralık 2003.

GİRAY, Adil, Para Miktarı, **Faiz ve Mali Kurumlar**, Ankara 1989.

GÜR, Mehmet, **Mali Sorunlara Çözüm Dergisi**, 1985.

HAZAR Adalet, Bankacılık Sektöründe Kaynak Maliyeti, **Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tez**, Ankara 1996.

HEMPEL, George,SİMONSON,.Donald;**Bank Managment, Text&Case**,4. Basım,John&Sons İnc., 1994, New York.

HEKİMOĞLU, Seçkin; İşletmelerde Belirsizlik Koşulların Altında Yatırım Kararları, **Devlet Yatırım Bankası Yayınları**, Ankara 1982.

İNAN, E. A.; “Dezenflasyon Süreci ve Düşük Enflasyon Ortamı: Türkiye’de Makroekonomi ve Bankacılık Üzerine Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, 2004, Sayı:50

İNANÇ, Candan, Mevduat Sigorta Fonu ve Türkiye için bir Model Önerisi, **T.C. Ziraat Yayınları**.

İYİGÜN, Tunay; Bankacılıkta Maliyet, Karlılık ve Fiyatlandırma, **TBB Yayınları**, Ankara,2002.

JACOPS, Donald P.,FARWEL, Loring; **Financial İnstition**, Richard D., İnc.1992.

JONES, Terry; “The Role of Banks İn Financing Commodity Markets”,**The Banker**, January 1992.

JOUQUİN, Maudos, GUELARA, Juan; “The Cost of Market Power in Banking Soual Welfare Coss v.s Cost İnefficiency, **Journel & Finance**, 2007.

KAAN. H., Aksel, Kredi Risklerinde Kârlılık ve Ekonomik Sermayenin Hesaplanma Metodları, **Active Finans**, Ocak 2002.

KANDIRALI, Meltem Yaşar; Bankacılıkta Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri, **Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları**, No:9,Ocak 1998.

KARACA, Ali İhsan;Fiyatlama Sorunu ve Türk Bankacılık Sisteminde Fiyatlama, **SPK Yayınları**, Yayın No:54, Aralık 1996.

KAVAL, Hasan; Banka İşletmelerinde Maliyet Bilgi Sistemi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Ankara 1985.

KAVAL, Hasan, Banka İşletmelerinde Maliyet, Kârlılık Analizleri ve Risk Yönetimi, **Gazi Üniversitesi İİBF**, Ankara 1995.

KAYA, Yasemin Türker, Türk Bankacılık Sisteminde Net Faiz Marjının Modellenmesi, **MSPD Çalışma Raporları**, 2001/4.

KELLY, Charles; **Valuing your Money Inventory**, New York, Citicorp, 1995.

KESKİN, Ekrem., “1999 Yılında Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler”,**Bankacılar Dergisi**, Sayı:33, Haziran 2000.

KESKİN, Ekrem; “**2002 yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılığı**”, TBB Yayınları, No.37.

KIRDAROĞLU, Serdar ve SAKLAR, F. Ekonomide Tasarruflar ve Fon Hareketleri, **Bankacılar Dergisi**, TBB Yayını, 1992,Sayı:8.

KLİSE, Eugene S. **Money and Banking**, Fifth Edition, South-Western Publishing.Co.

KUNTALP, Erden, “Mevduat Kavramı” **Bankacılar Dergisi**, TBB Yayınları, No.8.

KURTLAR, Aziz, SARIKAYA, Murat; “Asimetrik Enformasyon ve Marjinal Maliyet Fiyatlandırma Modeli Çerçevesinde Türkiye’de Kredi Tayınlaması ve Faiz Oranlarının Tahmini, **Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2003.

MAUDOS, Joajuin, GUAVARA, Juan Fernandes, The Cost of Market Power in Banking, Social Welfare Loss v.s Cost İnefficiency, **Journal & Finance** 2007.

MERİÇ, İlhan, Türk Ticaret Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Kârlılık, **ODTÜ Yayını**, No:36, Ankara 1980.

Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:11, Avcıol Matbaası, İstanbul 1990.

MÜLHAUPT, Ludwig; “Die Marginalanalyse als Instrument der Geschaeftpolitik,” **Controlling in Banken und Sparkasse**, hergestellt v. L. Mülhaupt, Frite Knapp Verlag, Frankfurt a. Main, 1981.

ONG,Michael, **İçsel Risk Modellemesi**, 1999.

ÖZEN, E.; “Türk Bankacılık Sektöründe Maliyet Etkinliğini Geliştirilmesine Yönelik Önlemler”, **Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılanması Semineri**, İstanbul 2002.

ÖZTÜRK ,Sedat; Türk Ticaret Bankacılığında Kaynaklar ve Maliyetler, **Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara 1992.

PALA, Fikri, Banka Muhasebesi ve Maliyet Sistemi, **Uludağ Üni.İİBF,İşletme İktisadi ve Muhasebe Araştırma ve Uygulama Merkezi**, Yayın No.5. Bursa 1988.

RUPOLLO, Rafael, SUARES, Juavel; “Loan Pricing and Basel Capital Requirements, **Journel of Finans İntermedi Action**, 2004.

SANDERS, Antony, **Kredi Riski Ölçümü**, 1999.

SEAN, Keanan, **Temerrüte Düşme Oranlarının Tahmini**, Moddys Yatırım Hizmetleri, 1999.

SEVAL, Belkıs; **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, Muhasebe Enstitüsü Yayını No:59,İstanbul 1990.

SEVAL, Belkis; SEVAL, Selim; **Bankacılıkta Kullanılan Formüller Oranlar ve Analizler**, Pamukbank Eğitim Yayınları No: 1, İstanbul, 1993

SEVİLENGÜL, Orhan, **Genel Muhasebe**, Gazi Yayınları, Ankara, 1995.

SÜCHTING, J., “Marketing”, **Geld-Bank-und Börsenwesen** 37.Auflage hrsg.von N.Klotten, J.H.v Stein, Stuttgart.

SIMPSON, Thoman D.; Money, **Banking and Economic Analysis**, Third Edition, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1997.

STEİNER, W.H-SAPHİRO, SOLOMON Eli,Ezra; **Money and Banking An Introduction to the Financial System**, Holt, Rinehart and Winston, Inc. Fourth Edition.

SUNGUR, Turgut; **Banka Tekniği**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 23, İkinci Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara, 1988.

ŞAKAR, Hakan; **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, Mida İnstitute Bankacılık Eğitim Dizisi No: 4, 2. Basım, İstanbul 2002.

ŞAKAR, Hakan; **Risk Yönetimi Açısından Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi**, Mida İnstitute Bankacılık Eğitimi Dizisi No: 5,1. Basım, İstanbul 2002.

T.C.M.B. Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler Raporu, IV. Mali Piyasalar, 2006.

T.C. Merkez Bankası, **Sermaye Hareketleri Talimatı**, Ankara, 25.01.1993.

TOKGÖZ, Erdinç, Bankalararası Para Piyasası (İnterbank), **Finans Dergisi**, Temmuz 1992.

TÖRE, Nihat, Türk Ticaret Bankacılığının Dışa Açılmadı, **TBB Yayın**, No:122, Ankara 1982.

“Türk Bankacılık Sisteminde Denetim Sistemleri, sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu”, **Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi**, Yıl:3, Sayı:10, 1995.

“Türk Bankacılık Sektöründe Aracılık Maliyetlerinin Azaltılması”, **BDDK ,MSPD Çalışma Raporları**, 2003 Özel Sayısı, Kasım 2003.

TÜRKER KAYA, Yasemin, DOĞAN, Ela; “Desenflasyon Sürecinde Türk Bankacılık Sektöründe Etkinliğin Gelişimi”, **BDDK, ARD Çalışma Raporları 2005/10**, İstanbul 2005.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ; Bankalarımız 1989 Yayın No:159

Bankalarımız 1990 Yayın No: 165

Bankalarımız 1991 Yayın No:169

Bankalarımız 1992 Yayın No:171

Bankalarımız 1993 Yayın No:180

Bankalarımız 2000 Yayın No: 192

Bankalarımız 2005 Yayın No: 245

ULUDAĞ, İlhan, ARICAN, Erişah, **Finansal Hizmetler Ekonomisi**, Beta Yayınları 2. Baskı.

USLU, Selçuk; **Maliyet Muhasebesi**, A.İ.T.İ.A. Yayını, No:27, Kalite Matbaası, Ankara 1990.

USTA, Mahmut; **Temel Kredi Bilgileri**; Pamukbank Eğitimi Yayınları, No:4, Baskı, İstanbul, 1995.

UZUNOĞLU, Sadi; Bankalarda Kaynak Maliyeti Hesaplama Yöntemleri ve Kredi Fiyatlaması, **TBB Eğitim ve Tanıtım Grubu Seminer Notları**, Ankara 2002.

ÜNAY, Vecdi, **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri**, Es Yayınları, İstanbul 1989.

ÜMÜLER, Gülsüm; “Müşteri İlişkileri ve Bilgi Yönetimi”, **Active Finans Dergisi**, Nisan Mayıs 1999

ÜNALP, Burak, Özel, Hüseyin; **Rekabet Politikalarının Esasları**, ESİAD Yayınları, Siyasa, Yıl:1,Sayı:1, Bahar 2005.

ÜSTÜN, Rıfat;**Yönetim Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınları, 3. baskı,Eskişehir 1999.

.YAYLA, Münir, YAMAN, Serap; Bankacılık Sektöründe Mali Yükler, **BDDK, MSPD Çalışma Raporları** 2002/3.

YILDIRIM, Oğuz, **Türkiye’de Bankacılık Sektörü** (Tarihsel Gelişimi, Temel Sorunlar, Mali Riskler ve Yeniden Yapılandırma), Anadolu Üni. Yayınları.

YILDIRIM, Oğuz, **Türk Bankacılık Sektörünün Temel Mali Sorumluları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler**, Anadolu Üni. Yayınları.

YÜKSEL, A.S.; **Para Bulma ve Yatırım**, İstanbul 1982.

WALKER, John; Bankaların Karar İşlemlerinde Maliyetler,(Çev.:Feryal ORHON), **Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Bankacılık Araştırmalar Dizisi**, No:1, İstanbul, 1995.

WALKER, R.John; Banka Karar İşlemlerinde Maliyetler-Banka Hizmetlerinin Fiyatlamasında Maliyetleme Yöntemleri; Çevr. Feryal Orhan, **Yapı Kredi Bankacılık Araştırma Dizisi**, No:1, İstanbul.

WIEGEL, K. D.; **Rentabilitaet und Risiko im Kreditgeschaefit der Banken**, Köln, 1985.

WINKER, Peter; “ Sluggish Adjustment of Interest Rates and Credit Rationing: an Application of Unit Root Testing and Error Correction Modelling”, **Applied Economics**, 31.

ZARAKOĞLU, Avni, Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi, **Bankacılar Serisi** No:5, Ankara 1980.

ZİMMERMAN, John,White,Diane; Profitabililty Analysis, Cost System and Pricing Policies, Edited By. **The Banker’s Handbook**, Third Edition, Dow Jones-İrwin, İllinois, 1998.

